

CIRILOVA KNJIŽNICA XXIX. ZVEZEK

ARTHUR AGLEITNER:

PLANINSKI KRALJ

POVEST S ŠTAJERSKEGA POHORJA

Z AVTORJEVIM DOVOLJENJEM
POSLOVENIL DR. IVAN DORNIK

MARIBOR 1928

TISK IN ZALOGA TISKARNE SV. CIRILA, MARIBOR

Okrog leta 1826 približno je stari oče Kasjak kratko pred smrtjo določil, da mora prevzeti kmetijo z zelo starim, ohranjenim gozdom, ki je bil deloma še čisto pragozd, ne njegov prvorojeni sin Bazil, temveč drugi, tedaj šestindvajsetletni Janez. Za to poslednjo voljo se je bil stari odločil, ker je bil prepričan, da je Janez zaradi svoje velike ljubezni do lepega in dragocenega gozda sposobnejši gospodar. Pri vsej svoji življenski trdosti je stari Kasjak začasa izprevidel, da gleda prvorojenec Bazil gozd z očmi računajočega — lesnega trgovca. Zato je bil Bazil odpravljen z denarjem, očetova kmetija s prekrasnim gozdom pa po notarju prepisana Janezu. Kmalu nato je stari Kasjak odšel iz življenja, s prošnjo do Janeza, naj gozd vedno varuje. Bazil je bil dom že prej zapustil.

Kot mladi je gospodaril sedaj Janez na stari kmetiji. Bil je visokorasel fant, težke postave, pa mišičast, s svetlorjavimi očmi, z napol pristriženimi kostanjevimi lasmi, z okroglim, gladko-obritim obrazom, z bledimi ustnicami. V začetku svoje samostojnosti Janez ni premogel kaj imovitega premoženja, ker je bil moral izplačati Bazila, zato pa je imel žulje na pridno delavnih rokah. Varčen, zelo trezen kmet, obenem domu njegov najboljši, zelo priden hlapec, ki se ni ustrašil nikakršnega dela, ki je svoje, visoko nad tržičem Sv. Lovrencem ležeče poslopje svojeročno

pobelil in ga tako dobro vpostavil, da se je bleščal Kasjakov dom kot vzor kmetske pridnosti daleč po gorski pokrajini.

Vedno v surovi loden oblečeni mladi je začel s premoženjem nekaj krav, prašičev in ovac, z železno voljo in z zaupanjem v Boga. Z živinorejo in poljedelstvom si je hotel opomoči, varovati pragozd, kakor je bil obljubil umirajočemu očetu. Lesa je izsekaval le toliko, kolikor sta ga mogli podelati njegovi dve žagi. In pri tem je Kasjak žaloval za vsakim posekanim drevesom.

Pri delu molčeč, je razvijal Janez ob nedeljah in praznikih v gostilnah, ki jih ni nikoli zapuščal pijan, velik govorniški talent, če ga je kakšna stvar posebno zanimala. Popularen je postal kmalu zaradi zvitega izreka, ki ga je često uporabljal: »Vse sme storiti človek, toda le enkrat v letu!«

Ljudje so imeli te zabavne besede za šalo in so se smejali. Da pa je mislil Janez resno, so spoznali prijatelji lova, ker je Kasjak na svojem velikem revirju dovolil loviti le enkrat jeseni.

Zelo je mikalo ljudi in je bilo zelo vabljivo, vprašati Kasjaka zaradi njegovega »izreka,« če se ga hoče držati tudi glede na »hojo pod okno«. Kasjak je imel zvit smehlaj v očeh, toda odgovarjal je suho: »Vse, tudi pod okno hoditi, je dovoljeno, pa le enkrat v letu.«

Pohorci so se do solz smejali in so pazili nanj, vedno upajoč, da zasačijo Kasjaka, ko bo zatajil svoje življensko reklo.

Kupčijsko je koristil izrek Kasjaku v toliko, ker so živinski kupci raje poiskali njega nego druge, njemu bolje plačali mlado živino, zraven pa uganjali šale; toda v zadrego je spravil Janeza Kasjaka izrek, ko je vprašal mlado in zalo Metko Pavličevo, po domače Bedenikovo, premožno kmetsko hčer, če hoče postati njegova žena.

Metka je bila slišala o čudnem Kasjakovem »življenskem načelu,« kateremu so se mnogi smejali; vzela ga je za res in je odklonila ponudeno ženitev. Smatrala je to »življensko načelo« za nepremostljiv zakonski zadržek.

Kot požar se je razširila novica po Pohorju, da je bil Kasjak odbit. In radovednost je rastla v neizmernost. Nekaj časa se Kasjak pri Sv. Lovrencu in v gostilni ni dal več videti, da bi se ognil vsakemu izpraševanju. Kot resnično veren mož ni hotel ob nedeljah zanemarjati službe božje, z zbadljivimi ljudmi pa ne priti v dotiko. Da bi svojo krščansko dolžnost le izpolnil, je prihajal — bilo je pozimi — kljub temi in snežnemu metežu k prvi zgodnji maši v cerkev k Sv. Lovrencu, in predno se je svitalo, je bil že zopet gori na svojem hribu. Metka se je trdovratno branila, postati Kasjakova žena. Samo zaradi Janezovega »življenskega načela«. Sicer pa je imela hudomušna deklica mladega gospodarja rada.

Kako bi torej prišla drug do drugega? Tega nista vedela ne Kasjak ne Metka. Pohorci pa so vedeli še manj.

Na pomoč je prišla Janezu neka ljudska navada. Na Pohorju je že od pamtiveka običaj in neovrgljiva navada, da nastopa pri ženitovanjih in pogrebih »poslovilni govornik,« mož, ki ima poseben govorniški dar in ki mora pri ženitovanju lepo nagovoriti nevesto, ki zapušča rodno hišo; pri pogrebu pa ima govoriti umrlemu v slovo. Tedaj pa je bil oče Kasjakovega soseda, stari Bezjak, umrl; najboljši govornik na Pohorju — Petrič, je bil »nezmožen službe,« ker je bil obolel.

Pohorci si niti misliti niso mogli, da bi stari, ugledni Bezjak moral biti pokopan brez običajnega poslovilnega govora.

Pri Sv. Lovrencu kakor gori v hribih so ugi-
bali, kdo bi prihajal v poštev kot dober govornik
in kdo bi bil zmožen, govoriti staremu Bezjaku
kolikor mogoče gladko in slovesno. Zadeva je
bila nujna. In nobeden izmed kmetov in sloven-
skih meščanov v tržiču se ni smatral za zmož-
nega za to reč; nobeden se kot govornik ni hotel
dati ljudem v zobe. Tedaj so se spomnili Pohorci
govorniškega daru mladega Kasjaka, volitev je
padla na Janeza; odkloniti pa je bilo nedovoljeno.

Kakor tudi se je Janez upiral, pomagalo ni
nič. Pojasnili so mu, da je izvolitev za govornika
posebna čast in odlikovanje. Ta opomnja je vzbu-
dila sedaj tudi človeško nečimurnost; vobče je
Janez mislil, da sme upati, da bo lep govor zave-
zal zabavljačem jezike in da bo zaradi »koša-
rice«, ki mu jo je bila dala Metka, dobil mir.
Tako je torej Kasjak sprejel odlično častno
službo.

In pred žalno hišo Bezjakovo je govoril
Janez v srce segajoč govor v slovo, tako genljivo,
da so ženske ihtele in da so celo okornim Pohor-
cem kapale solze po strnišastih licih.

Janez si je priboril govorniško zmago, kakor
tudi mlad je še bil. Po govoru so mu ljudje hva-
ležno stiskali roko, mu častitali k lepemu, gen-
ljivemu govoru, k njegovemu govorniškemu
daru.

Kakor iztrebljena je bila vsaka posmehlji-
vost. In z nobeno besedico, z nobeno potezo na
obrazu se niso spomnili več »življenskega na-
čela« in ponesrečene snubitve.

Veliko zmago je doživel Janez, ko je po po-
grebu na poti proti domu pritekla za njim Pavli-
čeva Metka in mu vidno globoko ganjena segla
v roko. Komaj je zmogla deklica zamomljati ne-
kaj besed, tako velika je bila ginjenost, mogoče
tudi kes, da je bila zavrnila snubca, ki je nena-

doma postal slaven govornik. Tako je Metka jec-ljala nekaj podobnega, kakor: »Janez! Govor — lep, srečno —! Kes —!«

Kasjak je slišal le zagotovilo, da se Metka kesa, ker je bila odklonila njegovo snubitev; od veselja nad tem so njegove žuljave roke stisnile Metkino ročico tako trdo, da je deklica glasno zakričala.

In v svoji sreči zaradi Metkinega priznanja je blebetal Janez toliko in tako hitro, da Bedenikova ni mogla dovolj urno poslušati. Vendar je Metka vse razumela. In odpoved je vzela nazaj. Nato je Janez zagotovil, da od svoje strani vzame nazaj »načelo« in da ga v zakonu ne bo izvajal..

Rdečih lic se mu je Metka iztrgala in kakor preganjana srna oddirjala po snegu in ledu.

Kasjak je pobito gledal za brhko deklico in ni vedel, kaj naj misli o tem naglem begu. Potrt je trdo koracal proti svojemu visoko ležečemu domu.

Kmalu je na debelo zapadel sneg, oster mraz mu je sledil, ki je ovil tiho Pohorje s prečudovito zimsko krasoto. Na daleč se razprostirajoči gozdovi so se izpremenili v kristalna svetišča, nad katerimi se je bočilo jeklenomodro obzorje. Srež, ivje je krasilo veje in vejice, najčudovitejše tvorbe so blestele kakor milijarde dragih kamnov v jasni solnčni luči. Kakor pravljica je bila ta gozdna krasota. Kasjak je videl v tem sijaju le nevarnost za svoj ljubljeni gozd, da se bodo pod snegom in ivjem zaradi pretežkega bremena začele veje odkrehovati. Pač je skočil v gozd, z dolgim drogom oborožen, vneto otepal sneg, ivje od globoko visečih, preobloženih smrekovih vej; toda vse to prizadevno delo je moglo rešiti pritiska snega in sreža le nekaj dvanajstoric dreves, daleč se raztezajoče jelovje je moralo ostati v nevarnosti, stati upognjeno in nositi težko breme. Tu

in tam je počilo v gozdu, ko so se lomile veje. To značilno pokanje je bolelo prijatelja gozda, toda pomagati ni mogel, le ozirati se je mogel po znamenjih zaželjenega toplega vetra. Mlačnega, snegu sovražnega južnega vetra si je želel Kasjak za svoj ogroženi gozd. Toda severno-zapadni veter je ostal gospodar, mrzli veter stanoviten, mraz je pritiskal, tako da je bil severni del Pohorja, kakor vedno po zimi, mnogo mrzlejši nego enake višine v visokih Alpah.

Tako je moral Janez opustiti svoje rešilne poizkuse in se vrniti domov. Slabe volje, v tesnobi zaradi svojega lepega gozda, je preklinjal krasno zimsko vreme; njemu je bil vihar in južni veter s toplim dežjem ljubši. Sneg s svojimi slabimi posledicami je preveč, četudi le »enkrat v letu«.

Po tej uporabi načela so Kasjakove misli urno preskočile na Metko in naenkrat si je bil na jasnem, zakaj ga je bila na dan pogreba starega Bezjaka Pavličeva hči po kratkem pomenku tako naglo, žarečih lic, zapustila. Kakor osoren in robat je Pohorec bil, vendar je čutil, da se njegovo načelo ne more vedno in povsod uporabljati. In v tisti uri je sklenil, da se ga po možnosti odvadi; tudi k očetu Pavliču je šel, drugič snubit Metkine roke. Ker Metka ni zbežala, je prišlo to pot do obvezne obljube, do zaročitve. S pikerčanom, ki raste na zapadni strani Pohorja, naj bi bila zaroka »zalita«, in Metka je nanosila jedil, kolikor jih je le bilo najti v shrambi. Vendar je Janez le srebal vino, vzel le malo prekajenega mesa in je mnogo tožil zaradi snega, ki nevarno ogroža njegov gozd.

Skoraj bi se bila zaroka razdrla, kajti Pavlič in Metka sta imela več ko za čudno, da je govoril Janez na nevestinem domu le o smrekah in jelkah. In ko ga je belolasi Pavlič pograjal radi

tega, je Janez čisto obmolknil in po kratkem slovesu zapustil Bedenikovo hišo.

Sneg je bil ugoden za spravljanje lesa, zato je čas moral biti izrabljen. Sekalo se je že prej, ne veliko, kajti Kasjak je vse preveč ljubil svoj lepi, ponosni pragozd; vsak pod sekiro padli velikan mu je povzročil skoraj telesno bolečino. Toda razmere so silile k sekanju; le gozd je mogel preživljati posestnike. Premoženje bi si mogel izsekati Kasjak iz svojega deviškega gozda, toda trebil je le nujno, prizanašal in pustil, da je rastlo, kakor je hotelo rasti.

Les je spravljal Janez s pomočjo postarnega hlapca Milka; varčnost mu je branila, da bi najemal druge in drage delovne moči. Tako se je delalo in ubijalo od ranega jutra do poznega večera, dokler niso pošle telesne moči. In če sta bila Kasjak in njegov hlapec na večer izmučena, da bi se zgrudila, veselje je čutil v brehavih prsih v zavesti, da je privarčeval mnogo srebrnih grošev.

In tako pridno se je delalo, da je Janez, ki se je vsakega dela poprijel z ogromno silo, pozabil na priprave za svatbo. Spravljanje lesa je bilo zanj sedaj važnejše, nego zamudna hoja k župniku in nevesti.

Drugače pa so mislili pri Bedenikovih. Nevestin oče je že nestrpno čakal, da se prikaže Kasjak, in Metke se je pollaščevala že tesnoba. V skrbi, da bi se zaroka mogla razdreti, se je oprijela nevesta praktičnega sredstva: spomniti pozabljivega ženina, da je na svetu; poslala je Janezu hleb kruha, velik, kakor je v navadi le pri Pohorcih.

Ta migljaj je Kasjak razumel. Toda k župniku k Sv. Lovrencu je stopil šele, ko so bila končana najnujnejša dela pri spravljanju lesa.

Za Janeza je bila ta pot težka zaradi izpraševanja, ki se ni ravno ugodno izteklo zanj. Preko

očitka, da se ženi z Metko pravzaprav le radi dote, si ni vedel pomagati. Lepo se Kasjaku to ni zdelo, toda potrebno. In morila ga je skrb, da bi mogla Metka pozneje kdaj »potrkat« na doto, ki jo bo prinesla v hišo, ter mu jo izpuliti. Nič manj ga ni skrbelo, ko se je vpraševal, če bo sposobna in pridna gospodinja, tako pridna, da bi mogel privarčevati deklo.

Ko je imel na poti domov svoj gozd pred očmi, je Kasjaka težila misel, če bo pač Metka tudi ljubila gozd kakor on, če bo voljna, gozd vselej varovati, ga ohraniti deviškega . . . Če ne, bi se Janez raje odrekel misli na ženitev. Ali pa bi moral uporabiti v zakonu pravico močnejšega.

Od neveste so mu prešle misli na brata Bazila, ki bi po navadi in običaju moral biti povabljen na ženitovanje. To primoranje je bilo Janezu tem nadležnejše, ker je bil izvedel, da je šel Bazil res med — lesne trgovce, v družbo, ki jo je Janez, fanatični ljubitelj gozda, bridko sovražil. Ugodna je bila neka okolnost, da mu ga ni bilo treba vabiti, kakor je tirjala navada: Janez ni vedel, kje stanuje brat, ki je neprestano na potu. Tako Bazil ni mogel biti obveščen o svatbi.

Čimbolj se je bližal dan svatbe, tembolj se je Janez pečal z mislijo, če bi bilo mogoče, omejiti potrebne navade pri pohorskih svatbah, da bi privarčeval. Iz svojih sredstev je sicer mogel prirediti dvodnevno, denar žročo gostijo v svoji hiši, toda za to ni imel veselja, še manj pa, da bi obrezal Metkino doto, da bi napolnil gostom razsežne želodce. Namera, izpremeniti navado, pa bi spravila Kasjaka v nasprotje z njegovim življenskim načelom in v glas, da je stiskač. Življensko načelo bi se pokazalo kot dvorezen meč; z isto pravico, kakor more reči Janez, da je izpremembra navade dovoljena kar le enkrat v letu, morejo tudi gostje zahtevati, da se prastara

navada drži, češ, da »je vse dovoljeno enkrat v letu«.

Kot Pohorec, ki počasi misli, je potreboval Janez nekaj dni, predno si je bil na jasnem, kako je treba ravnati, da se bo moglo varčevati pri svatbi. Do te jasnosti se je priboril šele v veliki cerkvi Sv. Lovrenca med poroko. In od veselja, da je našel izhod, je naredil tako pameten lisičji obraz, da ga je župnik začuden ošinil z očmi.

Nasprotno pa je Janez takoj nato preslišal župnikovo vprašanje, če hoče stopiti v zakon; njegove misli trenutno niso bile pri stvari, temveč v mestu Mariboru. Metka ga je morala z rahlim sunkom v rebra opomniti in povabiti, naj odgovori na vprašanje z da. Pri Bedenikovih, v hiši nevestinega očeta Pavliča, se je Janez voljno, ponižno udal vsem odredbam, ki so se tikale prastarih navad in običajev pristne pohorske svatbe. Njegovo muzanje je vzbudilo radovednost neveste, ki ga je šepetaje vprašala po vzroku, pa ni dobila nobenega zadovoljivega odgovora.

Navada oblastno zahteva, da morata poročena ženitovanjsko noč preplesati. To je bilo vsekakor sitno, toda Janez se je udal voljno, celo veselo. In ostal je trezen, ker ni rad pil, le srkal je, da si je omočil ustnice, žejo pa gasil z vodo. In ko je pomislil, da v njegovi hiši čisto nič ni pripravljenega za gostijo, da bo torej razočaranje strašansko, tedaj se je glasno zasmel, toda omenil kar besedice ni o svojem načrtu.

Veselo je plesala nevesta z moškimi sorodniki celo noč, šele proti jutru je poiskala Janeza, da bi se malo pomenkovala z njim. Potegnila je ženina pred hišo na osvežujoči jutranji zrak in šepetaje predlagala, naj kolikor mogoče zarana zapustita očetov dom in goste in se tiho ter naskrivaj vselita pri Kasjakovih na hribu.

Kakor krasno se je vjemal ta nevestin predlog z njegovim načrtom, vendar je zvito in previdno opozoril, da ne smeta prekršiti starih svatbenih običajev. Njegov pozornost vzbujajoči, nežno izrečeni ugovor je povzročil, da je postala Metka s poljubi zelo radodarna in vedno vneteje čebljala ženinu, ga skušala pregovoriti, naj kolikor mogoče hitro in neopaženo izgineta, nevesta da se bo takoj zmuznila in tekla v novi dom.

Z vedno novimi pomisleki je prevejani Janez pripravil nevesto tako daleč, da je postala voljna za njegov načrt, ki ji ga je šepetal v uho. Za pobeg v Maribor je bila Metka pripravljena, toda strah jo je bilo posledic, ker bosta tako nezaslišano kršila stare svatbene običaje. Nato je vpe-ljal Kasjak nevesto v drugi del svojega načrta, in posledica je bila, da je Metka srčnodobrega, ljubega in zvitega Janeza srčno poljubljala, nato pa oddirjala, ne da bi vzela s seboj ogrinjačo.

Predno so neutrudno popivajoči gostje opazili, da je nevesta izginila, je tudi Janez zapustil hišo nevestinega očeta. Vsaki jezi je mogel kljubovati Kasjak, dota je bila shranjena v župnišču pri Sv. Lovrencu, zavarovana pred napadi.

Svojo mlado zakonsko srečo je užival Janez v mestu Mariboru nekaj dni. V soboto na to sta popotovala mlada dva ob Radolni navzgor, gori proti Kasjakovim. Janez je vlekel mogočen tovor na hrbtu, in vsakomur, ki ga je vprašal, je zagotavljal, da nosi v veliki culi ženitovanjska darila za osleparjene svate.

V gostilni pri cerkvi Sv. Lovrenca sta se mlada dva ustavila, da se okrepčata. Tu je bila radovednost gostilničarja in pivcev tako velika, da je Janez moral pokazati vsebino zavitka.

Presenečeni so strmeli ljudje na ustrojeno — volovsko kožo.

Janez se je zadovoljno muzal; Metka se je hehetala. Nobeden si ni mogel razložiti namere in namena te prtljage novoporočencev.

V ženinem spremstvu je nesel Kasjak kožo k nekemu revnemu čevljarju . . .

Tiho je potekel povratek domov. Hlapec in dekla sta prijazno pozdravila na dom prihajajočo mlado gospodinjo in nista mogla dovolj napovedati, kako so divjali razočarani svatje in zabavljali, in kako so morali oditi iz negostoljubne Kasjakove hiše.

Nekaj tednov potem je potešil Janez Kasjak vso jezo in razkačenost, da je otrokom svatov podaril čevlje, narejene iz mariborske volovske kože in sporočil, da bo obnavljal ta dar celo svoje življenje vsako leto v spomin na svojo ženitev. Storil je še več: vsako leto je kupil še eno kožo, dal delati čevlje iz nje in obdaril z njimi revne otroke svetolovrenškega okraja, da bi živel spomin na njegove ženitve dan.

Z besedami »Bog daj srečo!« je Kasjak začel življenje v zakonu, pobožno in seveda nekoliko strogo, kakor je bil nasproti sebi strog v izpolnjevanju svojih dolžnosti. Hotel se je povzpeti kot ekonom, zato je delal neumorno in je gledal tudi na to, da so vsi v njegovi hiši trdo in pridno poprijeli. Ženi nasproti osorni Pohorec ni mogel izkazovati sladkih ljubeznivosti; njegovi robati, pa pošteni naturi je bilo kaj takega tuje, zato je ravnal z Metko spoštljivo in z nekim viteštvom, ki se je javljalo nezavedno. Če že v svojih fantovskih letih ni trpel, da bi se v njegovem okolišu preklinjalo in hudičevalo, je kot mož skrbel, da v navzočnosti gospodinje niso padle nobene besede, ki bi mogle žaliti njeno mlado uho.

Metka ni prinesla samo znatne dote, temveč tudi solnčno veselost in zadovoljnost v hišo; pokazala se je razumno in delavno, ni mnogo zapovedovala in je z dobrimi besedami in veselim smehom dosegla pri dekli in hlapcu voljnost in živahno delavnost. Mlada žena je znala neopazno voditi, tako odlično kakor Janez urediti in porazdeliti vsako delo. In ne da bi mladi mož opazil — je vodila tudi njega. Dozdevno se je godilo vse po njegovi volji, nič ni prišlo navzkriž, na hvalo Metkini razumnosti je vladalo povsod soglasje.

Na pomnožitev goveje živine ni bilo misliti; za nakup zemlje, njiv in travnikov, ki so bili na prodaj, je bila radevolje tudi Metka, ko jo je vprašal za mnenje, tako da sta mogla del dote dobro in varno naložiti.

Z odprtim očesom je morala gospodinja opaziti, da ima Kasjak v primeri s Pavličevimi ne navadno slaba drva za kurjavo, ki so slabo gorila in dajala malo gorkote. Nekega dne je šaljivo vprašala hlapca, če ga ni sram, da je pripeljal tako slaba drva iz gozda.

Ko je Milko godrnjavo začel pripovedovati o brezmiselnem varovanju gozda in o napačno umevani varčnosti, si je Metka to zapomnila. Sicer ni prav ničesar razumela o pravem gozdarstvu, praktični čut pa ji je vendar rekel, da gozd preveč varujejo in da bi moral donášati mnogo večje dohodke. Obenem pa je čutila nevarnost hudega razpora, ker ji je bil Milko povedal, da Kasjak zbesni, če govori kdo, da bi se moralo drugače sekati in več pogozdovati.

Previdno je Metka zadrževala vsako besedo o tej stvari. Toda priložnost sama jo je napotila, da je v ugodni uri poskusila, prepričati Janeza, da bi pametno trebljenje gozdu kakor tudi posestniku le koristilo. Drzen bi tak poizkus pač bil, toda Metka je upala na tihem, da bo njen

vpliv na srčnodobrega moža dovolj velik, da jo bo vsaj poslušal in da ne bo izbruhnil v jezo. Tako kakor se je pokazal Janez kot zakonski mož, pozoren, obziren v vedno večji naklonjenosti, prej plašljiv pred ženo nego surovo zahtevajoč, je žena mogla biti zadovoljna. Celo življenskemu načelu se je odvadil, kajti od poročnega dne izrek ni prišel več iz Kasjakovih ust. Odvadil se je tudi, hoditi v gostilne. Skoraj je bilo Metki sitno, da je mož celo proste ure ob nedeljah in praznikih prebil vedno doma. In po njenih mislih je bilo škoda, da Kasjak svojega govorniškega daru celo nič ni obračal v prid. Seveda ni bilo nobenega povoda, da bi javno nastopil. Porok v postnem času ni bilo in ker nihče ni umrl, tudi pogrebov ne. Saj so vendar pohorski zdravniki že desetletja tožili, da je okolica — od Boga zapuščena, ker Pohorci ne marajo obolevati. Izjemo je delal le govornik Petrič, ki ni mogel ozdraveti, umreti pa tudi ne.

— — —

Na Pohorje je hotela priti pomlad, vesna praznovati svoje vstajenje. Sosednje gole gore na zapadu in severu so bile še pokrite z zimskimi sneženimi kapami, ki so celo nenavadno rubinasto plamtele v odsvitu škrlatnega pomladanskega solnca in se boječe dale poljubljati. Na Pohorju je vendar komitar sladko pel, žolna je lačno bobnala po deblih, v blagovonjivem čistem zraku so se igrale lahkozibljive, lahnordeče mačice trepetljik, pomladno pijano je otresal jelšev grm rumeni cvetni prah, kakor da bi imel porazdati milijone čistega zlata. Po travnikih in rebrih so pregoreče klile trobentice, kakor da bi vedele, da na južnem Pohorju deca pomladi že tri tedne

krasi zelene preproge, da je za cvetke severnega Pohorja čas, vesni slovesno pozvanjati.

Po tokavah in jarkih gozdovitega granitnega sveta je še utrujeno zehala zima; ni še bila pri volji, izročiti svoje moči lahkomiselni tovarišici, ljubki vihravki, mladi vesni. Toda smreke in borovci so hrepeneče iztegovali veje pomladnemu solncu nasproti in navadni volčin je dehtel kljub snegu, ki je ležal po drčah in tokavah. Zdolej pa po toplih vinskih krajinah okrog Marije v Puščavi in Peker so molele prve vijolice radovedne glavice v štajerski čudežni svet. In brsteti je začelo vsepovsod.

Metka je stala z Janezom ob Radolni in občudovala rožnordeče cvete vrbovih mačic, ki so se kakor otročja ličeca po ugodnem spanju svetlikale iz belosvilenega puha. Kot prijatelju narave in oboževalcu gozda se je tudi Kasjaku videlo to cvetenje lepo in srce razveseljujoče. In ko je primerila Metka cvete vrbovih mačic z otroškimi ličeci in pri tem zardela in zažarela do las, je Janez razumel, da hoče priti v njegovo hišo na samotni višavi velika družinska sreča. In zardel je kakor velik deček.

Mili, lepi pomladni dan sta porabila mlada dva za izprehod v bližnji gozd, kjer sta se smreka in borovec poročno lepotečila: smreka z mačicami, rdečim jagodam podobnimi in s pokončno-stoječimi cvetnimi češarki; borovec s premnogimi prašnimi mešički, iz katerih se je s potratno preobilnostjo razlival žveplen dež po ženskih češarkih. Svata v iglovem gozdu!

Tak dež cvetnega prahu se je vsul po mladih dveh in Janez je menil: »Prav tako! Tudi borovci naj se pridno množe, raste naj moj ljubi, ljubi gozd, na katerega je navezано moje srce od ranih otroških let! Ne bodi huda, Metka! Saj tudi tebe ljubim iz celega srca! Prej pa ko tebe sem ljubil

svoj pohorski gozd, ki je dečka tako ljubeznipolno in gostoljubno sprejemal, bil mladeniču učitelj! Kajti naš gozd me je naučil mnogočesa!»

Metka se je stisnila k možu in šepetala: »Lepo in genljivo je tvoje čustvovanje za gozd. Ali je pa moj ljubi Janez tudi videl, koliko mladih drevesc mora brez moči hirati v senci, ker jim nedostajata luč in prostor, da bi se svobodno razvijala? Meni se zdi, da premnoga drevesca in debla stoje preblizu, da so velikani preveč tesno prepleteni in oviti, da lišaji in mahovi zavirajo rast, da morejo drevesa komaj dobro dihati. Ali moj ljubi Janez kot gospodar lepega gozda ne mara dati zraka in luči? Mislim, da ti bo tvoj gozd hvaležen in ti povrnil zvesto skrb z bujno rastjo . . .!»

Senca je obsenčila Kasjakov obraz, ker Janez je razumel nežno izrečeni opomin. Čul je v besedah očitek pomanjkljive skrbi za gozd, in ta s prizanesljivim glasom izrečeni ukor ga je užalil. Po njegovih kmetskih mislih se kaže njegova ljubezen do gozda najbolj v tem, da ga najstrožje hrani; vsako poseganje v rast se mu je zdel zločin, pregrešitev nad gozdom. Kasjakov ponos je bil čist, nedotaknjen gozd. Krčevine, laze, njive in travnike je vzel kar tja v en dan, ker so že ravno bili; nikdar in nikoli ne bo ustvarjal novine na račun veličastnega gozda.

Ne jezno, pa tudi ne pohlevno se je izvil Janez Metkinim rokam, molče je koračil proti travniku v gozdu. In žena je stopicala za njim, kesaje se dobro mišljenega opomina, s sklepom, da se nikoli več ne dotakne mesta, na katerem je videti Kasjak tako neizmerno občutljiv. V svojih mislih je praktična žena kljub svoji mladosti spoznala to ljubezen do gozda za pretirano. Janez se ji je zdel trdoglav, svojeglaven človek, s katerim ne moreš govoriti o gozdnem gospodarstvu.

V tem premišljevanju je molčala. Lepota pomladi vsenaokrog je izgubila na vablјivosti radi takega dušnega razpoloženja.

Četrt ure nato je Kasjak obstal, z iztegnjeno roko je pokazal na laz, na takozvano Bezjakovo planino, ki je mejila na Kasjakov gozd in grunt.

Nehote je uprla Metka pogled na gozdni del zemljišča planine, ki je bil slabo porastel in je kazal goličavje; smreke okleščene in obsekane visoko gori, vrhovi deloma suhi, deloma na tem, da usahnejo, lubje sršavo in raskavo, mnogo dreves stožčastih, okleščenih in pritlikavih; borovje, najvažnejše iglasto drevje na Pohorju, redko, zakrnelo . . .

Ogorčeno so donele Kasjakove besede: »Sramota je, tako zlo ravnati z gozdom! Nerazumlјivo, da je stari Bezjak — Bog mu daj dobro — privolil v to. Kot v dravski dolini zdolaj je bila tu dobro razrastla porast smrek in borovcev, najboljša debela; in kaj se je zgodilo s krasnim gozdom? Večina gnjilád in suhljad, pritlikovje! Naj se posuše moje roke pri živem telesu, če bi jih rabil za tak gozdni zločin!«

Metki ni bilo treba teh besedi, saj je uvidela, da se je v Kasjakovem gozdu zgodil rop, ravno nasprotje Kasjakovemu čuванju gozda. Zelo jo je mikalo, da bi pokazala na to očividno nasprotje. Toda premagala se je in molčala. Janez je govoril polglasno, bolj zase: »Bog mi daj toliko časa živeti . . .«

Sedaj je vendar ušlo Metki vprašanje iz ust: »Čemu, Janez?«

»Da bodo rane tega ubogega gozda zaceljene!«

»Kaj pa briga tebe Bezjakov tako zanemareni gozd?«

»Jaz sem Bezjakov gozd — kupil!«

»Ku-u-pil?« je presenečeno, neprijetno dirjeno vzkliknila Kasjakova žena. »To nič vredno stvar, oguljen gozd, ki je brez lesa, pa kupil?«

»Da! Nisem mogel več gledati te puščave! Bog mi daj dolgo življenje, da bom mogel še videti, kako se bo razrastel ta gozd, ki bo enak Kasjakovemu!« Udajajoč se čustvenemu ganjenju, je pomolil Janez svojo žuljavo desnico ženi in mehko dejal: »Ne bodi huda, ljuba, da te nisem vprašal, da sem s tvojim denarjem kupil Bezjakov gozd! Vem dobro, da bi bil moral prej govoriti s teboj! Odpusti mi! Bilo je treba hitro lotiti se! Gozd meji na mojega, mladi Bezjak je hotel hitro prodati, jaz pa nisem maral prepustiti gozda krempljem lesnih trgovcev! Nemogoče! Veselje mojega življenja je gozd. Zato ne bodi huda, preljuba! Nič več ne bom storil ničesar, predno ti ne privoliš!«

Prošnji se Metka ni mogla ustavljati. Janez moleduje za odpuščanje, obžaluje svoje ravnanje na skrivnem, prisega, da bo v bodoče vse odvisno od ženinega privoljenja — to je bilo tako ljubko in srčkano, tako čudovito lepo, da je Metka ovila roke Kasjaku okrog vratu. In pri tem je veliko blebetala, da bo mladi Kasjak pač že dorastel, predno si zanemarjeni gozd opomore in razraste.

Slišno je tolklo Kasjaku srce. Izvil se je Metkinim rokam. »Da, in mladi Kasjak naj zraste v gozdu, nauči naj se, ljubiti ga, ki je najlepše, kar je Bog ustvaril na zemlji!«

Šla sta proti domu. Osvobojena je bila Kasjakova duša vsake teže, odkar je priznal skrivno kupčijo. In Metka je v veselem upanju v prihodnost sedaj zopet videla vso čarobno pomladno krasoto Pohorja . . .

Na prejšnji Bezjakovi planini si mogel v maju dan na dan videti novega lastnika Kasjaka, kako je zasajal mladike in kolčil, pogozdoval s priza-

devnostjo in ljubeznijo. Četudi bi drugi do golega posekali svoje gozdove, Janez, prijatelj gozda, je skrbel in se trudil za gozdno mladež smrek, jelk in borovcev . . .

Mnogo Pohorcev je seveda zmajevalo z glavami nad »planinskim kraljem« . . . Neprijatelji gozdov so polagali posebno porogo na besede: »planinski kralj«. — Posebno pridno so se posmehovali oni Pohorci, ki so s Kasjakovim bratom Bazilom, lesnim trgovcem, delali različne kupčije. Saj je bilo nasprotje med obema bratoma silno veliko.

Zopet je zagospodovala zima z vso ostromostjo in hudi snežni viharji so bučali po Pohorju, po gozdovih v višavi je veter lomil drevje, ogroženi so bili mladi nasadi na nekdanji Bezjakovi Planini zaradi težkega snega. Toda Janez Kasjak v tem času, v začetku februarja, ni mislil na stokajoče, od vetra tepene gozdne velikane, ne na mlade smrečice, ki so se dušile pod snegom; njegove misli in skrbi so se sukale okrog vprašanja, ali bo pričakovana družinska sreča gladko potekla in ali bo v samotnem gozdnem domu zagledal majhen Janezek luč pohorskega sveta. Potročil se je veliki, močni mož v veselem upanju, da mu podari Metka naslednika, ljubkega, srčkanega fantka. Za prihod malega Janezka je Kasjak različno ukrenil; skrajno varčni gospodar je postal zapravljiv, ker je kupil za pohorske razmere drago, naravnost dragoceno zibelko. In še konj je moral priti v hlev, da se bo mladi Janezek peljal h krstu k Sv. Lovrencu.

Če je Metka s krotkim smehljajem hotela ubraniti preobilje in opozarjati na običajno varčnost, je Kasjak v svojem norčavem veselju upo-

rabil stari izrek z izpremembo: »Vse smeš storiti, če se ti rodi naslednik!«

»Kaj pa, če bo deklica? Ali jo boš potem malo manj rad imel?« je vprašala Metka.

Janez je z vso gotovostjo izjavil, da bo — naslednik.

»Zakaj pa fantek?«

»Ker je videti moja žena tako cvetoča! Rdeča lica mlade matere so gotovo znamenje, da bo deček! Bleda lica in rumene pege na njih kažejo na deklico.«

»Česa vsega ti ne veš!« Poklon njenemu cvetočemu obrazu pa je bil vendar ljub mladi ženi, in veselje nad prihodom dečka bi Metka možu od srca rada privoščila. »Na katero ime pa naj bo otrok krščen?«

»Seveda mu mora biti Janez ime!«

»Ne, ne!«

Kasjak je tako silno vrgel glavo nazaj, da so njegovi lasje zavihrali, kakor bi jih razkuštral vihar. In s trdim glasom je vzkliknil: »Janez mu bo ime, jaz hočem tako! Moje ime mora imeti naslednika!«

»Pomisli vendar, ljubi mož: prvorojenci, ki imajo ime po starših, ne ostanejo dolgo pri življenju!«

»To so ženske čenče! Janez mu mora biti ime! In jaz bom že skrbel za to, da bo moj otrok živel dolgo!«

»Tako? Oče hoče skrbeti za to?!« se je dobrodušno in nedolžno rogala mlada žena. »Izreja otrok je sicer briga in naloga matere. Ali hoče Janez Kasjak preobrniti svet? Le poizkusi! Nosi otroka ure in ure na rokah, prav rad ga boš potem prepustil materi!«

»O, jaz sem močan! Celo življenje bom nosil svojega otroka na rokah!«

»Čisto norčav si postal, ljubi mož! Od vese-
lja! Toda nimava še otroka!«

»Otrok bo že prišel! Mora priti!«

»Upajva! Toda prosila bi te rada, Janez, —
srčno prosila . . .«

»Česa, ljuba?« je vprašal Janez, sedel k Metki
na klop pri peči, varno položil svojo roko okrog
njenega vratu in ji gledal ljubeznipolno v oči.

»Ne krsti ti otroka na tvoje ime, da bo dolgo
živel! Glej, ljubi, prav zelo bridko bi bilo, ko bi
nama bil ugrabljen naslednik v cvetu let!«

To pot je Janez miroval. Migljaj na mogočo
skorajšnjo izgubo ga je vendar malo oplašil. Tiho
je vprašal: »Na kakšno ime pa naj bo krščen po
tvoji volji?«

»Kakor ti hočeš! Samo Janez ne!«

»Ne, kakor ti hočeš! Saj je vse od tebe od-
visno!«

»Ej, kako je sedaj moj Janez pohleven, nežen
in popustljiv!«

Teh lastnosti se Pohorec, ki je bil močan kot
medved, ni prav nič zavedal, ravnotako malo si
je bil na jasnem, kaj ga je storilo tako mehkega.

V srcu osornega Slovenca je trepetala skrb
za vrlo ženo. Bojazen ga je naredila majhnega,
mehkega in popustljivega. Njegovo razpoloženje
se je zdelo ženi čudno; enkrat norčav od ve-
selja, nato mu je spet plalo srce v bojazni. Vča-
sih čustvo moči, vaba, z železnimi pestmi razbiti
vse na drobno; ob strani žene pa si upajo od dela
ožuljene roke komaj dotekniti se je, iz strahu, da
ne napravijo škode. Slabotna kakor podobica iz
porcelana se je videla Metka močnemu možu,
zato je potegnil roko izza njenega vratu.

Metka je zaradi imena otroka, ki ga je pri-
čakovala, izjavila, naj bi izbrali svetnika, ki bo
na dan rojstva.

Poln zanimanja je poiskal Janez koledar iz miznice in prosil Metko, naj mu prebere imena v mescu februarju.

Niti eno mu ni bilo všeč. Šegavo-naivno je menil: »Veš kaj, ljuba: preloživa rojstvo v marc! Marc ima lepša svetniška imena!«

»Toda, Janez!« Metka je potrkala s kazalcem na moževo čelo.

»A tako!« Janez je razumel. Govoril je nato o pripravah za krst.

»Počakaj no, ljubi!«

Trdovratno je ostal Janez pri svojem predmetu. »Otrok ne moreš dosti naglo krstiti in napraviti za kristjane. Če nekrščeni otroci umro, pridejo v movje. Zato bom najinega malega in botro s konjem zapeljal k Sv. Lovrencu! In utrinjač bom privezal fantku na prsi, da bo mali pri krstu čvrsto kričal!«

»Kaj še! Še dotaknil se mi ne boš malega!«

Skoraj vsak dan se je vršil podoben razgovor med mladoporočencema, ki si od pričakovanja nista vedela pomagati.

Kasjak je kupil konja za vožnjo h krstu. In pri Sv. Lovrencu si je pri krojaču naročil v čast pričakovanega naslednika, ne morebiti praznično suknjo, temveč gala-telovnik iz belega blaga, z uvezenimi cvetlicami. Ta praznični telovnik je smel imeti samo en gumb zgoraj.

Zastonj ga je opozarjal krojač, da nosijo Pohorci bele, s cvetlicami pretkane telovnike poleti ob praznikih, ne pozimi. In da morajo imeti taki telovniki štirinajst kovinastih gumbov.

Kasjak je samovoljno stresal glavo, da so lasje vihrali in je vztrajal pri svojem. In porabil je svoje načelo z izpremembo: »Vse je dovoljeno, če postaneš oče!«

Tako se je moral krojač udati stranki, ki je plačala gotovo. Izblebetal je okrog o Kasjakovem

smešnem naročilu in Pohorci so bili zelo rado-vedni, videti očeta prvič pozimi s poletenskim telovnikom na en gumb. Kjer sta stala dva Pohorca v družbi in govorila o tem, sta se smejala in si drug drugemu s kazalcem trkala na čelo.

Čisto norčav je postal Kasjak še pred naslednikovim prihodom.

V visoko ležečo hišo v gozdu je prišla »modra žena«. In šestega februarja je dala Metka življenje fantku. Izbegan kakor otrok je stal Janez ob postelji otročnice. Komaj si je upal pogledati blede, krotko se smehljajočo ženo in naslednika. Žena in otrok sta bila vendar zelo krhki stvari v očeh hribovca, ki je bil močan kakor medved.

Strežnici je bil Kasjak povsod na poti; iztirali so ga iz hiše.

Tako je prišel Janez na plano, kjer se je mogel izdivjati v svojem brezmejnem veselju. Krik neugnanega veselja do življenja, prekipevajoče hvaležnosti se je izvil iz njegovih s srečo napolnjenih, veselo ginjenih prs in je odjeknil gori proti Kasjakovemu gozdu, ki je dobil danes mladega, majčkenega dediča.

Ponosno kot kralj in zelo bahavo je sprejemal Kasjak čestitke poslov. Imenitno kot knez je stisnil hlapcu in dekli, vsakemu — srebrno dvajsetico v roko.

V svoji čumnati je oblekel Janez otroku na čast beli, rožasti telovnik. In kmalu je na debelo obleko iz lodna navajeni Pohorec začel prezebat; lahki, letni telovnik je bil pač pretanek. Toda nasledniku in bahavosti je bilo treba kaj žrtvovati.

Naenkrat je Janez vzkliknil, ko se je domislil, da se mora določiti krstno ime.

Urno je poiskal legende o svetnikih. In dal si je prebrati, kateri moških svetnikov je na vrsti 6. februarja. Najprej so mu imenovali svetega

Teovfila, o katerem je pripovedovala legenda, da je bil notar v Cezareji v Mali Aziji. V Kasjaku se je budil kmet. S svetnikom, ki je bil notar, ni hotel imeti nobenega opravka. Drugi svetnik 6. februarja, sv. Tit, tudi zaradi imena ni bil všeč Janezu, zdelo se mu je prenenavadno za Pohorca. Tako je moral Kasjak volitev imena prepustiti mladi materi, ki je bledih lic in izmučena, pri tem pa tako ginljivo lepa ležala v otroški postelji ter se nasmihavala očetu Janezu. Svoje coklje, nerodne lesene čolne, je bil pustil zunaj v veži, v volnenih nogavicah je oprezno šel k postelji. Metka mu je hotela ponuditi roko, toda Kasjak si ni upal, vzeti v svoje železne pesti roko otročnice. Le po otroku v krasni zibelki je poškilil. Šepetaje je prosil, naj mati določi ime malemu, ker obadva svetnika, ki sta na rojstni dan, pač ne sodita prav.

Zopet se je smehljala Metka in se veselila moževe popustljivosti, ki je bil sicer precej svojeglaven. In tiho je menila, naj bi bil mali krščen na ime njenega očeta, torej za Franceta. Hrabro se je boril Kasjak, ki je natihem upal, da bo privolila imenu Janez, s svojim razočaranjem; in z glasnejšim glasom je vprašal, kateri France naj bo, Saleški ali Asiški.

Glasno in osorno zveneče glasove je novorojenec vzel za zlo, mladi Kasjak je zakričal. Pri-skočila je strežnica. Zopet so iztirali Janeza, mu rekli, da je nepokojnež in ga potisnili skozi vrata v vežo.

Veselje očetovstva si je mislil Kasjak precej drugačno, lepše in bolj osrečujoče. Oče je postal nepotreben v hiši, izgubil je gospodarstvo na domu. Ni čudno, da je Janez prišel na bahavo misel, poiskati si hišo, kjer ne bo vedno na potu ljudem, kakor je na potu »modri ženi« in strežnici. Že je hotel stopiti doli proti Sv. Lovrencu,

kar se pojavi tast Pavlič, da povpraša, če je Kasjak že oče. Bil je robat Pohorec, kakor Janez, le manjši in starejši, okoren na pogled v debeli obleki iz lodna, s strnišasto brado, ježu podobno. Imel je majhne oči, pa bliskajoče se, izražajoče veliko modrosti. Kakor grómko glasno je izgovoril Pavlič svoje vprašanje, ravnotako tiho in obzirno je častital sedaj Janezu k srečno doseženemu očetovstvu.

Sčasoma je ta tiha proslava rojstva postala natečna, vino je vplivalo, veselje je glasno hotelo na dan, posebno pa ponos. Kajti Pavlič je bil neugnano ponosen, ker bo Kasjakov naslednik imel ime »France«, kot bodoči »planinski kralj«.

Janez je vzdiknil: »Kako misli tast?«

Pavlič se je mežikaje smejal, napravil krepek požirek, si vnovič natočil kozarec in nazdravljajal: »Mladi planinski kralj naj živi! Na zdravje!«

Ogenj je planil Kasjaku v lice. Iz napitnice ni mogel spoznati, ali je bila beseda »planinski kralj« spoštljivo resno ali ironično posmehljivo mišljena. Janez je vzel zdravico za posmeh, ker se je Pavlič tako smejal in živahno bliskal z očmi. Množina vina, ki ga je popil in ki ga ni bil vaje, je storila svoje, močno razburjen in okajen je Kasjak osorno ponovil vprašanje.

»Na zdravje! Pravi planinski kralj naj bo Franček . . .!«

»Ali jaz morebiti nisem pravi planinski kralj?«

Iz Pavliča je govoril hudič alkohol. V nepremagljivem veselju do posmehovanja je menil: »Ne, moj ljubi! Pravega nima tvoje gospodarjenje z gozdom! Na zdravje! Upam, da bo mladi Kasjak gospodaril bolje!«

»Grom in strela! To se mi upa reči oče v moji hiši in poleg tega še danes, na dan rojstva mojega sina?!«

»Upa? Tast ima pravico, ima dolžnost, opozoriti zeta na napake pri gospodarstvu . . .!«

»Ne maram nobenega poduka! Polnoleten sem!« je ostro in razburjeno zavpil Kasjak.

»Čisto prav! Polnoleten si, in moj zet! In oče si tudi nekaj ur sem! Planinski kralj pa moreš ostati le, če boš s svojim gozdom pametno gospodaril, če boš sekal, kar je že zdavnaj godno za to! Ne ene, temveč pet, šest žag moraš postaviti, te naj pridno podelavajo! Tvoj gozd se je preveč postaral, duši se! Moj vnuk pa naj prevzame nekoč lep gozd, ki bo dajal korist, naj s pravim gospodarstvom postane premožen mož! Na zdravje!« Pavlič se je moral hudo boriti z jezikom, ki se mu je zaletaval. Pri tem pa je bil židane volje. In njegova opominjanja so bila mišljena res dobro, posmeh nedolžen. Nasprotno pa je bil Kasjak prizadet, užaljen, ker je bilo grajano njegovo gozdno gospodarstvo. Da je bila zasmehovana njegova fanatična ljubezen do gozda in varčnost, tega Janez ni mogel mirno prenesti. Poduk je ostro zavrnil. V jezi se je vzel celo do proroških besed: Kljub temu, da se njegovo gospodarstvo grdi, bo več pridobil, kakor pa sedemkrat bolj pametni Pavlič, z varčnostjo prišel do premoženja in bo lahko kupičil srebro in cekine v sodčkah . . .

Tast se je tresel od smeha in je klokal: »Zlato v — sodčkah! Na zdravje! Cekine iz — gozda, ki se duši! Hi-hi! Janez, to pa prekrasno pripoveduješ!«

»Uresničil bom! Obogatel bom, oče pa obubožal! Vaše gospodarjenje z gozdom vas bo spravilo na boben! Le gozd, ki stoji in raste, prinaša sreče in bogastva!«

»Janez, prerok! Prelepo! Na zdravje!«

»Dosti! In sedaj iz hiše!«

Pavlič je v svoji pijanosti vzel celo to, da ga meče iz hiše, za šalo in šegavost.

In Janez je v svoji veliki razburjenosti, omamljen po vinu, ki ga ni bil vaje, zapovedal Milkotu, naj pelje tasta iz hiše . . .

Pavlič v svoji božansko dobri vinski volji tudi te kršitve gostoljubnosti ni vzel za zlo; smejal se je, omahoval, se boril s svojim težkim jezikom, z nogami, ki so se mu upirale. In padel je hlapecu okoli vratu. »Na zdravje, Milko!« Milko se je režal in peljal šegavega, vinsko veselega Pavliča domov.

Zjutraj se je mogel spočitati Kasjak le ene stvari, težkega razžaljenja, obsodbe njegovega gospodarstva. Janez Kasjak, ki je ljubil gozd nad vse, po božje, z vso strastjo, pa zasramovan!

Ogorčen je slekel Janez praznični telovnik. Konj je ostal v hlevu. V domači delavni obleki je peš spremljal botro in naslednika k Sv. Lovrencu. In mladi Kasjak je bil krščen na ime — Janež.

Običajna krstna gostija je izostala, v veliko nevoljo botre, ki je poleg tega morala nesti krščenca brez spremstva domov. Kajti Kasjak je zavil v svoj gozd. Njemu je moral zaupati svoje gorje, tihemu, šepetajočemu, šumečemu gozdu . . . Vzdihi so šli po pragozdu, ki je ječal pod težko težo snega. Včasih stokanje, zamolklo ropotanje, pokljanje in pokanje lomečih se, sproženih vej, odkrhnjenih debelc. Smrt je šla skozi gozd. Zato sedaj gozd ni mogel biti tolažnik . . . Ta čas ne. In Janez ljubljnemu gozdu ni mogel pomagati. Moral ga je zapustiti z grenko bolečino v prsih. In na poti domov so ga grizli očitki, kes v duši. Proti želji mlade matere je dal krstiti otroka na svoje ime. Iz kljubovanja in ogorčenja do tasta. Do krstnega kamenja in dokler opravilo ni bilo končano, je trdilo kljubovanje njegov hrbet, je trma držala Pohorca. Sedaj pa, ko se je imel

vrniti domov, mu je strahopetnost sedla v prsi. Kakor da bi ga bil odpihal, ni bilo poguma, da bi za svoje početje odgovarjal ženi. Priznati mu ne bo treba; botra je Metki pač že povedala, da je bil naslednik krščen na ime »Janez« . . .

Na jadikovanje, tožbe, očitke se je Kasjak lahko pripravil; mirno bo moral vse poslušati in sprejeti. Vzkipeti, zahrumeti po svoji trdi pohorski navadi ne sme, četudi je gospodar, zapovednik in planinski kralj . . . Ozirati se mora na slabotno otročnico, biti nežnočuten in prizanesljiv. Kako mu je močno bilo srce, ko je pomislil na ženine besede, na Metkin strah zaradi imena: Otroci, ki dobe ime po starših, ne žive dolgo . . .

Kakor vsak drugi Pohorec, je bil tudi Kasjak otrok svojega časa, razmer, pobožen, zraven pa praznoveren. Janez je sedaj imel naslednika. Če otrok skoraj umrje, bo kriv oče . . . Drgetajoč strah je sedel v Kasjakovi duši . . .

Uro nato je stal pred ženino posteljo; osorni, robati, močni Pohorec se je tresel, ko je Metka žalostno šepetala: »Janez, kaj si storil!« Govoriti ni mogel, le proseče je dvigal žuljave roke.

In ljubeznipolno je odpustila bleda, ganljivo ljubka otročnica . . . Za očeta in mater pa je bil od te ure dalje mladi Janez otrok skrbi in strahu.

Celi dve leti, dokler Metka ni dala življenja deklici, ki je bila krščena za Marijo. Sedaj je Metka neomajno vztrajala po svoji volji. Trma in praznoverje sta bila trdno sklenjena.

Mali Janez je imel sedaj ljubko, srčkano sestrico. Toda otrok bojazni je ostal in veliko skrbi je prizadejal osuplim starišem, ko je začel kazati znake sušice. Oče in mati, od strahu gnana, sta tekmovala, kdo bo uporabljal več najnespametnejših domačih in simpatičnih zdravil, ki so bila tisti čas mnogo bolj še ko sedaj v veljavi. Metka je tekla k najstarejšim babnicam na severnem

Pohorju, da bi ji svetovale in dale novih zdravil proti sušici. Tudi staro Uršo v Langenwald je šla prosit pomoči.

Mladi Janez je bil vedno slabši, vedno večji je bil strah skrbipolnih starišev.

Le edinega izkušenega moža dosedaj še niso vprašali, ne šli k njemu po svet: tasta Pavliča, po domače Bedenika. Pač pa je bila Metka, v skrbeh za otroka, večkrat namignila, naj prosijo očeta sveta in pomoči, toda Janez je prepovedal, iti po tasta. S Pavličem, žaljivcem, ni hotel imeti opravka. Naskrivaj pa je Metka le poslala očetu prošnjo, naj pride gledat mladega Janeza, da nasvetuje zdravilo zoper sušico, da bo fantek morebiti le še rešen.

In oče Pavlič je takoj prišel. Njegove sicer tako živahno in prebrisano se bliskajoče oči so oznanjale skrb, mali in okorni Pohorec je bil potr, poln notranjega sočutja, ki ga ni mogel izraziti. O kakšnem sporu z Janezom Bedenik ni vedel nič več; kar je bil takrat v pijanosti govoril, je bil že davno pozabil. Blizu ga ni bilo, ker ga izrecno niso bili povabili, naj jih obišče in ker sicer ni bilo priložnosti. Kot lesni trgovec je bil Pavlič tudi mnogo zdoma.

Metka je tekla očetu naproti, se mu vrgla na prsi in ga s solzami prosila pomoči. In je prestopicajočega se debelega Pohorca peljala v hišo.

Med vrati je visokovzravan stal Kasjak, gledal temno, odločen, da nastopi s silo. Roko je imel dvignjeno, da bi odgnal žaljivca, da bi zabranil tastu, prestopiti prag. Jeza in sovraštvo sta mu gorela v očeh. Ustnice so drhte, strast je spreletavala telo.

Metka je razburjena rotila moža, naj v skrbeh in sili odpusti, kajti oče prihaja na pomoč.

Že je odprl Janez usta, da bi ga odgnal, za zmiraj pretrgal zvezo z njim, izbrisal sorodstvo.

Tedaj pa mu je udarilo na uho otrokovo ječanje. Roka je omahnila. Huda beseda ni bila izrečena. In izginil je v hiši. Prag je bil prost. Neovirano je mogel Pavlič vstopiti, kot sorodnik, po slovenski navadi kot gost in prijatelj s sveto pravico in zahtevo do gostoljubnosti. Seveda običajne dobrodošlice ni bilo.

Toda nato se Pavlič, računajoč na položaj in silo, ni oziral. S tresočimi besedami je dejal ihtечи hčeri: »Vodi me k malemu! Če Bog hoče, ga bomo rešili!«

»Daj Bog! Gospod naj blagoslovi vaš prihod, oče!«

Jokajoči mali je ležal v posteljici, podoba žalosti; shujšano telesce, zgrbljeno ličece, uvela, zgubana koža, upala lica, vdrte oči.

Okorni Pohorec v debelem domačem suk-njiču seveda ni bil zdravnik, toda izkušeni mož je na prvi pogled videl, da so bili morali otroka napačno hraniti. Prijel je otroka in se prepričal, če ima nevarno mrzlico.

»Še ne! Torej ga je še mogoče rešiti! Ali je otrok lačen?«

»Ne! Noče jesti!«

Ko je še poizvedoval, je dognal, da so otroka čisto neprimerno in neumno hranili in krmili, da je dobival težko, robato pohorsko hrano, ki je ni prebavil. Zaradi tega je moral oboleti na želodcu in črevih, moral je bljuvati in dobiti drisko. Od-tod tudi starikavi obraz otrokov.

Primerno in pametno je priporočal Pavlič najstrožjo dijetlo in lahko mlečno hrano, ovseni sok itd. Nato je prešel kakor vsi Pohorci k sim-patijskim zdravilom. Toda vendar je imelo še nekaj smisla, ko je svetoval obenem nego telesa, tople kopeli: »Vrzi po šest pergišč igel mecesna, bele jelke in rdeče smreke v vodo za kopanje, skuhaj, ohladi, da bo mlačno! Potem skoplji v

tem malega in kliči na pomoč Janeza Krstnika! Drevesa pa morajo biti posekana! Vedno nova drevesa za vsako kopel!»

Ob postelji stoječ sta oče in hči imela oči in ušesa le za malega, jokajočega bolnika in nista nič opazila, da je bil prišel v sobo Kasjak, tiho in neslišno v volnenih nogavicah. Janez je slišal vsako tastovo besedo. In silen vtis so napravile nanj. Od svojih dreves naj žrtvuje visoka debela, za vsako kopel po tri! Kakšna brezsrčnost! Morija gozda takorekoč! In nespametna povrhu!

Tiho je odšel iz sobe. Zunaj v veži je začel težko dihati. Trd boj je bil to za fanatika, žrtvovati toliko dreves, jih posekati, da dobi nekaj pergišč igel . . .

Pamet mu je govorila, da mora zadostovati, če poseka nekaj vej, da naredi kopel iz jelovih in smrekovih igel.

Toda Kasjak je bil hribovec, vklenjen v jarem praznoverja kakor vsak drugi. In bil je oče ubogega, bolnega fantka . . .

Če more pomagati to zdravilo, kaj je Kasjaku do nekaj dreves, ki jih ima na tisoče in tisoče!

Toda ravno visokodebelnih dreves je treba. Velikanov, starih do osemdeset in več let! Za pergišče igel žrtvovati po eno krasno drevo!

Nemogoče!

Toda gre za življenje ljubega otroka! Česa vsega drugi stariši rade volje ne dajo za svoje otroke! Svoje lastno življenje . . .

In Janez naj bi žrtvoval le nekaj dreves. On, planinski kralj! Posestnik gozda, ki je milje in milje prostran!

Pavlič in Metka sta postala pozorna na ropotanje težkih cokelj.

Metka je stopila k oknu in ganjeno, s hvaležnosti polnim srcem vzkliknila: »Oče, pogledjte! Janez gre in ima sekiro in žago s seboj! V svoj

gozd bo šel, prinesel igel otroku za kopeli! In ozdravel bo naš mali! Z božjo pomočjo!»

»Bog daj! In ti, hči in otrokova mati, skrbi, da boš otroka pametno hranila! Popravi, kar si bila v nevednosti zagrešila!«

Vse je obljubila Metka v tej uri.

Pavlič je odklonil vsako postrežbo, obljubil, da jih bo še obiskal in odšel.

Kasjak pa je šel više in više, vkreber po meh-kem pohorskem gozdu. Temna zelen jelk v zim-skem plašču, tiha, molčeča gorska samota. Nežno vzvalovljene črte brezmejnih gozdov, pretrgane po črnozijočih ozkih tokavah in krnicah. Kralj »Pohorje« v belem plašču . . .

Janez je korakal po svoji zemlji in po svojih tleh. Njegov je veličastni gozd, kolikor daleč seže oko. Pragozd, stotisoči visokorastlih iglavcev, tudi grčavi hrasti, ponosne bukve v lepih parcelah vmes. Le prebujen, pregost se ponaša gozd.

Kasjak je šel dalje, se vzpenjal vedno više, kakor da bi skozi zasneženo gozdno cerkev hotel dospeti pred nebeška vrata. Dobrikajoči se soln-čni žarki so ga spremljali, ga blesketajoče obje-mali. Nekaj srebrno rujavih, ostro osvetljenih oblakov je stalo na svetlojasnem nebu.

Po pragozdu je šumljalo, šepetalo o bliža-jočem se pomladnem veselju in blaženosti. Gozdne skrivnosti Štajerske. Še je kraljevala zima, toda že je trepetala slutnja pomladi po go-rah in gozdovih.

Kaj le žene samotnega popotnika gori proti Velki Kopi, proti visoki planoti pragozdnih tal?

Ali hoče Janez videti, kako sta divjala sekira in žaga po gozdnem mahovju na višavah, kako zasekala zijoče luknje v porast gozdov! Videti gozdno morijo na višavi, pohlepno uničevanje gozdov!

Ali pa ga vabijo tiha, črna jezera med vrhovi? Ali hoče zbuditi Kasjak zmaja iz stare pohorske pripovedke, ki spi globoko na dnu jezera, in o katerem pravijo, da s svojimi potuhnjenimi, barvo izpreminjajočimi očmi more pooblačiti nebo z nevarnimi oblaki, ter da njegov prihod skozi vode pomeni konec Pohorja!

Ali pa hoče ugledati popotnik s praprotnimi koceni ovito glavo pravljичnega kačjega kralja?

Dolgo je stal Janez in zatopljen gledal dele, ki so bili posekani v čisto. Kakor ostrižena je bila videti okrogla glava Velke Kope. In morje luči, razlito nanjo, je povečalo bridkost tega prizora. Solnčna toplota je žgala hermelinski plašč Kope; na nekaterih mestih je bil sneg že odjeden, rjasto-rjava trava se je videla. Pašniki čez poletje, kjer je nekoč stal pragozd, gozd, tako visok in lep in gost, kakor je Kasjakov še danes, sreča, veselje njegovega življenja.

Planinski kralj!

In prijatelj gozdov, fanatik, naj vseka rane svojemu gozdu? Z zločinsko roko podira velikane, da bo njegov gozd kakor je Velka Kopa, gola okrogla glava, kakor plešasta glava starčka?

Tako silno je stresel Janez z glavo, da so zavihrali lasje. In gori proti Kopi je zavpil: »Jaz tega ne storim! Ne morem in nočem! Moj gozd naj stoji in živi, raste in uspeva!«

V mrzlični razburjenosti je stal tam. Tiho kakor v cerkvi je bilo na samotni, s solnčnim zlatom obžarjeni višavi. Počasno, tiho curljanje kopne vode, ki je šepetajoče žuborela z višav, bežeč pred solnčno gorkoto.

Od zdolaj, iz razsežnega gozdnega pasu, je svečano šumelo navzgor; divjali so potoki v tokavah in gozdovi so slavili Boga in svoje gospodarje, da še stoje, da jim je prihranjena usoda Velke Kope. Visoko in ponosno štrleče jelovje v

temnozeleni obleki, potreseno z zimskim ivjem, ki je pod solnčnimi poljubi pretakalo solze, kopneč teklo skozi veje in vejice na tla, kapalo, ali v kepah padalo.

Janez je obkrožil s pogledom od s snegom pokritih, kljubovalnoštrlečih Savinjskih alp do nerodne Pece, ki je podaljšek divjerazjedenih Karavank. Na severozapadu se stolpičijo Visoke Ture. Daleč in blizu ponosne gole skale, zobčaste, razjedene, s snegom pokrite. Silna apneniška puščava, pusti naskakovalci neba.

In ko je padel Kasjakov pogled na bližnje Labudske alpe, katerih sive stene so se bile na južni strani že otresle svojega hermelinastega plašča, tedaj je zamrmral: »Goličje!«

Kako čisto drugačno je vendar pravljичno lepo, zarastlo Pohorje! Z izjemo Velke Kope seveda.

Misel na mladega Janezka ga je nagnala, da je šel navzdol in poiskal svojega gozda. Če hoče spraviti doli potrebnih vej, je sedaj še prezgodaj, premehko in premokro, da bi veje vlekel.

Očistil je snega štor na planoti, sedel in nastavil hrbet solncu, da je žgalo njegov debeli, domači suknjič. Prijetno toplo je bilo visoko gori na Pohorju, toda nič več tako tiho ko prej. Smejoča se solnčna svetloba je navdušila ptičke, da so priredili ljubek koncert. Petje, cvrčanje in urno skakljanje se je pričelo. Kakor vedno so najbolj vneto opozarjale nase sinice s svojim glasnim »ci-ci-be« in »be-be-ci«. Vmes so kričali ljubki mali modri gorščniki svoj »be-be« in v veseli igri lovili drug drugega. Gost roj na Pohorju tako domačih, vitkih in elegantnih liščkov je frčal čez močvirje in se zaletel v samotno štrlečo brezo. Svoje lepote in izurjenosti v plezanju se zavedajoči pisani liščki so se spretno obešali od spodaj

na najtanjše vejice, nagajivo dražili drug drugega, kljuvali po otrplih ličinkah, neutrudno požvižgavali svoj »Stiglit — pikelnit — stiglit — gi gleja«. Naenkrat se je oglasil voditelj roja z opominjajočim »man«, ves roj zagnal močno doneči »rererere« in cvrčeče je odfrfotala tropa v hitrem, valovitem letu. Tudi nikoli mirni čizki so opozarjali nase in nekaj za petje vnetih samcev je cvrčalo zahvalno pesem za osrečujočo solnčno luč, pesem, ki je izzvenela v zategnjen, ljubko-sladek »didialiali dei del«.

Pobožno je opazoval Kasjak zibanje krivokljunov na usahli, prastari smreki poleg jezera. Kakor nerodni so ti potepuhi med ptiči, ravnotako ročni so pri plezanju. In pridno prepevajo v solnčnem svitu, najprej začno nežno cvrčati, nato glasno zapoje pesem, kateri zopet sledi sladko, pojemajoče gostolenje.

Janez je mislil na lepo legendo, ki pripoveduje, da so ti ptički dobili svoj krivi kljun s tem, ker so hoteli na Golgati križanemu Izveličarju poruvati žeblje iz rok. Brezuspešen je bil ta usmiljenjapolni napor in kljuni so se jim skrivili pri tem delu . . .

Sence so zatemnile Kopo in visoko močvirje. Solnčna krogla je izginila za oblaki. Mila ura na samotni višavi je potekla. Mrzlo je potegnil veter od golih sten sem; še je zima.

Hitro je potihnilo tiho mrmranje žuboreče kopne vode, viri so otrpnili v mraz, ki je ostro pritisnil; na snegu se je napravila skorja, hitro, kakor da bi padlo ivje.

Megleni čadi so se tiho in gosto dvignili v višave.

Treba je bilo iti.

Mraz je pritiskal vedno bolj. Sneg je škripal pod trdimi cokljami Kasjakovimi.

Temni gozd je zakril popotnika. Nežne, fino stekane meglene tančice so visele po čistem, resnem gozdu.

S sekiro in žago je stal Kasjak na svoji zemlji in na svojih tleh, v svojem ljubljennem gozdu. Sam sebi se je zdel Janez kakor morilec, ko je iskaje šel njegov pogled po jelkah in smrekah gori. Potem pa je moral pomisliti na malega Janezka. Misel na bolnega otroka ga je bolela v duši. Janezek! Da, otroku mora pomagati.

Seveda se pregreši nad gozdom, sramotno in zločinsko je, oklestiti smreke in jelke, jih oropati vej in vejic. Kakor če človeku odsekaš — roke in noge.

»Ne bom storil tega!« je zakričal Janez v vzdihajoči pragozd. Zopet so mu zavihrali lasje, klobuk mu je padel na tla.

Zopet ga je začel opominjati notranji glas.

In tedaj je stopil Janez, skoraj omotičen, z bridkostjo v prsih k bližnji jelki in visoko zamahnil s sekiro. Močen udarec, pokanje . . .

Prestrašen je obstal Kasjak.

Počasi je zdrčala gosta, košata veja na tla.

»Gozdni živoder!«

Nihče ni zaklical. Vendar se je zdelo Janezu, da je slišal ta razlegajoči se klic.

Kakor da bi se hotel opravičiti zaradi svojega zločina, je jecljal Kasjak besede: »Za Janezka! Da bi živel!«

Zopet mahljaj! In še eden!

Jeza in besnost sta pograbila Kasjaka. Toga nad samim seboj. Živoderstvo in dušna stiska! Strah in praznoverje obenem!

Kolikor daleč in visoko je mogla seči sekira, je odbijal veje. Najprej pri visoki stari jelki. Nato je prišla na vrsto devetdesetletna smreka.

Mrak je hotel preiti v zgodnjo temo zimske noči. Treba je bilo hiteti.

Mrzlo je postalo, da je rezalo. Janez pa se je potil. Notranje razburjenje in surovo delo.

Naenkrat se je spomnil Kasjak, da je bil govoril Pavlič celo o sekanju dreves, od katerih naj bi dobil igel. Ne klestiti živega drevesa! Popolnoma umoriti, odžagati živi les!

Tega prijatelj gozda ni zmogel. —

Visoko je bil ostri severovzhodnik pregnal oblake, čisto obrisano je bilo nočno nebo. Zvezde so se svetlikale, mesec se je razlil po tistem Pohorju s čarobno modrikasto lučjo.

Po temnem gozdu in nato čez Planino, z mesecem obsejano, po grivah med zasneženimi njivami in travniki je vlekel Janez veje domov. Šlo je naglo po skorjastem snegu.

S skrbjo je bila Metka že davno pričakovala moža. Oddahnila se je, ga pozdravila in si ogledala veje. »Za danes je že prepozno, mali že spi!«

»Kako pa mu je!«

»Bolje! Mrzlica ga ni napadla! Mleko pije sedaj in tudi ostane v njem! Jutri bo dobil ovsenega soka! Če Bog da, bo naš mali zopet ozdravel!«

»Bog daj!« so zamrmrale Kasjakove ustnice. Toda njegove misli so se mudile gori v gozdu. Pri vsej pobožnosti je bil natihem le vesel, da okleščenih dreves ni bil posekal.

Po večerji je Kasjak malo poležal na klopi pri peči. Metka mu je delala družbo in mu mnogo pripovedovala o otroku. Janez je večkrat odobravaje prikimal, poslušal pa ni ženinega pripovedovanja. V svojih mislih je iskal izhoda, kako bi v prid obrnil zdravila, ki jih je bil nasvetoval tast, in ohranil drevesa . . . Ljudskemu mnenju se hoče pokoravati, da Janezek ozdravi. Toda posekati okleščena drevesa, kakor zahteva Pavlič, moriti jih, tega se hoče izogniti. Če je mogoče!

Malo potegniti tasta in ljudsko mnenje, zvijače se poslužiti, da reši drevesa . . .

Tiho muzanje mu je šinilo čez usta pri tej misli. Nato se je pretegnil, voščil lahko noč in legel k počitku.

Molil je pač kot pobožen kristjan, toda sredi molitve je prenehal, kajti misel, ki se mu je nenadoma posvetila, je moral vjeti. Kakor razjasnilo se je Janezu v glavi, sumnja, da je bil mogoče imel Pavlič poseben namen, ko ni zahteval le kleščenja, ampak tudi še sekanja okleščenih dreves.

Poskusiti se mora, če bodo kopeli pomagale Janezku, ne da bi padla drevesa . . .

Škodovala kopeli gotovo niso, pomagala pa je otroku pametna prehrana. Že čez nekaj dni se je videlo, da se je malemu znatno zboljšalo. Janezek je bil rešen. Stariša sta se veselo oddahnila, težka skrb je zginila. In stari oče Pavlič je mislil, da je rešitelj svojega vnuka, da je pomemben »hišni zdravnik«, kakor se je ponosno in samozavestno imenoval ob priliki. Z velikim dostojanstvom je sprejel hčerkino zahvalo in pri tem zaprl drobne oči, da bi njihovo mežikanje ne škodovalo častivrednosti.

Tudi Kasjak je čutil dolžnost, da se svetovalcu zahvali, prav kratko in brez kake posebne topline. Zahrbtne misli so zadrževale pristrčnost, pri Kasjaku in Pavliču. Janez je sumil, tast pa se je bal, da bi Kasjak mogel izprevideti stransko namero njegovega zeta.

Kakor sta si moža stala nasproti, so imele njiju oči nekaj izprašujočega. Oba sta hotela drug drugemu pogledati v dušo, pa nista mogla. Precenjevala sta zvitost drug drugemu, si merila inteligenco in prekanjenost. Oba pa je navdjalno eno veselo čustvo, da je Janezek ozdravel. Zahrbtne

misli so ju ločile. In vsak si je prizadeval, da ugame skrivne misli drugega.

Sedela sta pač pri mizi ob vinu, pa nista pila, temveč sta iz važnih razlogov hotela ostati trezna. In kakor tudi sta bila oba zgovorna, ni nobeden hotel govoriti. Saj o tem ne govoriti, kar sta mislila.

Končno je začel govoriti Janez o dobrem učinku kopeli na otroka v splošnem; Pavlič pa se je omejil na pripomnjo o dobrodelnem vplivu primerne prehrane.

Kakor mačka okrog vrele kaše, tako sta se sukala oba in se varovala, da si ne izdata svojih zahrbtnih misli. Tasta pa je radovednost mnogo bolj mučila kakor Janeza. Ali pa se je Janez znal bolje premagovati.

Pavlič je pogledal v zakajeni strop in rahlo vprašal, če bo uporabil Janez nastopajoče južno vreme in naraščanje potokov za — plavljenje lesa.

Mrzlo in počasi je odvrnil Kasjak: »Ne vem, čemu! Nimam nič, da bi plavil!«

»Hm! Vsak po svoji glavi in pameti!«

Kasjak je dvignil glavo; ostro so se zablistale njegove oči.

»Ne jemlji za zlo, zet! Mir naj bo med nama! In kar se tvojega sina tiče, skrbi, da bodo malega pridno kopali . . .! Smrekovih in jelovih igel; dobro bi bilo, da bi sekal tudi borovce!«

Janez je izprašujoče pogledal Pavliča in dejal: »Za kopeli veje zadostujejo! Podirati dreves ni potrebno!«

Drobne oči Pavličeve so pomežiknile, ustnice so se mu nabrale v nasmeh, ko je odvrnil:

»Misliš?«

»Da, tako mislim! Uspeh kopeli priča, da so veje popolnoma zadosti! Oče je bil preveč — priporočil!«

Pavlič se je smejal: »Torej si le — klestil?!«

»Da! Janezku na ljubo! Kakor hitro bo otrok srečno prestal in čisto ozdravel, bom takoj nehal klestiti! Ne maram uničevati dreves!«

»Najbolj zvit izmed vseh Pohorcev si brez dvoma ti!«

Janez je vrnil poklon z besedami: »In k prav prekanjenim lahko štejemo Pavliča, po domače Bedenka!«

»Hvala! Prekanjenost pa ne koristi nič — če jo pregledaš! Sedaj pa resno besedo: gradi nove žage, sekaj! Poslušaj moj svet, kajti vem, kako je treba izkoriščati gozd!«

»Nobene besede več o tem!« Janez je vstal in odšel iz sobe, ne da bi rekel tastu zbogom.

»Tak trmoglavež! Zvit pa neumen hkrati!« je godrnjal Pavlič, ki je še malo pokramljal nato z Metko v kuhinji. Na potu domov je mogel dati svoji nejevolji duška, da ga je Kasjak pregledal in prekanil . . .

Janez pa je bil zelo vesel, ker je rešil drevesa. In ko je ozdravel otrok popolnoma in kopeli niso bile več potrebne, je Janez takoj nehal s kleščanjem, ki mu je bilo tako zoprno.

Otrok poln brige je ostal deček še nadalje, do gotove mere predmet prepirov med staršema. Hčerka je rastla in se razvijala, ni bila nikoli povod strahu in skrbi, zato sta manj gledala nanjo. Zaradi dečka pa je prišlo med Janezom in Metko čestokrat do besedi. Kasjak je hotel sinčka zarana jemati s seboj v gozd, mu začasa vcepiti ljubezen do njega; pogosto in s poudarkom je tudi govoril o tem, da bo naredil iz dečka pravega kmeta, ki naj bi prevzel posestvo, čuval gozd, da postane kdaj planinski kralj, premožen in ugleden Pohorec.

Mati pa je imela čisto druge načrte, pri katerih so briga, ponos in nečimurnost igrali precejšnjo vlogo. Ostro materino oko je mislilo, da sme iz različnih znamenj uganiti zgodaj se pojavljajočo duševno zmožnost, inteligenco in sprejemljivost dečkovo. Fantič je pojmoval lahko, zanimal se je za vse, neskončno mnogo povpraševal in hotel vedeti vse. Držal se je neprenehoma materinega krila in se počutil dobro le v materini bližini. Pravcati materin ljubček.

To je jezilo močnega, osornega in ponosnega Kasjaka. Ljubosumnost mu je razjedala srce. Če treba, ga je hotel tudi s silo napraviti za kmeta. Toda misel na silo je Kasjak takoj opustil, ko je videl, kako nerad gre fantič z njim v gozd, kako se — kakor je bilo videti — boji očeta. Boječega, uplašenega, nemega se je kazal deček v očetovi navzočnosti. Nasprotno pa je glušil mater s svojim blebetanjem, visel na njenem vratu in ji odobrikoval najslajše poljube.

Če je prišel Pavlič na obisk in videl to nežno dobrikanje dečkovo materi, je odločno stopil na stran Kasjakovo, kajti deček mora zaradi posestva postati kmet kakor Kasjak.

To nagibanje na njegovo stran je veselilo Janeza, toda v kakšno zaupljivo razmerje s Pavličem ni mogel in ni hotel stopiti; gozd je stal vmes, različno mnenje o gozdovanju je delalo nepremagljivo oviro zaupljivemu prijateljstvu.

Ker se je Pavlič tako očitno nagnil na Janezovo stran, Metka ni hotela pripovedovati očetu o načrtih. In zdelo se je, da je deček čutil, da ruu je stari oče nasproten, zato se ga je ogibal, kjer je le mogel.

Soglašala sta mož in žena v mnenju, naj se deček končno vendar začne učiti brati, pisati in računati.

Pri Sv. Lovrencu je sicer bila dvorazredna ljudska šola, toda Kasjak je v svoji prevzetni domišljavosti tako malo cenil tamošnjega učitelja, da bi mu pač hotel zaupati hčerko Marijo, nikakor pa ne svojega naslednika. Ponos in prirojeno bahaštvo Pohorca tega nista dovoljevala. In tudi drugi Pohorci so do tedaj ravnali tako, da so pošiljali svoje sinove v Maribor v šolo.

Žena Metka pa je imela posebne načrte; predlagala je, naj bi poslala dečka, ki je imel že devet let, kakšnemu duhovniku, da bi ga poučeval. To bi bilo pač cenejše, kakor pa šolanje v Mariboru.

Kasjaku, ki se je nagibal k varčnosti, katera se je mogla imenovati že skopost, se je zdel ta predlog premisleka vreden. Nezaupljivost pa, da bi deček mogel dobiti od duhovnih gospodov vzpodbudo za študiranje, je narastla v odločilen strah pred tem, da bi se mu sin odtujil. Ne uradnik ne duhovnik ne sme postati Janezek, ampak kmet, drugega nič; Pohorec, ki brati in pisati zna! Ta reč je zanetila svajo med možem in ženo. Kajti česar se je Kasjak bal, to je Metka želela. Naravnost žena ni govorila o tem, da naj bi njen ljubček pozneje študiral teologijo in postal duhovnik. Toda Kasjak je uganil te njene tihe želje in se je tem raje odločil, da pošlje dečka v okrožno šolo v Maribor kljub večjim stroškom, ker je tudi tast Pavlič pritrdil njegovim mislim.

Ko je Metka videla, da je Kasjak trdno odločen, je pritrčila in predlagala, naj izročita dečka v varstvo strojarju Vuku v Mariboru, s katerim so bili prijatelji.

In čez nekaj dni je šel Kasjak v Maribor; opravil je najprej svoje opravke, nato pa se je pogajal s strojarjem.

Dogovorila sta se, ker je zahteval Vuk za stanovanje in hrano dečka prav majhno svoto in zagotovil še očetovsko nadzorstvo. Tudi za to je

hotel skrbeti osorni strojar, da deček ne bo zašel v napačno družbo.

Pomirjen se je vrnil Kasjak domov. Sedaj naj poskrbi mati za to, da bo deček, ko se prične jesen, preskrbljen s potrebnim perilom in obleko in da bo mogel oditi v Maribor. Misel na skorajšnjo ločitev je že sedaj povzročila potok solza. In deček je poln slutenj tulil z materjo in ji bil vedno za petami. Očeta pa se je ogibal.

Kasjak je začel uvidevati, da mu deček v ničemer ni podoben in da je čisto sinček svoje matere. To spoznanje ga je bolelo, omililo pa ga je obnašanje Marijino, na katero so malo gledali. Kasjaku je dobro delo, ko je videl, kako je silila hčerka k njemu, ko je prišla iz šole, se mu dobrikala in ga prosila, naj jo vzame s seboj v veliki, lepi gozd. Močnemu Kasjaku je pri tej hčerkinii prošnji prav čudno tolklo srce. In če se mu je mala obesila okrog vratu, jo je ljubkoval nežno in previdno, kakor da bi bila Micka krhka punčka iz voska.

Od tega časa dalje so ljudje često mogli videti, kako je potoval Kasjak s hčerko po gozdnih potih proti žagi.

Deček pa se je vedno pritiskal k materi.

Včasih je hlapec Milko zaupljivo pripovedoval dekli o »narobe svetu« . . .

Dan ločitve se je bližal, razpoloženje po slovesu je vladalo vsepovsod, na domu kakor tudi po Pohorju. Nebesni obok je potemnel, solnce je izginilo, žalne tenčice so padle na gozdove, črnosivo so grozile granitne stene po tokavah, skale iz škrlilja so se svetile kakor baržun. In ko se je nebo začelo solziti, najprej z obotavljajočimi kapljami, nato z dolgimi curki, tedaj je škrliljavka izgubila vsak blesk, motne, črnorjave, puste so stale stene tam. V temnem jelovju ihtenje in klo-

kanje, brezkončno curljanje po bukovju in borovju. Tožeče ječanje gorskega vetra, vlačenje megle, valovanje gostih sedi, zrak vlažen in mrzel. Strahotno in žalostno je bilo na Pohorju, in vendar lepo, veliko in veličastno. Srebrno blesketajoča se krasota po pritlikovju, travah in grmičevju, milijarde biserov in dragih kamenov v lesketajočih se kapljah na iglah dreves. Zamolklo šumenje hudournikov v globočinah. Bele pene v črnih, zevajočih prepadih. Tako je Pohorje praznovalo svoj praznik slovesa, mračno, pa vendar vzvišeno, veliko, celo v grozoti deževja polno veličastva.

Kakor je bilo dogovorjeno, je imel popeljati Kasjak dečka doli k šumeči Dravi in v Maribor. Toda dečka niso mogli pripraviti do tega, da bi šel z očetom. Resni opomini so pomagali ravnotako malo kakor ostre grožnje. Za slovo fanta pretepstli pa Kasjak vendarle ni hotel. Toda deček je moral oditi. Hlapec Milko je že sedel na vozičku, na katerem je bil naložen lesen kovčeg z učenčevo prtljago.

Jokaje se je odločila Metka, da pospremi dečka v Maribor.

»Dobro! Le spravita se od hiše!« je razjarjen zakričal Kasjak, prijel Micko za roko in kljub megli in dežju odšel z njo v gozd.

Voziček je škripaje in cvilé zdrčal po bregu doli . . .

Ponoči je nebo potešilo solze. Že zgodaj se je pričelo novo jutro, mrzlo in sivo. Nad Pohorjem so še vedno visele megle dneva slovesa. Šumenje hudournikov je polnilo vzduh.

Ledine so morale biti izpraznjene. Kasjak je imel opravke, mala Micka ni hotela biti sama z deklo doma, silila je k očetu in prosila, naj jo vzame s seboj.

»Nisem vedel dosedaj, da more postati ljubezen nadležna!« je menil Kasjak in poljubil hčerko, ki je bila tako srčkano vsiljiva.

Pri vsakem delu v hiši ga je mala ovirala, na vsaki poti na polje ali v gozd je hotela spremljati očeta.

Proti večeru je prišla Metka z od joka rdečimi očmi iz Maribora nazaj. In je tako malo vedela povedati, da se je Janez čudil. Mnogo solz pa malo besedi.

Kasjak je mislil, da si mora razlagati to molčečnost z vstajočo bolečino slovesa . . .

Vreme se je zjasnilo, žetev bi se morala pričeti. Pohorje je pokazalo ves sijaj te jesenske krasote.

Utrujen od težkega dela je Kasjak nekega večera počival na klopi pri peči, Micka pa je kocabala po njem.

V kuhinji je nenadoma zakričala Metka; donečemu kriku je sledilo ihtenje in jadikovanje.

Deček je prišel domov . . . Zbežal je iz Maribora in pritekel domov.

Na mah je bil Kasjak na nogah, Micka pa je padla na tla in kričala na pomagaj. In hudo raztogoteni oče je iskal palice, da bi kaznoval ubežnika.

Toda mati je ščitila tulečega sina, ga branila in zgovorno opravičevala beg. Kasjak je stal tam, kakor da bi ga bila zadela strela, z razširjenimi očmi in odprtimi usti, kajti žena je govorila o dečkovi ljubezni do doma. Ljubezen do rodne hiše, do domačega pohorskega gozda da je gnala fanta k pobegu iz mesta. Nič drugega da ni! In zaradi te velike ljubezni do rodne hiše da sin ne sme biti kaznovan.

Kasjak ni verjel svojim ušesom . . . Palica mu je padla iz rok.

»Ne maram ravno reči, da naj bo fant pohvaljen; toda ne trpim, da bi bil tepen!« Braneče je pritisnila Metka dečkovo glavo k sebi.

Kasjak je stresel z glavo, da so zavihrali lasje. Ni razumel položaja. Toda v dnu srca se je zganilo nekaj kakor blaženo veselje, tiho upanje, da v fantu morebiti vendarle živi ljubezen do gozda . . . Ta dragocena rastlinica seveda ne sme biti izruvana! Gojiti jo morajo in skrbeti zanjo, jo pustiti, da raste in se okrepi! Loveč se za sapo, je butil Kasjak vprašanje na dan: »Kaj pa naj bo iz njega? Tukaj fant ne more ostati!«

»Seveda ne, gotovo ne! To se razume, da ne! Kako bi bilo, ko bi vendarle dali fanta za eno leto župniku na poskušnjo?! Janezek bi na ta način mogel ostati v ljubi domačiji, v dragi rodni hiši in se vendarle učiti! Za enkrat na poskušnjo za leto dni!«

Za to Kasjak ni bil. »Ne! Trikrat ne!«

»Dobro! Gospodar si ti, tvoji volji smo pokorni! Fanta bom zopet peljala v Maribor!«

Kasjak ni vedel, kako mu je. Jezil se je hudo, pa vendar je občutil v srcu tudi veselje. Obenem pa bojazen, da bo fant krenil na napačno stran in se pokvaril.

»Ne jemlji tega za hudo, oče! Ti nisi nikoli prišel čez prag, vedno si bil doma in tu zrastel! Postal si velik, postal mož, nikoli nisi poznal bolečine slovesa! Ne veš, kako hudo je, če mora človek zapustiti domači kraj!«

»Fant mora nazaj v Maribor, takoj jutri zjutraj!«

»Da, oče! Jaz sama ga bom peljala doli.«

Še eno razočaranje je doživel Kasjak tisti večer: Metka ga je prosila, naj vzame Micko ponoči k sebi; mati da bo imela ubogega fantka pri sebi in ga varovala . . .

Ločitev zakoncev torej, kakor tedaj, ko je prišel Janezek na svet . . .

Z zaspano hčerko je odšel Kasjak v sobico poleg zakonske spalnice.

Fant pa je zaspal v materinem objemu.

Zgodaj zjutraj, ko je hlapec Milko napregel konja za zopetno vožnjo v Maribor, je vzel Kasjak svojo veselo se smejočo hčerko s seboj in šel z njo na konopljino polje. Hotel se je umakniti ponovnemu slovesu.

Ko je prišel opoldne z Micko domov, sta bila mati in sin že davno od hiše . . .

Še dvakrat se je vrnil deček domov in vedno ga je spravila zopet mati v strojarnico v Maribor nazaj.

Potem se je fant počasi privadil. O Božiču je seveda smel priti domov. In s smešno važnostjo je kazal, koliko se je bil že naučil. In ko so božične počitnice potekle, je šel fant tako rad nazaj v Maribor, da je ta voljnost ozlovoljila očeta. Med potjo je hotel Kasjak poizvedeti od fanta, zakaj se tako rad vrača nazaj v Maribor; toda tega vprašanja ni mogel spraviti čez jezik. Različne in prav nič razveseljive misli so mu šle po glavi in v svoji pohorski duši je bolno občutil, se bal, da se je v dečkovem srcu ljubezen do rodne hiše utegnila zmanjšati. Ali je bil ta kratki čas bivanja v Mariboru že dovolj? Ali pa skrbe tam boljše zanj in mu strežejo, da ima strojarnico rajši kakor rodno hišo? Ali pa se veseli svojih tovarišev pri igri?

Pri vožnji doli proti Dravi si je Kasjak priznal, da je hrepenenje dečkovo po sošolcih, ki so iste starosti, razumljivo in naravno; doma je imel fant le sestrico, da je hodil z njo in se igral z njo. In mala Micka se je gnetla rajši okrog očeta, kakor pa okoli bratca, ni imela nobenega

veselja nad neumnim tekanjem in lovljenjem po hiši.

Nadalje si je Kasjak na tihem priznal, da se tudi on rad mudi kakšno uro v mestu. Toda prvič je on mož, drugič gre le po opravkih v mesto, simpatizira pa z Mariborčani le zato, ker njegovi znanci vselej pokažejo, da je pošteni Pohorec vedno dobrodošel in priljubljen. Ljubezen za ljubezen.

Kasjak se je pomiril s tolažljivo mislijo, da je očetu vendar mnogo prijetneje, če spravi fanta brez nadležnega vpitja v mesto. In če gre deček rad v šolo, se bo pač tudi rad učil in bo priden . . .

V hiši strojarja Vuka je dobil tudi Kasjak dovoljno razlago za to, da se je fant tako rad vrnil: ljubeznipolna oskrba, dobra in obilna hrana in veseli tovariši. Ni bilo torej čudno, da se je deček počutil tu tako dobro in da je pozabil na domotožje . . .

Iz srca je privoščil Kasjak dečku veseli čas mladosti, v tihem upanju, da bivanje v mestu ljubezni do kmetiške hiše na Pohorju ne bo zamorilo. Saj vendar vsi Pohorci z ljubeznijo više na svojem lepem domačem kraju . . . In izmed vseh Pohorcev je gozd najbolj vroče ljubil Janez Kasjak, planinski kralj!

Zima je minila. Viharji so divjali čez hrib in dol. Na žalost Kasjaku je padlo v gozdu mnogo dreves pod vetrom. Za vsakim posameznim podr-tim drevesom je Janez žaloval kakor za dragim članom svoje družine . . .

Zopet je curljala talna voda na Veliki Kopi.

Snega je bilo vedno manj; pod nasmehom pomladnega solнца je začelo poganjati in cveteti, mlačni zrak Štajerske je sladko dehtel po zemlji in gozdnih sapah. Na vseh višavah, kjerkoli so

stale bele cerkvice, po božjih hišah v dolinah so zvonili zvonovi Veliko noč.

Mati Metka je jokala, da je imela oči rdeče, Kasjak pa je imel tesno skrb v prsih.

Drugi velikonočni dan je v žarni pomladni krasoti prišel in prešel, Janezka pa ni bilo domov.

Na velikonočni torek se je peljala Metka v Maribor in tri dni nato se je vrnila in povedala, da Janezek bolan leži; ne nevarno bolan, pač pa privezan na posteljo. Kakor je bilo pričakovati, se je Kasjak pomiril, ni več povpraševal in je šel po svojem delu. Med ženinim pripovedovanjem jo je le enkrat naglo pogledal in mislil, da gredo žareča lica, trepetajoče ustnice na račun materinega srca. O tem pa, da se o Veliki noči dobe tudi šolska izpričevala, Kasjak ni vedel ničesar. Metka tega z nobeno besedo ni omenila. In gospa Kasjak je požrla bridko razočaranje . . .

Ljubeznivi maj je obhajal svečan prihod na Pohorje, iglasto drevje si je nasadilo cvetne sveče; razkošno cvetenje in dehtenje po hribih in dolinah. S šopkom zvončkov, ki jih je bila sama natrgala, je prišla hčerka Micka domov, presenetila z njimi mater, ki jo je zato pozabila ošteti, ker se je klatila po gozdu okrog. Saj je bila Micka več v zelenem gozdu, kakor pa doma v hiši in v šoli . . .

Tešilno tolažbo je dal sladko dehteči šopek materi, upanje, da se bo deček v Mariboru vendarle, četudi kesno, začel duševno razvijati.

Potem je prišlo poletje, velike počitnice za šolarje. O tem je vedela le Metka, ki je bila večkrat v mestu, da je povprašala po sinu. Ker fant ob koncu šolskega leta ni prišel takoj domov, se je mati zopet začela bati; govorila pa o svojih skrbeh ni; rekla je, da nese jajca na prodaj in se je peljala v Maribor.

Zopet je bilo treba prikriti in — se lagati. Kako hudo je težila laž, je Metka čutila, ko je učila fanta, naj očetu, če ga bo kaj vprašal, reče, da je šlo v šoli — dobro. Ljubezen do otroka ji je vsilila laž. In Janezku je bila šiba prihranjena.

Prikrivanje je šlo nekaj časa po sreči; kajti nič sluteči oče ni povpraševal, ker je bil preveč zaposlen na polju in v gozdu. Skoraj vedno ga je spremljala hčerka, če je šel v svoj ljubljeni gozd. Tega je bil Kasjak zelo vesel, četudi ni govoril o tem. Nežni pogledi, s katerimi je objemal Micko, so naznanjali tiho srečo v Pohorčevih prsih. Ni bilo dvoma, ljubezen do Pohorja je bila prešla na hčer, je klila in rastla v Mickinem srcu.

Dedič planinskega kralja pa je pasel lenobo okrog doma, uganjal neumnosti, natihem zalezoval ptiče, plenil in razdiral gnezda. Malopridnež — ta razvajeni ljubček materin.

Neka zapletena kupčija je bila vzrok, da je Kasjak po pohorski navadi iskal izkušenega sveta pri župniku, ki je pomagal v vseh težavah pohorskega kmetiškega življenja.

Tako je torej šel Kasjak doli k Sv. Lovrencu in v velikem župnišču vprašal po župniku.

Postarna župnikova sestra Barba je peljala Kasjaka v pisarno v pritličju, kjer naj bi počakal. Prav posebno se gospodična ni mudila z njim, njene besede niso donele nič kaj spoštljivo, prej godrnjavo.

Janez je dvignil glavo in ostro povdaril: »Jaz sem Kasjak!«

»Vem! Toda čakati mora — planinski kralj ravnotako kakor vsak drugi Pohorec! Čakati, dokler prečastiti gospod ne pride!«

»Kasjaka ne puste čakati brez potrebe!« je ozlovoljeno vzkliknil Janez.

S posmehljivim nasmehom nad bahavostjo in samozavestjo Pohorčevo je gospodinja šla iz sobe.

Janez je razjezen in razhuden stal v mogočno obokani in spromno opravljeni pisarni in svoji nejevolji ni smel dati duška. Ni mogel posmeha poplačati. Bilo je nezaslišano, ravnati tako s kakšnim Kasjakom, posestnikom ogromnih gozdov! V svojih mislih je imenoval Janez župnikovo sestro zoprno, visokonoso žensko, ki je oblastijeljna, zadirčna pa še stara škatlja po vrhu! Za nobeno ceno Pohorec ni mogel razumeti, kako more imeti župnik tako ženščino pri sebi. Pri priči bi zapustil Kasjak župnišče, ko bi ne potreboval župnikovega izkušenega sveta.

Tako je torej moral čakati, se tolažiti s tem, da je duhovni gospod srčnodober, ljubezniv mož.

Pretekla je četrta ure, pretekla druga. Tiho kakor v cerkvi je bilo v obširni, močno zidani hiši. Župnika ni bilo. In tudi gospodična Barba je bila izginila. Janez je pomislil, da ga gospodinja nalašč pusti čakati, da ga morebiti še naznanila ni. Saj sicer ni bila župnikova navada, da bi kradel ljudem čas.

Zlobni namen »stare škatlje« je Janez hotel prekrižati, dati o sebi vedeti in se sam javiti.

Ker planinski kralj župnika ni mogel iskati v obsežni hiši, si je izbral pot, ki se mu je zdela preprosta, da se javi: stopil je v tlakoyano vežo in z razlegajočim se glasom zavpil: »Kasjak je tukaj!«

Kako je to kovinasto grmelo po hiši! In stene so odmevale klic. Iz sosednje sobe se je oglasil zaničljiv smeh, kar je bilo vzrok, da je Kasjak rjoveče ponovil, da je tu.

Tedaj so se gori v prvem nadstropju trdo zaloputnila vrata; oglasili so se koraki, trdi moški koraki v težkih čevljih po trdem kamenitem

tlaku. Župnik od Sv. Lovrenca je prišel doli v vežo, visoko vzravnán, zastáven kakor hrast; čvrsta postava je bila v dolgi črni suknji, v usnjenih hlačah in svetlih škornjih. Obraz je imel ostro izrezán, temne oči svetle in znaneče duha, črne kratkoostrižene lase, gladko obrit blede obraz. Kakor oficir kirasirjev je prikorakal župnik, dobrosrčen smehlja j je krasil njegov obraz.

Ko je opazil ta smehlja j, se je Janez zopet opogumil; saj mu je bilo prej že malo tesno, ker se je bil tako surovo javil. No, župnik se je smehlja l, ni se bilo treba bati, da je užaljen.

Kasjak je uporabil vso vljudnost, se priklonil, vrtel svoj klobuk in rekel: »Naj jim bo čast, prečastiti gospod župnik!«

»Seveda! Če pride — kralj, morájo podložniki skakati! Torej: Kasjak je tukaj! In župnik je poslušen tudi tukaj in vpraša: Kaj hoče Janez Kasjak?«

»Naj jim bo čast, prečastiti! Milostljiva sestra . . .«

»Ne lagati, Kasjak! Čisto dobro vem, da drugače misliš, kakor pa govoriš! Hud si bil in klel si mojo sestro, ker te je pustila čakati in ni povedala, da si tu! V jezi pa te je »njegovo veličanstvo samo in dosti glasno jezilo! S čim pa morem biti na uslugo vašemu veličanstvu?« Veselo se je smelja l premetenec iz oči dobrosrčnega župnika.

Kasjak je šel za duhovnim gospodom v pisarno, kjer se je kmet opogumil, da je povedal svojo željo; mežikaje z očmi je vprašal, kakšno mnenje ima župnik — o pohorskem sadju.

»Slovenci so imeli že od nekdaj mnogo razumevanja za fino in dobro sadje! Upam, da bo jeseni obilo sadja!« je menil duhovnik.

»Ali prečastiti poznajo moje mašancgarje?«

»Dobra vrsta, gotovo!«

»In moje slive?«

»Dajo dobro slivovko! Zakaj pa Kasjak ravno mene vprašuje po sadnih vrstah?«

»Dobro blago je vredno dobre cene!«

»Gotovo!« Župnik je začudeno gledal in si ni mogel misliti, kam meri Kasjak.

»Dobro blago mora biti plačano!«

»Aha! Ali ti je ostal kdo dolžen za kup?«

»Da! In tisti človek mi sedaj oporeka, da mi je dolžan.«

»Ali ima Kasjak kakšno pismo potrdilo v rokah?«

»Ne! Do sedaj sem kupčeval na besedo in vero, s poštenimi ljudmi!«

»Kaj pa hoče Kasjak od mene?«

»Vprašal bi rad, če je dovoljeno, lagati se malopridnemu človeku!«

»Toda, Kasjak! Laž je zmeraj greh!«

»Da! Toda enkrat v letu je vse dovoljeno...«

»Pusti vendar to modrost, Janez! Do ničesar dobrega ne pripelje!«

»Pač, prečastiti! Z majhno lažjo, mislim, bi upnika lahko prisilil, da mi plača!«

»Kako? Ne vem, kaj misliš! Govori jasno!«

»Trgovec v Mariboru mi je dolžan okroglih petdeset goldinarjev in mi jih noče plačati! Rad bi sedaj vedel, če mi prečastiti dovolijo trditi, da mi je mož dolžan sedemdeset goldinarjev!«

»Zakaj pa hočeš to trditi?«

»Takole mislim: upnik prejme poziv, naj mi takoj plača sedemdeset goldinarjev, ki mi jih je dolžan, sicer da ga bom tožil! To, da preveč zahtevam, ga bo najbrž napotilo do pisanja, da mi je dolžan le petdeset goldinarjev! Za to priznanje dolga, za ta pismeni dokaz mi gre, da ga bom potem lahko tožil!«

»Prekanjeno izmišljeno, ljubi Kasjak! Vsa čast tej zvitosti!«

»Torej mi prečastiti dovoljujejo to malo laž?«

»Ne vprašuj me!«

»Hvala! Sedaj že vem, kaj mi je storiti! Tudi ne maram več prositi, naj bi mi gospod župnik napisali pismo na zamudnega upnika!«

»To naj ti le advokat napravi! V Mariboru je dosti prekanjenih advokatov! Kdaj pa misli Kasjak iti v mesto?«

»Bližnje dni!«

»Dobro! Ob tej priložnosti bi se Kasjak tudi lahko ogledal po kakšnem drugem stanovanju za svojega sina!«

Janez je odprl oči in osupel gledal župnika.
»Zakaj pa to, prečastiti?«

»Ali ve oče Kasjak, kako je fantu šlo v šoli?«

»Mislim, da dobro! Saj Metka je rekla tako!«

»Hm! Zadnjič sem bil v mestu in sem povprašal, kako kaj tvoj sin napreduje. Med predmestnimi malopridneži je prvi, v šoli pa je bil zadnji; s šestimi nezadostnimi je padel! Repetirati bo moral razred!«

»Kaj bo moral?«

»Razred še enkrat ponavljati!«

Nevaren plamen je zablisnil v Kasjakovih očeh, jeza mu je pordečila obraz, pesti so se mu stisnile. In s hripavim glasom je zakričal planinski kralj: »Za to se bo malopridnež hudo pokoril!«

»Le ne prenašlo, Janez!«

»Sramota je to! Ubil ga bom!«

»Počasi, Kasjak! Poslušaj, kaj ti povem! Da je tvoj fant zašel med predmestne malopridneže ob Dravi, ki so ga zapeljali, se da pač razlagati, da je tvojega sina gnala želja iti večkrat tja na obrežje, da bi med pohorskimi splavarji naletel na kakšnega rojaka ali znanca! Domotožje ga je gnalo tja! Tako se je pač seznanil s tistimi malopridneži tam na bregu! Kako poredni dečki so to, je splošno znano ob Dravi! Kar se pa tiče slabega

izpričevala, bi rad povedal doživljaj iz svoje mladosti. Kot pohorski deček, ki sem znal govoriti samo slovensko, sem prišel v Maribor v okrožno šolo, kjer se je tedaj poučevalo samo v nemškem jeziku! Zato nisem ničesar razumel, izgubil sem vse veselje do učenja in nisem nič napredoval. Na koncu semestra sem zaradi neznanja nemščine padel v šestih predmetih — prav tako kakor tvoj sin! Le da obrežni malopridnež nisem postal; pa bi bil gotovo postal, ko bi tam, kjer sem stanoval, manj gledali name! V drugem semestru sem se naučil nekaj nemščine! Razred pa sem moral ponavljati! Od tedaj naprej pa sem bil vedno prvi v razredu! Tako bi moglo iti tudi tvojemu sinu! Najvažnejše pa je, najti drugo stanovanje, kjer bi imel strogo nadzorstvo!«

Na to pripoved župnikovo iz mladosti Kasjak ni nič odgovoril; v hudem razočaranju je večal, da se bo maščeval nad strojarjem Vukom, nad Metko in fantom.

»Ne, Janez! ‚Moje je maščevanje‘, govori Gospod! Ni ti treba tako za hudo jemati, moral bi potrpeti! Neuspeh v šoli je opravičljiv, saj je naravna posledica neznanja nemškega jezika! In Janez Kasjak sam pravi v svojem rekle: Vse je enkrat v letu . . .«

»Le nikari, prečastiti! Poprej so gospod župnik rekli, da moje reklo ne vodi k ničemer dobremu; sedaj pa gospod župnik sami uporabljajo moj pregovor! Jaz pa vam pravim: da je malopridnež padel, se mu ne bo opravičilo! Sramota vpije po maščevanju! Tako bom iztepel materinega ljubčka, da nobenega praška ne bo več v njegovih hlačah! Tako resnično, kakor naj mi Bog pomaga!«

»Neumnost, Janez! Tepenje, ki je prepozno, nič ne pomaga! In proti svoji ženi ne smeš dvigniti roke! Prepovedujem ti vsako silo!«

V svoji razburjenosti je Kasjak, ki je bil sicer tako ustrežljiv duhovščini, čisto pozabil, kje se je nahajal in s kom je govoril. Posmehljivo je večal: »Gospodar v hiši je Kasjak! In nobeden mi nima zapovedovati v lastnem domu!«

»Janez, tvoj župnik govori s teboj!«

»Meni župnik ne mara dovoliti majhne laži pri kupčiji, veliko laž, goljufijo v hiši pa hoče župnik opravičiti, kazen preprečiti! Vendar pa se ne bom dal zadrževati od tega, kar se mora zgoditi! In sedaj: Zbogom, duhovni gospod! Kasjak ve, kaj mu je storiti!«

Zastonj je skušal župnik zdivjanega Pohorca zadržati in ga pomiriti. Kasjak je s srdom v prsih odvihral iz župnišča.

Kakor tudi dobro je dušni pastir mislil s svojim opominom, uspeh je bil slab. Duša Pohorca je bila razburkana . . .

Daleč pa srditi Kasjak ni prišel, le do stare struge Radolne, do kraja, kjer se je bila pred mnogimi leti udrla Bléšica in z velikansko množino meli prestavila potoku pot. Med silnimi granitnimi skladi je v grušču stare struge krasno pognalo iglasto drevje.

In pogled na to zeleno iglovje v pusti okolici je pridržal Kasjaku korak in ukrotil jezo. Nehote se je Janez vprašal, kje je dotlej imel svoje oči; saj je vendar neštetokrat hodil mimo tega kraja, pa nikoli ni videl tako lepo se razvijajočega iglovja. Novo, sveže življenje po hudi nesreči na produ in kamenju! Kako z malim zadovoljne so vendar smreke in jelke!

Pogled na to iglovje v temačni romantiki pragozda je poživil ljubitelja gozda. Toda kmalu so mu ušle misli zopet v župnišče in od tam v mesto ob Dravi. In Kasjak je urno koračil po dolgem trgu Sv. Lovrenca, šel po krasni gozdni samoti »Marija v Puščavi« in k Dravi doli. In nekaj ur

kasneje je stal Kasjak pred advokatom, ki se nad zvijačo, ki jo je predlagal Kasjak, da dobi v roke priznanje dolga, ni le nič spotikal, ampak je pohvalil njegovo iznajdljivost in rekel, da bo to prevaro tudi sam uporabil. Rešpekt pred Kasjakovo zvitostjo se je seveda malo zmanjšal, ko je advokat videl, s kakšno težavo je Pohorec načekal svoje ime pod pooblastilo za tožbo. Da bo pa imela Kasjakova misel uspeh, o tem ni bilo dvoma. In ko mu je bila zmaga zagotovljena, je Janez rad vrgel zahtevani predujem v srebrnem denarju na mizo pred muzajočega se advokata.

Nato je šel k strojarju Vuku. V tej hiši je bil razgovor manj prijeten, kajti Janez je takoj prišel z očitki na dan in delal skrbnika Vuka odgovornega za to, da se Janezek v šoli ni učil in da je postal malopridnež na bregu Drave.

Nekaj časa ga je strojar potrpežljivo poslušal, nato pa je poprijel za besedo in naslikal Kasjakovega fanta kot izvržek predrznega pouličnaka s tako krepkimi besedami, da je očetu Kasjaku pošla sapa. Še nebeški angeli bi iz tako pokvarjenega otroka ne mogli napraviti spodobnega in pridnega učenca. In Kasjak naj se vendar nikar ne predrzne, s svojim razvajencem še enkrat priti v to hišo.

Janez je bil brez besed. Njegov govorniški talent je čisto izginil. 'Saj je malo poprej vendar advokat pohvalil inteligenco Kasjakovo. Sedaj pa pravi Vuk, da je Janezek neumen kakor noč! Ali naj verjame to? Ali je mogoče misliti, da bi mogel biti sin premetenega očeta neumen?

Vuk je metal udarce še naprej in je pomolil Janezu še njegovo reklo pod nos: »Vse smeš storiti, pa le enkrat v letu! Tvoj fant pa je tak nepridiprav, da kvari vse druge! Tvoje najljubše načelo je po tvojem fantu prišlo v sramoto!«

Kasjak je imel dovolj, kakor omoten je štokljajal iz strojarne.

Dan nato je popotoval Janez ob belo se peneči Dravi navzgor in gledal na zeleno gozdno krasoto Pohorja. Dober kos te gozdne lepote je last planinskega kralja, toda planinski kralj se te lepe posesti ni mogel veseliti. Njegove misli so postale nekako slične skrbem kralja, ki ima pač kraljestvo, pa nobenega vlade zmožnega naslednika!

Če bi ne bilo bolj pametno in bolje, fanta ne več pošiljati v mesto, ampak ga pustiti rasti brez šolanja? Toda, ko se je spomnil, s kakšno težavo je podpisoval pooblastilo pri advokatu, si je Kasjak naglo izbil to misel iz glave. Brati, pisati in računati se fant mora naučiti! Toda ne v mestu, kjer je prenevarno, da se odtuji gozdu. Kje torej? V šolo k Sv. Lovrencu dečko ne sodi! Ali naj Kasjak prosi kaplana, da bi za plačilo učil fanta!

To misel je bil Janez vendar že razjasnil kot neizpeljivo in jo zavrgel. Vsekako v bojazni, da bi duhovni gospodje utegnili izpodbuditi fanta za študij teologije. Ker pa je sedaj Vuk v Mariboru čisto odločno povedal, da je fant neumen kot noč, odpade tudi možnost študiranja teologije!

Kasjak je premišljeval, kako bi dosegel cilj. In začel se je jeziti, da je bil dan poprej župniku povedal surove besede. Ni mogoče, da bi mogel Janez sedaj prositi župnika dovoljenja, da bi smel kaplan poučevati dečka. In za župnikovem hrbtom kaplan ničesar storiti ne more.

»Nemogoče!« je rekel Kasjak, ko je z odkrito glavo šel mimo romarske cerkvice »Marija v Puščavi«. Tristo korakov dalje, pri samotni hoji po vzpenjajoči se cesti, je pa Janez vendar le našel »možnost«, da se spravi z župnikom, s katerim je bil ravnal tako grdo, možnost, da mu izprosi dovoljenje.

Skoraj veselega ga je napravila ta zvito izmišljena možnost. Nadležna je bila le misel na zopetno srečanje z župnikovo gospodinjo. Tej neprijetni osebi bi se bil Kasjak rad v velikem loku izognil. In tudi za to reč je Janez našel možnost.

Ko je prišel do visokoležečega župnišča, je Kasjak najprej pogledal skozi okno v pisarno, da bi se prepričal, če je župnik notri. Okno je bilo odprto. In res je sedel župnik pri pisalni mizi.

S kašljanjem je Pohorec, ki je držal klobuk v rokah, obrnil pozornost nase.

Župnik je stopil k oknu in dobrodušno porogljivo zaklical: »Kasjak je tukaj! Pokorno javljam: župnik je tudi tukaj, da sprejme povelja planinskega kralja!«

Kasjak je stresel glavo, napravil resen obraz in z glasom hlapčevalno pokorne ponižnosti odgovoril: »Ne Kasjak, ampak Alojzij Drugi Goncaga je tukaj in ponižno, kakor Alojzij Prvi, edini, prosi odpuščanja!«

»Kako? Kaj?« je presenečen vzkliknil župnik, ki v hipu ni mislil na Kasjakovo prekanjenost in ponižno suženjsko pokornost imel za resno.

»Čast vam, prečastiti gospod! Svetega Alojzija Goncaga sem si vzel za zgled, da bi se uril v ponižnosti in pokornosti . . .«

»Bravo, Janez! Zelo dober zgled! Saj vem, da je Kasjak doma v legendah in svetem pismu. S svojim znanjem biblije in legend o svetnikih bi lahko škofa spravil v zadrego! Toda Kasjak ničesar ne napravi brez vzroka! Torej naj mi planinski kralj pove, kaj hoče od mene!«

Ne da bi trenil je prekanjenec globoko resno odgovoril: »Čast vam, prečastiti! Kakor vojvodski sin Alojzij Goncaga bi tudi jaz jezdil osla, da bi dokazal svojo ponižnost . . .«

S težavo je župnik zadržal smeh. »Dalje, dalje, Janez! Jaz nimam osla za ježo —!«

Zviti Kasjak je blebetal dalje z neomajno resnobo: »Čast jim, prečastiti! Na kraljevem dvoru v Madridu je bil dedni princ Alojzij kot plemiški deček vsem za zgled čednosti, kar hočem jaz posnemati . . .«

Župnik je vtaknil ogel svojega žepnega robca v usta in je zakašljajal.

Janez je patetično nadaljeval: »Ker se je mladenič odrekel vojvodski kroni, je razhudilo odličnega očeta, dedni princ pa je ostal stanoviten in je postal v Rimu jezuit!«

Sedaj je bruhnil župnik v smeh: »Pa tega Kasjak vendar tudi ne namerava?«

»Ne, tega ne, prečastiti! Toda moje spoštovanje do Alojzija Goncaga naj priča, da hočem ponižno prositi odpuščanja za surove besede, ki sem jih včeraj govoril . . .«

»Je že odpuščeno in pozabljeno! Ali planinski kralj noče stopiti v sobo?«

»Ne, prečastiti, hvala! Ženska je vir vsakerega zla na svetu!«

»Janez! Če Barba to sliši . . .!«

»Čast jim, prečastiti! Govoril sem samo na splošno in nisem nameraval posameznika vbosti.«

»No, dobro! Dosti dolgo je hodila mačka okoli vrele kaše! Le povej, Janez, kaj hočeš od župnika! Ponižnost in pokornost, češčenje svetega Alojzija, vse to mora pri Kasjaku imeti gotov vzrok!«

Sedaj se je Janez vendarle namuznil, kajti priznanje njegove zvitosti mu je dobro delo in je dobrikalo njegovi nečimurnosti. Obotavlja se, kakor da bi trkal na grm, je povedal svojo željo in prosil, naj župnik dovoli, da bo kaplan učil fanta brati, pisati, računati in nemškega jezika.

»Zakaj pa ga ne maraš več poslati v Marijbor?«

Z dobro hlinjeno odkritosrčnostjo je ponovil Janez nasvet, ki mu ga je bil dal prejšnji dan župnik: »Prečastiti so včeraj rekli, naj bi pogledal po drugem stanovanju za sina!«

»Si storil to?«

»Ne, prečastiti!«

»Zakaj ne?«

»Ker je res, kar so bili prečastiti rekli: med vsemi obrežnimi malopridneži je moj fant prvi, v šoli pa poslednji! Zato fant ne sme več v Mari-bor! Pa tudi domači hiši in domačiji v gozdu se ne sme čisto odtujiti! Če ga bo kaplan učil tukaj, lahko ostane fant v domačem kraju; vskdanja pot sem doli k Lovrencu ni predaleč!«

»To je že prav! Govoril bom s kaplanom. Pa ravno navdušen ne bo, ko bo moral učiti pote-pina!«

»Tudi treba ni, da bi bil!«

Župnik se je glasno zasmel tej suhoparni, sarkastični pripomniji Kasjakovi. »In kaj sem še hotel reči: so ljudje, ki se boje poučevanja duhovnih gospodov, češ, da bi se učenec mogel navdušiti za študij teologije! Ali Kasjak nima tega strahu?«

Zvito in spretno se je zadelal Janez za župnikove besede, da je Janezek poslednji v šoli.

»Dobro si povedal, Kasjak! Ti torej misliš, da tvoj fant nima dovolj talenta za študij teologije?«

»Tega ne morem vedeti, prečastiti! Saj sem le neumen Pohorec!«

»No, no, Janez! Za to »neumnost« planinskega kralja bomo pa postavili vsaj vprašaj! Neumen je tisti, ki ima Kasjaka za neumnega!«

»Preveč milosti, prečastiti! Kdaj pa naj pošljem fanta!«

»Moram najprej govoriti z gospodom kaplanom! Saj se ne mudi, ker so še počitnice!«

Janez je zagodrnjal: »Učenec s slabim izpričevalom ne zasluži počitnic!«

»Ne biti preveč neusmiljen, Kasjak! Morebiti se pa dečku kasneje le odpre! So primeri, da so izpočetka iz prav neumnih učencev postali zelo zmožni možje, uradniki, da, celo ministri!«

»Gotovo, prečastiti! Teofil iz Cezareje je postal svetnik, čeprav je bil preje — notar!«

Župnik se je tresel od smeha in je z roko odklonil vsako nadaljne »dokazovanje«.

Kasjak pa je kljub temu, da je zašel na stran poti, obdržal svoj cilj pred očmi in je vprašal, kaj potem, če kaplan odkloni.

»No, v tem slučaju bom jaz napravil izjemo in bom »lastnoročno« poučeval prestolonaslednika planinskega kralja! S potrebnimi — šibami pa me mora zalagati Kasjak!«

»Vsak teden vam jih pošljem vprežen voz poln!«

Smeje se je pokimal župnik in stopil od okna.

Janez se je priklonil in se napotil proti domu. Ko je bil že precej daleč od župnišča, se je zadovoljno namuznil. In s slastjo se je vdal prepričanju, da je Janez Kasjak saj desetkrat bolj zvit kakor pa župnik pri Sv. Lovrencu . . .

Ta slast pa je izginila, ko je stopil Kasjak čez prag svoje hiše in moral videti, kako je njegov sin boječe zbežal pred njim. Micka pa je skočila k očetu in hotela, naj jo poljubi. Hčerka je pričarala solnce v očetovo srce. Seveda so oblaki spominov na mariborske dogodke prehitro zatemnili žarke.

Ženo, ki je bila dotlej tako pridna in si nikoli ni dala počitka, je našel Janez v svoje začudenje brez dela sedeti v sobi. Bila je bledih, porumelih lic, napihnjene kože, zateklih vek. Hotela je vstati s stola, pa je takoj zopet padla nazaj.

»Kaj ti je, mati?« je vprašal Kasjak.

»Ne vem! Noge me nočejo več držati!«

»Ali si bolna?«

»Morebiti je samo malo protina.«

Janez ji je priporočil, naj se maže s terpen-
tinovim oljem, pije pa naj zavrelico iz brinjevih
jagod, peteršila, kopriv, kopitnice. Kasjak bo-
lezni ni veliko uvaževal in jo je imel za hipno-
slabost. V njegovih očeh je bilo celo nekaj neza-
upljivosti. Janezu se je zdelo čudno, da žena hoče
biti bolna ravno sedaj, ko prihaja on iz Maribora
in hoče zahtevati računa za varanje z učencem.
Skoraj osorno je govoril o tej stvari in surovo so
donele besede očitka, da je bila Metka goljufala
moža. Laž in prevara da je bilo vse, napridiprav
predrzen pouličnak, ki da se ni ničesar učil in ki
ga bo v bodoče gospod župnik vzel v roke.

Metka je presenečeno vzkliknila: »Župnik bo
poučeval dečka?« Kljub bolečinam je zdrknil
smehljaj zadovoljstva in rahlega upanja čez žolti
obraz kmetice. Na očitke Metka ni odgovorila.

»Da! Dosti žalostno! Če pa bo še župnik zapo-
dil malopridneža, potem je poslednja možnost za
učenje izgubljena!«

»Do tega ne bo prišlo, Janez! Prečastiti gos-
pod je blag in bo gotovo dobro znal s fantom prav
ravnati! Če je preostro, se skrha!«

»Razvaja pa se maščuje! Iz razvajenega
otroka nikoli ne bo kaj prida kmet!«

»Saj tudi treba ni!«

»Kako? Kaj? Grom in strela! Ali je mojemu
otroku domačija na Pohorju morebiti preslaba?
Pohorec je in Pohorec naj ostane!« Razburjen je
stal Kasjak pred ženo. In sedaj je videl, kako
hudo zatekle je imela veke.

»Privošči fantu časa, da se razvije! Saj je tvoj
sin, torej bo sposoben mož, četudi ne morebiti kot
kmet na Pohorju!«

»Tako? Ne kmet na Pohorju? Za učenje je vendar preneumen, torej nepridiprav ničesar študirati ne more; še slab kmetski oderuh bi ne mogel biti! To je še edina sreča v tej nesreči! «

»Kdo ve, kaj prinese bodočnost? Župnik bo drevesce že zopet upognil! Da, upognil, Janez, upognil, ne zlomil! Privošči nam časa! — Sedaj pa mi pošlji deklo!«

Kasjak je vprašujoče pogledal ženo. In ni vedel, kaj naj misli o tem položaju nebogljenosti, ki je brez pomoči.

Vsekako pa je pogled na bolno ženo dušil srd. Najhujša jeza se je izkadila.

Zvečer je deček zvedel, da bo zanaprej imel za učitelja župnika ali pa kaplana pri Sv. Lovrencu.

Janez je naredil velike oči, ni zinil nobene besede in se je neopaženo zmuznil iz sobe . . .

V hišo planinskega kralja je prišla skrb. — Žena Metka ni mogla več gospodinjiti; zateleke noge so ji odpovedale, slabost jo je prisilila, da je morala le sedeti: Pri vsakem koraku so jo morali podpirati in voditi. To, da je bila tako brez moči, je razpršilo sumnjo, da se hlini, in tudi nezaupljivost je izginila. Toda misli, da je bil varan, se Kasjak ni mogel znebiti, grizla ga je kakor črv in mu gonila usmiljenje iz duše. Kakor tudi je imel Janez prevaro, zvitost in prekanjenost po svoji strani za dovoljeno, celo potrebno, pri ženi ga je razkačilo, da je poskušala prikriti, kar se je godilo v Mariboru. To je bila goljufija, ki ni zaslužila nobenega izgovora.

Metkina bolezen ga je tudi prisilila, da je moral najeti še eno žensko moč. Pri njegovi varčnosti so bili ti stroški Kasjaku zelo neprijetni. Vendar je najel novo deklo, ne da bi izgubil o tem besede.

In nekega dne je peljal Kasjak svojega sina doli v župnišče k Sv. Lovrencu. Oba sta bila oblečena v temni, debeli, pohorski loden; Janezek je vlekel s seboj na levem boku mariborsko šolsko torbo, ki jo je Kasjak po strani oplazil z očmi. Videlo se je, da posebnega upanja planinski kralj ni stavil ne na sina ne na šolsko torbo iz kosmate telečje kože. Kratko, vnikljivo je Kasjak fanta že doma opomnil, poudaril potrebo, da se nauči najnujnejšega, ne da bi mu kaj grozil. Janezek ga je poslušal brez besede in šel nato po šolsko torbo.

Med potjo Kasjak ni nič govoril; stresel pa je večkrat glavo, da so mu zavihrali lasje.

Ko sta prišla do župnišča, si je Kasjak le dal duška, da je opomnil dečka, naj se dobro vede pred gospodinjo, župnikovo sestro.

»Da, oče!« je odvrnil fant. In premeten smehljal mu je šinil čez obraz.

Da bi vprašal, kaj naj ta premeteni nasmeh pomeni, Kasjak ni imel več časa, ker se je na njegovo zvonjenje nepričakovano hitro prikazala pred vrati gospodinja.

Postarna gospodična Barba je hotela govoriti, pa ni spravila glasu iz sebe, tako presenečena je bila, ko ji je Janezek nenadoma poljubil roko.

Tudi Kasjak je bil osupel. In njegovo začudenje se je večalo, ko se je mladi nepridiprav ponižno priporočil gospodični in jo zagotovil, da si hoče pridobiti naklonjenost s pridnostjo in lepim vedenjem.

Smehlja je, prav prijetno dirnjena, je jecljala gospodinja: »Govoriti fant zna kakor oče!«

Kasjaku je šlo po glavi, kje da se je fant mogel naučiti takega govorjenja in take uljudnosti.

Vsa vesela in zadovoljna je govorila gospodična: »Bog blagoslovi vajin prihod! Vstopita! Če hoče Kasjak govoriti s prečastitim gospodom,

mora počakati, kajti prečastiti so šli zdoma! — Pridnega dečka pa bom medtem jaz vzela v svoje varstvo!«

Kasjak je dejal, da ima še v trgu nekaj opravkov in da bo kesneje zopet prišel, ter se je priporočil. Zunaj pa je stresel glavo močneje kakor navadno. Ali ni poznal svojega otroka? Ali si je fant teh presenetljivih lastnosti priučil v Mariboru? Ali pa je Metka naučila svojega ljubljénčka teh udvorljivosti?

Ko se je Kasjak vrnil in slišal, kako je njemu tako zelo nevšečna gospodinja hvalila njegovega fanta, da je ravnotako prebrisan kakor priden in poslušen, mnogoobetajoč dečko, osupli Pohorec svojim ušesom ni hotel verjeti.

Župnik je bil pripravljen, poučevati dečka v osnovnih predmetih, samoposebi umljivo, da tudi v verouku in tako je bila ta zadeva v najlepšem redu. Deček je ostal v župnišču in Kasjak se je pomirjen lahko napotil proti domu.

Naučil se fant v Mariboru skoraj ničesar ni, to se je videlo že takoj v prvih učnih urah; toda deček je kazal dobro voljo in hitro razumevanje. Za pisanje je bil zelo vnet, preveč celo, kajti mladi Kasjak ni slikal črk z ogljem in kredo le samo na svojo tablico, ampak tudi po stenah v sobi in po kosih papirja, ki jih je nabral iz koša za papir svojega duhovskega učitelja. Nasprotno pa z računanjem ni hotelo nikamor naprej. Nad tem je župnik tožil, in ker je vpričo sestre grozil, da bo pomagal s palico, je takoj nastal prepir; kajti Barba je odločno vzela fanta v zaščito. Tako je bil deček takorekoč vzrok prepirov med bratom in sestro v župnišču.

Tu in tam je učenec obiskal stariše. Mati Metka je bila kljub svoji bolehnosti presrečna, če je ljubljénec dobrikajoč se visel na njenem vratu in pripovedoval, kako dobro mu gre pri

župniku, in se ponašal s svojimi uspehi. Vpričo Kasjaka pa je ostal deček zaprt in boječ, skrajšal čas obiska in se vselej kmalu vrnil k Sv. Lovrencu. Da je ostal v župnišču, je bilo pravzaprav proti načrtu in ne po Metkinih željah; prednost pa, da je vedno pod nadzorstvom in da pridobi časa, ji je bila jasna. In Kasjak je bil tega tembolj vesel, ko ta internat zaenkrat nič stal ni.

Na župnikovo sestro pa je bila Metka ljubosumna; toda ljubeče materino srce je voljno preneslo to žrtev, da se je ljubljenec učil.

Meseci so prešli. Majhni učni uspehi so ozlovoljili župnika, zdeli so se mu čudni in nepojmljivi. Pač je prinašal Janezek domače naloge čisto v redu, če pa je bil vprašan, se je pokazalo, da fant o stvari ničesar ne ve.

To je trajalo nekaj časa, dokler župnik ni zasačil sestre, ko je izdelovala naloge, da jih je Janezek prepisal. Tedaj je bila uganka rešena. Obenem pa velika zamera.

Nekega dne pa je nastal hrušč v sicer tako tihem župnišču: Barba si je izkričala skoraj pljuča iz prsi za izginulem ljubljencem, kaplan je moral preiskati vrt, župnik je lezel na skedenj, da bi tam iskal velikega malopridneža.

Janezek je izginil, kakor da bi ga bila požrla zemlja. Barba je kričala na pomaganje, gonila okrog kočijaža in deklo. Tudi župniku je postalo že tesno. Saj je vendar on odgovoren, če bi se pripetilo kaj fantu, ki mu je bil izročen v roke.

Novo iskanje se je pričelo od sobe do sobe. Po vseh prostorih, kotih in omarah je pogledal župnik, dokler ni prišel v sobo za tujce, kjer nihče stanova ni. Tamkaj je čepel nepridiprav na tleh in zavzet ogledoval zbirko slik iz Rima in njega okolice, ki jo je vzel iz steklene omare za knjige.

Župnik je zavpil, tako presenečen je bil ob tem pogledu.

Janez je obsedel na tleh; le poskušal je, skriti list papirja pred župnikovimi očmi.

Župnik je pograbil in držal v rokah list, na katerega je dozdevno kakor noč neumni dečko z občudovanja vrednim talentom prerisal arhitektonsko risbo, z gotovimi črtami, natančno in zvesto po predlogi.

Sedaj je Janezek vstal, si tiščal roke poln pričakovanja na svoj zadnji del in je prosil milosti. In o lepoti slik je momljal nepridiprav s takim navdušenjem, da je nad vse zavzeti župnik čisto pozabil na kazen.

Od tiste ure dalje se je izvršila izprememba v dečkovi duši, iz malopridneža je postal zapečkar, čigar največja sreča je bila, da je prerisaval slike. Tudi ravnati so začeli drugače z njim; neprestano občevanje z župnikom in sestro je porodilo v njem občutek, da je odrasli. Pustili so ga, da je risal, kolikor je hotel in radevolje so mu dajali za to, česar je potreboval. In modro je izrabil župnik ta nagon v fantu, ko mu je zažugal, da mu bo vzel predloge, če se bo vnema za učenje ohladila in če ne bo napredoval.

Uspeh je bil ta, da se je deček naučil potrebnega; ne ravno z gorečo vnemo, le nagonu poslušen, iz strahu, da mu prepovedo risati. In tudi nemškega jezika se je učil lahko.

Če je Janezek v tihih urah prostega časa opazoval slike iz Rima, spomenikov davnominulih časov, ki so bile po njegovem mnenju dragocen zaklad, ga je neprijetno dirnilo, ker napisov na slikah ni mogel prebrati. Stalo ga je mnogo truda, da je prebral besedo: »Raccoltà«, vendar si s tem ni vedel nič pomagati. To ni bilo slovensko ne nemško. Janezek pa je hotel vedeti, kaj besede

na slikah povedo. In v tej želji po znanju je prosil župnika, naj ga pouči.

Kako se je duhovni gospod čudil, kako se veselil! »Odpira se!« je mislil župnik in sklepal, da se je Slovanu prirojeni jezikovni talent v Janezku začel buditi.

S presenetljivo naglico je Janezek, potem ko mu je bil razložen pomen, mogel zdrdrati: »Raccolta di Cento Vedute di Roma e dei suvi dintori.« In tuji, lepozveneči jezik je bil vseč dečku in ga je omamilo.

Iz šale je izgovoril tu in tam župnik, ki je znal malo italijanski, kakšen izraz v tem jeziku, kar je požrl deček s pravo lakoto in toliko časa ponavljal, dokler ni znal na pamet ponoviti. In željno je prosil, naj mu raztolmači na slovensko in nemško. Tako se je zgodilo, da se je Janezek, seveda brez vsakega slovniškega pouka, kolikor toliko igraje naučil italijanskega jezika. Vse križem seveda in nikakor ne lepo, toda jezikovni zaklad se je množil in deček se je učil s tako vnemo, da se mu je, kakor je menila Barba, kadilo iz ušes.

Če je prišel Kasjak v župnišče, da povpraša po sinu, je deček molčal o svoji skrivnosti in ni z nobeno besedo omenil risanje in italijanščine. Duhovski učitelj je hvalil učenca, ki je postal priden, nič manj ne gospodična, ki je dečka zelo cenila, da ni več pohajkoval z drugimi okrog, ampak da je spodobno, poslušno in lepo ostajal doma in povsod pomagat.

To je donelo v Kasjakovih ušesih tako nenavadno, presenetljivo, le preveč prijetno, da Pohorec ni mogel tolmačiti nezaupljivosti, ki je rastla v njem. Nemogoče je bilo, le omeniti sum, da skuša župnik dati fantu več znanja, kakor je bilo naprošeno in da je morebiti celo pripravljen, pripraviti dečka za duhovski poklic. Preveč uko-

reninjeno je bilo spoštovanje do župnika v kmetovi duši, da bi si Kasjak upal, vprašati po tem. Toda poleg tega spoštovanja je sedela v duši sumnja, da ne more biti vse v redu s sinom, ki se je bil tako temeljito izpremenil. V Mariboru najslabši pouličnik, nepridiprav in malopridnež, v župnišču pa »spodoben, poslušen deček, ki se lepo obnaša!«

Kasjak se je zahvalil, govoril je tudi, kako ga veseli, da je slišal tako prijetne besede; nato pa je na svoj zviti in prekanjeni način le pripomnil, da je Janezek sin — kmeta na Pohorju in da ne sme postati — zapečkar.

S fino ironijo je odvrnil župnik: »Brez skrbi, Kasjak! Za študij teologije, česar se bojiš, deček nikakor ni! Bi bil ves trud zastonj! Ker pa je Janezek sin planinskega kralja, se mora prestolonaslednik že malo več učiti kakor navadni kmet-ski sinovi!«

»Če prav razumem prečastitega gospoda, je fant za duhovski stan preneumen!«

»Da! In tudi prestar že!«

»Ihvala! To me veseli!«

Zbadljivo opazko je povrnil župnik z dobrosrčnim smehom.

Toda Kasjak je še trkal na grm in je vprašal, koliko je dosedaj dolžen za pouk in oskrbo.

Prodirajoč pogled je padel na Kasjakov lisičji obraz, nato pa je župnik dejal: »Pouk ne stane nič! Za oskrbo prestolonaslednika pa ima plačati — planinski kralj srebrno dvajsetico za dan!«

Kakor pleve v vetru se je razpršilo bahaštvo, ko je kmet začul to ceno, odpihan je bil vsak sum. Kasjak je občutil le eno željo: pobiti stroške. Zato je pozabil na svojo »kraljevsko čast« in hitro stopil s »trona«; naredil se je majhnega, začel jadicovati o velikih izdatkih, o boleznih žene, ki je postala za delo nezmožna, o povečanem trošku za

najeto deklo in je ponižno prosil, naj mu župnik zniža oskrbnino.

Zadovoljno je mežikal župnik z očmi in glasno udaril s škornjicami. »Veličanstvo planinski kralj hoče biti sedaj ubog Pohorec in kmet, ko je treba plačati! Ali noče Kasjak prestolonaslednika vzeti domov? Saj se planinski kralj vendar boji natihem, da bi se mu sin odtujil v župnišču! Roko na srce: ali je Kasjak imel to sumnjo ali ne?«

Zmeden je jecljal Kasjak svoje najljubše načelo, ko je videl, da ga je župnik prepoznal.

»Ne, Kasjak! Tudi enkrat v letu ni dovoljeno, sumiti župnika, da mu hoče odtujiti otroka! Če nočeš plačati, vzemi fanta s seboj domov!«

Kasjak je stresel z glavo. In nato se je popraskal za ušesom. Po strani je gledal župnika, ki je bil kljub svoji rejenosti tako neprijetno prekanjen, ki zna v kmetiški duši tako grozljivo dobro brati. »Deset krajcarjev, prečastiti, bi bilo dosti! Saj Janezek malo pojé! In kakor trdi gospodična, fant tudi pomaga pri hiši! Torej dela! Vsak delavec pa je vreden svojega plačila!«

Župnik se je veselo in glasno zasmejal. »Bravo! Zvito mislil in dobro povedal! Toda vsa prekanjenost ti ne pomaga nič, Kasjak! Plačal boš srebrno dvajsetico za dan ali pa — nič!«

»Pokorno se zahvaljujem, milostljivi gospod! Plačal ne bom nič in bom pustil fanta tukaj! Npravite iz njega, kar se vam prav zdi!«

»Dobro! Pa napravimo!

Kasjak je hotel videti sedaj svojega sina. Toda fanta ni bilo nikjer. Vse klicanje je bilo za-stonj.

Tako se je torej poslovil skopušni planinski kralj in je štorkljal domov z različnimi čustvi v duši. Veselilo ga je, da se je znebil vsakoršnega plačevanja; zavest pa, da ga je zviti župnik prepoznal, ga je jezila.

Zelo zadovoljen z izidom tega razgovora med očetom in župnikom pa je bil Janezek, ki se je bil skrtil v neko omaro v pisarni in slišal vsako besedo. Hvaležno je poljubil presenečenemu župniku roko. Deček je bil presrečen, da je smel ostati v župnišču in se učiti.

»Odtujil se pa le bo!« je mrmral duhovnik. predse.

Prvič, odkar je bil prevzel gospodarstvo, je čul Kasjak nekaj o svojem odišlem, odtedaj skoro izginulem bratu Bazilu. In novica, da dela Bazil daleč tam doli v Mislinjski dolini velike kupčije z lesno trgovino, da je mešetar v oplotniških gozdovih, je donela Janezu, prijatelju gozdov, neprijetno v uho. Če je Janeza tu in tam bolešno zaskelelo, da se brat starega domovanja v gozdu ogiblje, da se nikoli ni brigal za družino, da nikoli ni dal glasu o sebi, je bilo sedaj, ko je Janez zvedel, kakšen poklic si je Bazil izbral, planinskemu kralju skoraj všeč, da se brat, uničevalec gozdov, ni dal videti v starem domačem kraju. Sedaj je Janez tudi razumel, zakaj je oče Ignac v svojih zadnjih letih svojega življenja tako hladno, z očitvidno nenaklonjenostjo ravnal s svojim prvorojencem in končno prepustil gospodarstvo Janezu. Oče je moral trgovsko preračunljive misli Bazilove slutiti, naprej slutiti, da Kasjakovi gozdovi ne bodo dolgo stali na štoru, če bo vodil gospodarstvo Bazil. Brat pa uničevalec gozdov, lesni trgovec po poklicu!

Janeza je bolelo, ko je mislil na brata in njegovo umazano obrt. Planinskemu kralju je bilo neumevno, kako da se je brat, ki je kakor Janez vzrasel v domačiji med gozdovi, mogel tako izprevreči, lepega, svetostnega gozda ne ljubiti, ga

v pohlepu po denarju napraviti za predmet špekulacije. Zmerom že je Janez sovražil ljudi, ki so brez srca mogli podirati zdrava, visokorasla drevesa; vreščanje žage mu je povzročalo vedno neugoden počutek, skoraj telesno bolečino.

Če je bila novica resnična, je moral biti brat uspešen špekulant, lesni trgovec z na daleč razpredenimi zvezami, presenetljivo podpiran po sreči.

Take sreče, takega uspeha pri grdi kupčiji Janez bratu ni zavidal. In kakor varčen, skoraj skop, zelo v skrbeh, da si pridobi denarja, je Janez bil in je. Z ozirom na Bazilov poklic si je večkrat dejal, ko je pomislil na brata, da na denarju, pridobljenem z zakotnim lesnim trštvom, ne more biti blagoslova. Pred ženo je Janez prikrival novico, ki jo je bil izvedel; o tej kočljivi zadevi ni hotel govoriti, sramoval se je Bazilovega poklica, bal se je, da se bo njegov ugled kot planinski kralj zmanjšal, ko bi se splošno razvedelo, da se peča brat z gnusnim zakotnim lesnim trštvom.

S takimi občutki je prišel Janez do tega, da je pri priložnosti, posebno pred prijatelji, ki so povpraševali po Bazilu Kasjaku, ali tajil existenco bratovo, ali pa zatrjeval, da se je bil Bazil Kasjak že davno izselil na tuje.

Misli so mu prav često preskočile z brata na lastnega sina, ki se bo, kakor je bila podoba, izprevrgel kot stric Bazil . . . Drugačno, popolnoma drugačno se je kazala Kasjakova hčerkica. V Micki, ki je postala čedno dekletce, je živela ljubezen do gozda, vedno bolj je postajala očetova ljubljenska, njegova mala zaupnica, ki jo je često jemal s seboj na svoje poti po visokih gozdovih.

Navadno je že naprej povedal, da ga bo smela Micka spremljati. Namen te napovedi je

deklica ugenila; opravila je njenim mladim močem odkazano delo v hiši ročno in redno, tako da pot po polju in gozdu ni imela za posledico nobene zamude dela.

Micka je bila zelo pazljiva poslušalka, če je govoril oče o gozdu, ali o potrebi varčnega gospodarstva in pridnega dela doma. Nekoč ga je mala vprašala vedečno, kako dolgo se bo brat moral učiti pri župniku in zakaj Janezek tako redkokdaj obišče domačo hišo. Godrnjavi odgovor: »Ne vem!« jo je ustrašil, da ni več ponovila tega vprašanja. In resni obraz očetov jo je čisto oplasil.

Tako so prišli dnevi, ko se je srčkano dekletce moralo počutiti v domači hiši osamelo in brez pomoči vprašujoče poglede obračati na očeta in mater. Kako molčeč in resen je vendar postal oče. In mati je bila v skrbeh, je bolehalo, mnogo in globoko vzdihovala; tožila je tudi, da je obsojena na nedelavnost, da nikjer več poprijeti ne more. Večjidel je sedela čez dan v naslonjaču v sobi, od tam je vodila gospodinjstvo in odrejala opravila deklam. Tudi Micka je dobivala njej primerno napotilo za delo; vedno z mirnim, prijaznim glasom, vendar brez tiste srčne toplote, ki sicer navadno izžareva od matere. Zato si Micka ni upala nobene posebne nežnosti, ki je tu in tam hotela privreti na dan, če je mati tiho jokala in se razjedala v hrepenenju.

Nekega popoldneva v pozni jeseni je nepričakovano prišel mladi Janez domov. Vzklik veselja iz veselo ganjenih materinih prsi je privabil Micko v sobo, kjer sta si mati in sin ljubkajoč se ležala v naročju. Veselja svidenja je hotela biti deležna tudi sestra, toda Mickin srčni pozdravi so ostali neslišani in neopaženi. Preveč sta si mati in sin imela povedati.

Potrpežljivo je čakala deklica v kotu pri peči, upajoč na prijazno besedo. Toda to upanje se ni

izpolnilo. Zdelo se je, da je za mater le fant na svetu, njegovo je bilo srce in misli in preobilje nežnosti. In vsaka zašepetana beseda fantova je povečala blaženost izpremenjene matere. Kakor zavržena se je čutila Micka. Dvakrat zavržena, kajti oče se je nekaj časa sem pokazal v svoji zaprtosti nedostopen za dobrikanje ljubljenske, mati pa ima sedaj oko le za mladega Janeza. Bridek občutek je napotil deklico, da je ostala v sobi in poslušala, ujeti kakšno besedo, skrivnosti polno pošepetano. Toda tisto malo je bilo Micki nerazumljivo. Mladi Janez je marljivo žlobudral o risanju, o učenju tujih jezikov, o dobrem življenju in o ljubeznipolnem ravnanju z njim v župnišču. In z nežnimi besedami si je z neštetimi poljubi pridobrikal od matere dovoljenje, da sme še dalje ostati v župnišču in se učiti. Ljubosumnost in bolečine ločitve so iztisnile materi obilo solz, toda vse, kar je ljubljenelec želel, je bilo odobreno . . .

Tiho se je splazila Micka iz sobe. In po znani poti je tekla očetu naproti. Veliko novico je hotela sporočiti, da je prišel brat na obisk, da je dobil od matere dovoljenje, da sme še dalje ostati v župnišču in se učiti prečudežnih reči. In ker se za sestro ni nič zmenil, je hotela Micka zatožiti bratca očetu.

Visoko gori v gozdno samoto, ki je bila prekrasna barv, je morala teči Micka, da je naletela na očeta. Toda tako togoten je bil videti Kasjak s sukajočimi očmi in trdo stisnjenimi ustnicami, res, bati se je bilo treba, da deklica nobene besede ni spravila na jezik. Otroško ponižen poljub na žuljavo očetovo roko je povzročil, da je položil Kasjak roko otroku na glavo. Potem sta oba korakala po gozdni poti doli. Kako je pritiskal očetov molk na otrokovo dušo! Preveč čustev je napolnjevalo dušico, ljubosumnost, razočaranje,

užaljenost, bridkobleča osamljenost; zavržena od očeta in matere, prezrta od brata, od tega lokavega potajneža. Potočki solz so tekli deklici po licih, urno kakor valčki v dolino hiteče Radolne.

Kasjak vsega tega ni nič videl in ni slišal Mickinega ihtenja. Prevelika sta bila nejevolja in jeza. Nezaslišano postopanje langerwaldskih Pohorcev, ki so se predrznili, v njegovem gozdu, ki mu je sveto prizanašal, streljati srne. In kar je Kasjaka brezmejno ozlovoljilo: s posmehom in porogo so mu lovski tatovi vrgli v zobe njegov izrek, po katerem je vse dovoljeno enkrat v letu; večkrat v Kasjakovem gozdu loviti ne nameravajo, torej ne more planinski kralj ničesar storiti. Besen je Kasjak protestiral, omenil enkratni lov pred zimo, žugal s tožbo in hotel vzeti ljudem plen. Toda s porogljivim posmehom planinskemu kralju, ki ne more utrpeti teh par drobtinic divjačine, so fantje utekli. Ko bi bili tatovi iz sosednjih dežel sem zatekli tujci, ubegli vojaški novinci, ki si sicer radi izbero Pohorje za skrivališče, bi Kasjak tatvino še mogel preboleti in se pomiriti. Toda rojeni Pohorci, s severnega dela Pohorja, katerih poštenost se tako zelo slavi — to je prav zelo raztogotilo Kasjaka.

Nemogoče je bilo, da bi oče otroku govoril o tem. In ravnotako nemogoč je bil razgovor z bolno ženo, o kateri se je zdelo, da je izgubila vsako razumevanje za notranje življenje, za skrbi, upanja in ljubezen možev, odkar je bil nepridiprav v Mariboru in biva sedaj pri župniku. Skrbipolen otrok ta fant! Najbrž rodni hiši že tako odtujen, da nikoli več ne bo iz njega pravi kmet! Razvajen materin sinček! In žena bolehna in nesposobna za delo! Ne mara poslati po zdravnika, za čigar umetnost bi Kasjak vsekakor piškavega oreha ne dal . . .

Med potjo je Kasjak premišljeval, kaj za bo-

žjo voljo bi ženi utegnilo biti. Roke za nobeno rabo, otekle noge in zabrekle veke; mehka in testena koža, zabuhla, bleđa, tako zelo občutljiva za vsak najmanjši pritisk. Več mož ni mogel opaziti.

Kako sveža, zdrava in brhka je bila Metka kot nevesta! In sedaj hirajoča žena, brez moči. In drago je to hiranje!

Kasjak je mislil na sinovo bodočnost. Ko se nauči fant najpotrebnejšega, naj si zasluži kruh kot očetov hlapec! Če je Kasjak istotako služil svojemu očetu, dokler po smrti starega ni prevzel gospodarstva, naj prav nič drugače ne ima sin, materin ljubljeneček . . . »Prav nič drugače!« je glasno misleč dejal Kasjak. Micka je dvignila glavo, se ojunačila in začela blebetati, da je Janez pri materi in da ji bo natrobil polna ušesa.

Osupel je vprašal Kasjak, ki mu je govorjenje sedaj dobro delo, kaj hoče fant od matere.

Sedaj je prišla Micka v pravi tok, da bi svojo osebito dvignila do veljave, potrtemu srcu dala duška. Ko si je obrisala solze z rožnordečih lic, je blebetala mala v svojih tihih opazovanjih, in iz srčkanega čvekanja je nastala tožba matere in bratca. Kasjak ni takoj razumel in je ponovil vprašanje po fantovih željah.

Tedaj je privrela resnica prav mogočno na dan, da hoče ostati bratec z materinim privoljenjem še dalje v župnišču in se učiti strahovito važnih stvari, tudi tujih jezikov.

»Bog varuj!« je vzkliknil Kasjak, zgrabil Micko za roko, in naglih korakov je šlo proti domu.

Mladi Janez pa je domačo hišo že zopet zapustil in se vrnil v župnišče.

Kar je planinskemu kralju pogoltnilo besede in ga osupnilo, je bil izpremenjeni, veselja žareči Metkin obraz. Kakor vedno, odkar je bila zbolela,

je sedela bleda žena v naslonjaču; toda sedaj je bila takšna, kakor da bi se bila nebeška sreča naselila v njeno srce, tiha blažnost, uresničenje koprnečega upanja.

Široko, kakor ukopan, je stal Kasjak v debelém jopiču pred ženo, z odprtimi usti. In poleg njega, boječa, začudena, preplašena hčerka.

Nepričakovan pogled na izpremenjeno ženo mu je vzel besedo in ga napravil okornega, mu divje podil misli sem in tja. Ali se bliža Metki konec? Ali bo žena umrla že naslednjo uro? Ali gledajo Metkine oči že skozi odprta onstranska vrata v nebesa?

Mrzel strah je spreletel Kasjaka. Misel, da bo moral izgubiti življensko družico, je moža, ki je bil močan kakor medved, pretresla.

Po navadi gorskih Slovencev pa se je Kasjak premagal, da bi čustva, ki so mu razrivala srce, prikril. Le pred ljudmi se ne pokazati mehke in slabe . . . Celo lastna žena ne sme opaziti, kako bridko boli misel na grozečo izgubo!

Že se je hotel Kasjak odtrgati, poslati hlapca z vozom po duhovnega, tedaj mu je šinila kakor nož ostra misel skozi glavo, bliskovito sklepanje, da bi izpremenjenje Metkino moglo biti v zvezi s fantovim obiskom, blaženost posledica kakršnegakoli dogovora o njegovi bodočnosti.

Hipoma je bil Janez iztreznjen, postavljen na tla resničnosti. In nezaupljivost se ga je polastila z nepremagljivo močjo. Toda toliko viteštva je tudi Pohorec vendar imel, da ni nastopil surovo proti ženi, temveč le vprašal, kaj je — fant iz župnišča hotel tukaj gori.

Kakor žareče umrje zadnji solnčni žarek na visokem gorskem vrhu, tako je izginil smehljač izpremenjenega veselja z Metkinega obraza in temne sence so ji legle na ustnice. In namesto da bi odgovorila na nezaupljivo osorno vprašanje,

je Metka prosila Kasjaka, naj ji pošlje dekle, da jo bodo spravile v posteljo.

To se je zgodilo.

Prekasen večer je že bil, da bi z obiskom dobil pojasnila v šentlovrenškem župnišču. Toda navsezgodaj je hotel Kasjak govoriti z župnikom resno besedo, za vselej napraviti konec morebitnim storjenim načrtom za bodočnost. Še bi bilo mogoče napraviti iz fanta pohorskega kmeta . . Če pa bo tičal fant še dalj časa pod vplivom matere in ljudi v župnišču, če se bo naučil več kakor je neobhodno potrebno, potem Kasjak svoje življenske namere, ki mu je pred očmi, ne bo nikoli dosegel.

V dvorcu je bilo šlo že vse počivat. Le Kasjak je sedel v slabo razsvetljeni jedilnici in je premišljeval, kako bi mogel spraviti fanta domov, ne da bi s tem razžalil župnika. To je bila skalina, ki se je je v srcu pobožni in duhovnega spoštujoči Pohorec bal in okrog katere ni mogel najti poti. Ob lepi priložnosti strogemu župniku kakšno napresti, mu jo nagoditi, zato je bil vsak Pohorec pripravljen; toda z duhovščino, ki so jo zelo spoštovali, popolnoma prelomiti, duhovsko gosposko celo razžaliti: ne, tega nikoli ne!

Prav hudo pa bo moral biti župnik užaljen, če pokaže Kasjak nezaupljivost in fanta brez zadostnih razlogov nenadoma odpelje. Resnice na noben način ne sme povedati. Upotrebiti mora torej izgovore, smelo in drzno in verjetno — lagati. V krogu so se vrtele misli samotno v tihi sobi premišljujočega Pohorca. Če bo župnik nalagan, tako se mora lažnivec prej ali slej, najkasneje za bližnje velikonočne praznike, tega greha — izpovedati, če se pa izpove Kasjak župniku, bo duhovni gospod prišel na to, da je bil nalagan in »spovedanec« Kasjak je lahko pripravljen na temeljito »pranje duše«.

Lokavost počasi preudarjajočega, vendar k zvitosti nagnjenega, v se zaprtega Pohorca, se je začela buditi. Kasjak je prišel na pametno misel, da bo jutri župnika drzno in smelo nalagal, za Veliko noč pa šel k izpovedi ne k župniku, temveč h kaplanu, ali pa kam drugam. Govoriti spovednik o tem itak ne sme, spovedni pečat mu celo življenje zaklepa usta. Kasjak je globoko šel po sapo. Prvo možnost, da se nekako izvine, je imel. Sedaj je bilo le še vprašanje, kakšnih laži naj natrobi župniku, da ne bo razžaljenja in da dobi fanta iz župnišča.

Naenkrat je buhnil veter ob oknice. Kasjak se je zdrznil, se nato dvignil in stopil k enemu malih, dobrozaprtih oken jedilnice.

Zopet močan sunek. In nato se je pričelo brnenje, žvižganje, tuljenje okrog samotnega, visokostoječega poslopja, kakor da bi ga južno-zapadni veter hotel odpomesti.

Kasjak je izza mlada poznal silo južnozapadnih viharjev na Pohorju; skrb ga je pognala kvišku iz hiše. Hitro se je prepričal, da so vrata pri hlevih in skednjih zaprta. Toliko da silovita vihra korenjaškega Pohorca ni pritisknila ob zid, tako močno je divjal silni vihar med hišo in gospodarskimi poslopji. S treskom so se zaloputnila hišna vrata za Kasjakom. In sedaj je začela divjati nevihta proti vsemu, kar se ji je upiralo. Od lesenih streh je trgala skodle, preobračala plotove, lomila na drevesih v vrtu veje, ki so v besnem vrtincu frčale po divje razgibanem zraku. Začelo se je tesnobno ropotanje, pokljanje, treskanje in divjanje.

V skrbah je Kasjak upihnil luč. Ostal je v temi. Varovati je hotel ogenj v tej viharji noči, biti pripravljen nasproti najhujšemu sovražniku Pohorcev na samotnih višivah: proti nevarnosti ognja.

Naenkrat je utihnilo, kakor da bi se velikani hotel oddušiti . . . Nato je začel besneti vihar s pokrepljeno močjo, s povečano silo. In skoraj se je vzdihovanje in stokanje tepenega Pohorja izpremenilo v tuljenje, da je bilo slišati, kakor da kriče gozdovi v bridki sili na pomoč proti surovemu mučitelju . . .

In divji vihar ni zahteval samo ponižnega spoštovanja od razruvanega, v vzdihih se upogibajočega gozda, orkan je hotel podreti ponosne velikane, popolnoma dati čutiti vsemoč iz vezi izpuščene vihre. Boječ se hudega, se je Kasjak prekrižal. In kakor medved močni Pohorec je trepetal, ko je pomislil na hude posledice tega nevarnega viharja. Posebno gozdna parcela na rebri, ki se nad Sv. Lovrencem spušča proti severozahodni strani, bo žrtev, če se zaplete orkan v ta debloviti gozd.

In Kasjak je jecljal v strahu: »Bog, varuj, da bi vihar podiral!« Planinskemu kralju je bilo tesno za njegovo ljubljeno, zasajeno gozdno posest. Prisluškoval je v viharo noč. In kar je slišal, ga je delalo nesrečnega: zamolklo pokanje v gozdu, pokljanje, vzdihovanje . . . Ni dvoma: neizprosna smrt drevi po trpinčenem gozdu!

Skrb za ženo in otroka, za domačijo je umrla, veliko večji je bil strah za ubogi gozd . . .

Ko se je proti jutru vihar polegel in se mračno pričelo daniti, je skočil Kasjak tja gori v hudoogroženo gozdno parcelo. Več sto najboljših smrek je ležalo izruvanih ali zlomljenih v zmešanem metežu navskriž. Podrte tudi jelke, razklane debele grahaste bukve, uničeni najlepši borovci. Bogato, le prebogato žetev je žela smrt v gozdu.

Kasjak je tulil in klel.

Čemur je Pohorec prizanašal, je bil uničil vihar . . .

Mučen od skrbi je dirjal Kasjak više gori, da bi pogledal po drugih gozdnih zemljiščih.

Kjer je stal gozd zdržema, je bilo videti malo škode.

Čez petsto najboljših debel, prevrženih in prelomanih, je dalo žagi novega dela. Nezaželjeno, zaradi mezd potrebno delo. Za vsakim posameznim deblom je žaloval Kasjak. In kadar so se vreščече zažrli pohlepni zobje žag v leseno telo, tega hrušča planinski kralj ni mogel poslušati. To vreščanje, obupni zadnji klic na pomoč umirajočega debla, je rezalo v dušo.

Topo je snoval Kasjak pred se, mehanično je opravljal delo pri gospodarstvu. Za opravilo svojega žagarja se nadalje ni zanimal.

Metka je opazila izpremenjeno vedenje ogorčenega moža in je vprašala po vzroku. Na ta način je prišel Kasjak v ne nezaželjeno okoliščino, da si temeljito strese jezo z duše.

In Metka je z občudovanja vredno potrpežljivostjo poslušala in ostala mirna, čeprav se je mož razburil, tu in tam zastokal in se svajal z Bogom in svetom.

In ko je bilo dolgotrajno tarnanje končano, je menila gospodinja, da je škoda, ki jo je napravil veter, sicer obžalovanja vreden — toda delo podiranja posestniku prihranjeno. Ceno podiranja za seko zrelih debel . . .

Tedaj je Kasjak grozno vzkipel, zmerjal in besnel, da so okna šklepetala. In divji je oddirjal iz hiše. Celo žena je proti njemu, in zagovarja seko, imenuje nesrečo, ki jo je prizadal veter — blagoslov . . . ! Srd na Metko je polnil Kasjakovo dušo . . .

Medtem je vreščaje rezala žaga debla v deske.

Na Kasjakovini se je pojavil nekega dne kljub slabemu vremenu župnik od Sv. Lovrenca. V visokih škornjih, zavrt v pohorski plašč iz lodna, s

kučmo na glavi, je prišel, da bi kot duhovnik obiskal bolno kmetico, pogledal, kako je z njo. Tega se je Metka zelo razveselila. O Kasjaku pa se je zdelo, da sluti, da bo imel ta nepričakovani obisk duhovnega gospoda posledice, in ni se mogel ubraniti nekakšne negotovosti.

Najprej je govoril župnik na samem z gospodinjo Metko. Nato je v sobi za obiske, ki je bila obenem shramba za sadje, zaslišal očeta Kasjaka z dobrohotnim prigovarjanjem in vprašanjem, kaj bi na vso hitrico moral storiti. Začudeni pogled Kasjakov je napotil duhovnega gospoda, da je na vprašanje kar sam odgovoril in nujno priporočil, naj pokliče kakšnega zdravnika, kajti stanje gospodinjino je pomisleka vredno. Če Kasjak želi, da bo župnik zdravnika pri Sv. Lovrencu obvestil in ga še danes poslal gori.

Z mnogim zahvaljevanjem je Kasjak sprejel to ponudbo. Toda mislil je, da mora izrabiti ugodno priliko za tarnanje nad prevelikimi stroški zdravljenja. In ker je bil že v tem toku, je jadikoval Kasjak s ploho besedi nad veliko škodo, ki jo je utrpel zaradi viharja.

Ko mu je govor najlepše tekkel, pa ga je prekinil župnik in suho namignil, da mu bodo dragocene deske iz visokodebelnega lesa vrgle lep denar, ko jih bo prodal v Maribor ali na Ogrsko, če jih le prenačljeno ne bo postavil na trg, temveč odpočakal pravega časa in ga pametno izrabil.

Kasjak je osuplo gledal. O tej stvari ni hotel govoriti dalje z duhovnikom. Kar naravnost je vprašal, kaj pravzaprav namerava župnik z mladim Janezom.

»To vem za enkrat tako malo kakor ti!«

»Ali je mati razodela kakšno posebno željo?«

»Ne! Ona le upa in želi, naj postane tvoj fant v poklicu, ki si ga bo sam izbral, vrl mož.«

Mežikaje je vprašal Kasjak, kaj je mišljeno s temi besedami.

»Bodočnost nas bo podučila o tem! Zaenkrat se o kakšni posebni nadarjenosti fantovi ne more govoriti!«

»Študirati fant ne sme! Le najpotrebnejšega naj se nauči. In nato bo pri meni za hlapca!«

»Lepo, Kasjak! Počakajmo, kaj nam prinese bodoče leto! Ali ti je prav?«

»Ne popolnoma, prečastiti! Jaz bi rad imel obvezno zagotovilo, da vstopi fant pri meni za hlapca!«

»Kdo pa naj to obvezno izjavo da?«

»Prečastiti gospod župnik!«

»Fant je tvoj sin! Torej moraš pač ti urediti to zadevo o pravem času! Oziraj pa se na želje svoje hudo bolne žene! In sedaj: z Bogom!«

Kasjak je bil neizpodbitno uverjen, da lovrenškemu župniku ne moreš blizu. Mož brez dvoma more uganiti misli, brati v duši Pohorca.

Zdravnik, mlad mož, dr. Lečnik po imenu, ki ga je Kasjak gledal po strani, je prišel popoldne in mislil, da po znakih lahko ugotovi vodenico. Zapovedal je skrbno postrežbo, dokler ne bo mogoče, odtočiti vode. Vsako mazaštvo, uporabo takozvanih domačih zdravil je mladi medicinec odločno prepovedal. Seveda brez uspeha, kajti Kasjak je v skrbeh za Metko nagnal skupaj vse stare babe prednjega Pohorja, da bi s simpatičnimi sredstvi ubranile, da se »vsa kri ne spremeni v vodo«. V tesnobi za svojo hčer, je stari, debeli Pavlič zvesto pomagal mobilizirati mazačke, stal je Kasjaku ob strani v boju z mladim zdravnikom.

Povsem natihem in naskrivnem je bil bojevan ta boj, v vrečah so tihotapile žensčine suhih rož v hišo; lipov sok, bezgovo mezgo, terpentino olje itd. je morala požirati Metka, s kajo in

utiranjem so mučile bolnico. Le »posušene krote« da bi ji polagali na otekle dele telesa, in katero je bil Pavlič najtopleje priporočil, niso mogli najti v tem poznem letnem času, kljub temu, da je Kasjak ponujal visoko ceno. Ta »medikament« je bil mazačkam pošel.

Kadar je prišel dr. Lečnik v hišo, je bilo poskrbljeno, da ni mogel nič opaziti v uporabo nanošenih »simpatičnih sredstev«.

In gospodinja Metka, v praznoverju pohorskega ljudstva vzrastla, je toliko manj zinila o tem mazaštvu, ker je upala, da bo dobro učinkovalo. Zdravnika so vendar le — trpeli, ker je bil župnik silil, naj ga pokličejo.

Resnično vdano vnemo je kazal Kasjak za vlivanje čebulnega soka in kislega mleka. S čudovito zgovornostjo je znal nagniti ženo, da je požirala »medicino«. In ta skrbna, dobromisleča prizadevanja, ki so napravila navado, so moža in ženo tesnejše zbližala, rodila zaupljiv razgovor, ki se je pri Metki premenil v poslednjo željo na svetu. Na smrt bolna žena je prosila, naj Kasjak pusti učiti se mlademu Janezu, kakor mu srce poželi, posebno še, ko ni ne stane. Česa naj bi se ljubljeneц učil, Metka ni vedela povedati. Če hoče iti fant po svetu, naj ga oče ne ovira, temveč podpira. Očetu vendar ostane hči . . .

S težavo je požrl Kasjak odklonilen odgovor neizgovorjen. Žene, ki je usihala, ni hotel žaliti. In ne malo vesel je bil natihem, da Metka ni zahtevala prisege, da bo izpolnil njeno željo . . .

Privoljenje je mogel dati s pripombo, da je treba počakati, kaj bo prinesla bodočnost. Saj je ravno tako tudi župnik govoril. Torej ni mogla biti ta tolažba nič slabega.

Gospodinja Metka je bila zadovoljna s tem. In blesk veselja je izpremenil od trpljenja razorano lice trpinke . . .

Nekega dne je Metka, katere oči so bile pokrite z zabuhlimi oteklinami, pošepetala prošnje, naj pokličejo njenega ljubljenca in gospoda župnika.

To ljubav ji je hotel izkazati Kasjak sam in je skočil doli v trg.

Vkljub vsemu pritiskanju je trajalo precej časa, predno je bil župnik opravljen, da gre previdet in da je, v spremstvu cerkovnikovem, mogel na pot. Zdravnik je bil zdoma. Naglih korakov sta spela oče in sin vkreber. Strah pred smrtjo ju je gnal naprej . . .

Ob postelji trpinke je ihtech klečala pepelčica v hiši, Micka, in vneto poljubljala materino roko.

Nerazumljivo mrmranje. Vzdihovanje in stokanje.

»Ne umri, mama! Saj te imam tako rada, jaz, uboga Micka!« Vse duševno trpljenje prezrte hčerke je donelo iz teh besed.

Še en vzdih . . .

Z vzkrikom bridke bolečine se je vrgla Micka na mater, ki je dotrpela.

Tiho so se plazili posli v sobo in mrmrali molitve za mrtvo. Micko pa so odtegnili od postelje . . .

Kasjak je stisnil ustnice in se je silil, da je nazunaj ostal hladnokrven. Njegovi naravi in pohorskemu značaju, ki je bil v njem ostro izražen, se je upiralo, glasno kazati čustva. Mirno je odredil vse potrebno, mirno je govoril tudi z župnikom, ki je bil prepozno obveščen in zato tudi prepozno prišel, o pogrebu.

Navada in običaj na Pohorju sta nujno silila, preudariti, kdo bo govoril pogrebni govor pred hišo smrti. Najboljši govornik Pohorja, Petrič, čigar namestništvo ob smrti starega Bezjaka pred leti je bil prevzel Kasjak, je bil med tem umrl, njegov naslednik je postal Pohorec Blaž

Grubelnik. »Srednje vrste govornik« po mislih možkih Pohorcev, zal mož in še vdovec, zato je užival naklonjenosti ženskega sveta na Pohorju in se mogel držati na častnem mestu kot govornik.

Castiželjnosti Kasjakovi, ki je kot planinski kralj želel svoji ženi kolikor mogoče pompozni pogreb, ni zadostoval govorniški sloves Grubelnikov; tudi je bil mož v Kasjakovih očeh premlad. Pri tem je Kasjak čisto pozabil, da je bil še tudi sam zelo mlad, ko je prvič nastopil kakor govornik. Toda mudilo se je. Sposobnejše, svojim željam povoljnije osebe Kasjak ni mogel iztakniti. Pomanjkanje dobrih govornikov je primoralo, da so izbrali Grubelnika. Vendar še se je Kasjak upiral temu; ponos ni hotel privoliti v to izbero. Negotov, nerazložljiv občutek mu je odgovarjal; ne ravno ljubosumnost ali bojazen, da bi mogel zali Blaž zatemniti govorniško slavo Kasjakovo. Kot govornik in prekanjenec, kot planinski kralj in varčen človek se je imel Kasjak za vzvišenega nad vsakim tekmečem, za neprekosljivega. Bahaštvo pa je pozelelo vendarle odličnega govornika.

Nepričakovan dogodek je hitro odločil, da so izbrali zalega vdovca Blaža Grubelnika. Stari, na bolniško posteljo priklenjeni Paulič, očim Metkin, je poslal Blaža s prošnjo, naj Janez, najboljši govornik na Pohorju, da Grubelniku potrebnih navodil, naj pregleda z njim poslovilni govor za ubogo Metko. Blaž Grubelnik pa ni prinesel samo te prošnje starega, bolnega Pauliča, on se je očitno izrazil, da je Kasjak kot govornik neprekosljiv in da bo kot tak ostal; in ponižno je prosil Blaž, naj mu »mojster govorništva« pomaga v slučaju, če bi Kasjak sodil Blaža za vrednega, počastiti umrlo z govorom, ki bi ga navdihnili Kasjak.

Ta ponižnost Grubelnikova, dobrikajoče se priznanje je pregnala vse pomisleke in je odločila; Kasjak je naročil Blažu, naj govori pred hišo smrti Metki govor v slovo. Janez je odšel z Blažem v sobo, kjer je pregledal govor; in s slastjo je stregel svoji ničemurnosti, ko je sam na dolgo in široko zanosno govoril o vrlinah in čednostih Metkinih kot žene, gospodinje in matere. Blaž, jasna glava z dobrim spominom, si je zapomnil najvažnejše točke in je govoril pred Kasjakom za poskušnjo, ki se je posrečila v polno zadovoljstvo. Pomisleki, ki jih je Janez prej gojil, so se izpremenili v naklonjenost Blažu. Saj si je Kasjak že dolgo želel drugovanja z možem, ki bi bil po letih mlajši in ki bi se podredil z brezobzirnim priznanjem Kasjakove inteligence, prekanjenosti in vzvišenosti in imel vse za dobro, lepo in pametno, kar Janez misli, govori in dela.

Na to Kasjak še oddaleč ni mislil, da bi zali Blaž mogel ponižnost in suženjsko pokornost samo hliniti, da bi se pridobrikal Janezu, si po zvijači pridobil izvolitev, si utrdil sloves kot govornik v slovo ženi planinskega kralja.

Hud udarec bi zadel Grubelnikov položaj, ko bi Kasjak določil drugega govornika. In tako je Blaž uspešno špekuliral s Kasjakovo ničemurnostjo in je hkrati zadovoljil svojo lastno častihlepnost . . . Drugo željo, ki ni bila nič manj povod ponižnemu hlapčevstvu, je zviti Blaž zaenkrat še prikrival.

— — —

Tedne in tedne so govorili po Pohorju o Grubelnikovem govoru pred Kasjakovo hišo, z občudovanjem ženske, ki so se navduševale za zalega vdovca, spoštljivo možje, katerim je bila vseč govornikova poštenost, s katero je Blaž očitno

izjavil, da izvira vsebina govora od Kasjaka samega.

Seveda je Kasjak, ki je sedaj vzljubil zvitega Blaža in začel z njim živahno drugovati, zvedel o tem.

Od sedaj naprej je hodil Blaž na Kasjakovino, postal je, kakor je to dovoljevala prekanjenost planinskega kralja, povoljni zaupnik Kasjakov. Dva najbolj zvitih Pohorcev sta se sprijateljila. Zaradi tega veliko strmenje Pohorcev, katerim se je bilo zdelo to nemogoče.

Boječe je bilo obnašanje Mickino gostu nasproti, četudi si je Grubelnik mnogo prizadeval, da bi si osvojil zaupljivost osamele deklice.

Velika je bila praznota v hiši, odkar je spala Metka na pokopališču pri Sv. Lovrencu. Vseposod pri gospodinjstvu je manjkalo gospodinje. O tem je Kasjak včasih kaj pripomnil, kar si je Blaž, če je bil slučajno navzoč, dobro vtisnil v spomin, vendar ne da bi kaj zinil.

Pri pisemenih kupčijskih zadevah se je pokazal Blaž koristnega, ker je bil precej vešč peresa in je odpravil planinskemu kralju marsikatero pisanje v zadovoljnost.

Kakor zaželjena je bila Kasjaku ta pomoč, se ni mogel ubraniti nezaupljivega vprašanja po nameri. Janez je hotel vedeti, zakaj žrtvuje Blaž čas in dela zanj, ne da bi zahteval kakršnokoli plačilo ali primerno odškodnino. Z dobro hlinjeno iskrenostjo se je Grubelnik izrazil, da odškodnine za svoje delo prav nikoli ne bo zahteval; če pa se planinski kralj hoče pokazati plemenit, kot »knez in kralj«, bi bila kajpada priložnost za to.

Po tej vodi je hlastnil laskani lisjak Kasjak vkljub nezaupljivosti, da je radovedno vprašal, kakšna priložnost bi to bila, da bi se dejansko izkazala »kraljeva plemenitost«.

Po prežavem in izprašujočem pogledu je povetil Grubelnik oči, tiho, ponižno je začel pripovedovati, da je bil njegov rajni oče preveč obtežil posestvo s hipotekami in da so mu sedaj različni daveži odpovedali denar na hipoteke in si prizadevajo, ob posestvo pripraviti Blaža, ki je brez premoženja.

»Ti bi pač rad dobil denarja, da bi se znebil rabljev!« je vprašal, neprijetno dirjen, Kasjak in presunljivo pogledal Blaža.

»Ne!«

»Kako, kaj pa potem hočeš?«

»Ljubo bi mi bilo, ko bi Kasjak kupil posestvo!«

»Ali je kaj gozdov?«

»Ne veliko, okrog petdeset oralov! Jaz ne maram sekati! Ko bi to storil, bi mogel z denarjem, ki bi ga dobil za les, poplačati najhujše pritiskače ter se jih otresti! Toda jaz ljubim gozd kakor Kasjak! Raje propadem, kakor pa da bi posekal gozd v čisto!«

»Lepo od tebe, Blaž! To mi je všeč! Toda kaj boš počel ti, ko bi na primer jaz kupil zadolženo posestvo?«

»Ne vem!«

»Pa bi moral vedeti! Za hlapca vendar ne boš šel!«

»Ne, to ne! Pri vas bi tudi ne bilo mesta, ker bo vendar vaš sin za hlapca, kakor pravijo!«

Z zategnjenim glasom je vprašal Kasjak: »Kdo pravi to?«

»Pri Sv. Lovrencu govore o tem! In čudijo se, da Kasjak z zdramljenim fantom ne name-rava — kaj boljšega, kakor napraviti ga za hlapca! Ko je fant vendar še tako mlad in tako pameten kakor oče!«

»Neumnost! Kaj pa naj vendar bo s fantom?«

»Kakor slišim, ima posebno veselje do risanja in do tujih jezikov!«

»Beži! Kruha lačna obrt!«

»Gotovo, začasno! Ko bi bil jaz fantov oče, bi ga dal izšolati v posebni šoli v Gradcu, potem pa poslal v Italijo!«

»Neumnost! Čemu, po kaj?«

»Dober stavbenik naj postane, dela očetu veliko čast, pozneje pa stavbenik morebiti cesarjev na Dunaju!«

»Ali ti je — župnik to načvekal?«

»Ne! To so moje lastne misli! Toda tako šolanje stane denar, več denarja, kakor pa ga bo imel celo — najbogatejši planinski kralj . . .!«

Kasjak je vgriznil tudi v novo vabo; začel se je bahati s svojimi prihranki. »Sod, srebrnega denarja poln, bi mogel dati za fanta, ko bi hotel! Toda jaz nočem!«

»Bi bilo tudi preveč! Sodček tolarjev bi bilo dosti za šolanje!«

»Ali je fant — tebi naročil, da prosiš zanj?«

»Ne! Deset besed nisem še izpregovoril z njim!«

»Dovolj o tem! Ne maram slišati več!«

Vsak je šel po svojem potu. Kasjak ni hotel nič več slišati o tej stvari, toda ukvarjal se je z njo v teku tednov tako zelo, da je govoril z župnikom in končno vse privolil.

Mladi Janez je bil opremljen z najpotrebnejšim in Blaž Grubelnik je dobil naročilo, ki mu je dobro došlo, naj spravi fanta v Gradec in ukrene vse nadaljnje. Denar, ki je bil potreben, je med različnim vzdihovanjem dal Kasjak v težki vreči, napolnjeni s tolarji.

Tako veselo se je poslovil mladi Janez, tako srečen, da je očeta pozneje bridko peklo, da je privolil. Toda ena misel je bila na poti temu kesanju, misel na — drugo ženitev. Namero

ženitve je gojil Kasjak, da bi dobil v hišo dobro gospodinjo, delavno moč, ki bi malo ali nič stala in poleg tega bila žena. Če se Kasjak oženi, bi bilo koristno, da spravi otroke iz prvega zakona od hiše. Fant je bil že zdoma. Micka naj postane še malo starejša in potem naj se omoži . . . Da bi olepšal to sebično misel, si je oče Janez govoril, da ravna vsaka mačeha z otroki iz prvega zakona slabo, da je torej bolje, če gredo pastorki od hiše . . .

Čustvenost je bila robatemu Kasjaku popolnoma tuja; ob priložnosti je seveda zanosno govoril in budil sladke občutke, čestokrat je ušel s svojo govorniško navdušenostjo čez plot; toda prav hitro se je zopet iztreznil in trdno kakor hrast stal na realnih tleh surove resničnosti. In ker si je vendar želel le dobre gospodinje, ljubezen ni prihajala v poštev. Prvič je bil Janez že v resnobnih letih, drugič ni imel nikakega daru za sanjarjenje in za ženitev se še ni ogledal po nobeni ženski; nadalje mora bodoča gospodinja prinesiti v hišo ali doto v gotovini, ali pa s posestvom omogočiti arondacijo Kasjakovine. Stroške za fantovo šolanje mora trpeti mačeha, ne da bi vedela to.

Z računarskim načrtom je hotel Kasjak priviti doto druge žene tako visoko, da bi mu bilo možno kupiti Grubelnikovo posestvo. Lakota po zemlji je napolnjevala dušo planinskega kralja. V nemirnih časih je bil nakup posestev bolj upravičen, kakor pa kupičenje gotovine. Varčevati je znal Janez tako izborno kakor kupčevati z živino in sadjem. Varčnost je bila tako veliká, da je povzročila hrana v hiši nezadovoljnost poslov. Ker pa Kasjak sam s seboj ni delal izjeme, užival enako slabo hrano kakor posli, in sicer vedno v pričo domačih, zato nezadovoljnost ni mogla izbruhniti v upor. Pri tem je bil Kasjak dosti zvit,

da je ceno hrano — odeval v plašč postne zapovedi, ko je v svetem pismu trdni lisjak pridodejal običajnemu postu pred Veliko nočjo iz varčnosti še fakultativni post sv. Benedikta po samostanih. To je bilo poceni, zvito, in je bilo videti zelo cerkveno. In Janez se je pogumno postil z drugimi vred.

Še vedno Kasjak ni poznal neveste, toda pogoji, ki bi jih morala izpolniti ona, so bili že trdnodoločeni. Telesna lepota, nagnjenost ali celo ljubezen, vse to bi bilo stranskega pomena. Posebno željo pa, ki je kmalu dozorela v pogoj, je vendar gojil dobro računajoči planinski kralj: zdrava mora druga žena biti! Le zdrava žena more pridno delati! Dolgotrajno hiranje Metkino je bilo ravnotako nadležno; kakor drago zaradi delanezmožnosti in ker je zaradi tega moral najeti novo moč.

Če pride gospodinja v hišo, mora druga dekla od hiše, plača se prihrani.

Za spremljevalca po svojih potih po polju, gozdih in kupčijah je imel Janez sedaj misel, kje najti zelo zdravo, za delo sposobno nevesto. Na Pohorju mora biti doma, zraven tega skromna, premožna, delavna in hvaležna, da sme postati žena planinskega kralja.

S takimi mislimi v glavi Kasjak hčerke ni mogel več kakor prej jemati s seboj; tudi je brhka in močno vzrastla dekle imela delati doma in po možnosti nadomestovati gospodinjo. Ko ji je oče s suhim glasom namignil na to, se je Micka poslušno vdala v neizogibno. Pogled pa je izdajal globoko bol, žalost in bridko razočaranje . . .

Med tednom je bila Micka privezana na dom, dolžna in prisiljena pridno delati. Po nedeljski službi božji pa je bila deklica za malo časa prosta, in to urico je preživela Micka na materinem grobu, ki ga je vsako nedeljo krasila s smreko-

vimi venci ali s poljskimi cvetlicami. Pod zemljo spavajoča mati je morala biti tolažnica osamele hčere . . .

Iz Gradca se vrnivšemu Blažu Grubelniku, zaupniku in pisarju Kasjakovemu, te nedeljske poti Mickine nišo mogle dolgo biti skrite. Blaž je imel povsod svoje svetle oči. V ozirni oddaljenosti je nekega praznika sledil deklici na pokopališče in bil priča, ko je krasila grob. Neopažen se je oddaljil.

Ko je prišla prihodnje nedelje Micka na materin grob, ga je v svojo veliko osuplost našla čudovito okrašenega z belomodrimi hortenzijami. Kolikor časa je poletno solnce rdečezlato obsevalo Veliko Kopo in legalo vsak večer za steno koroških gora spat, se je ponavljalo to krasilo vsako nedeljo. Jeseni so seveda izginile nežnobarvne hortenzije, na njih mesto so prišle astre. In ko je bilo vsakega cvetja konec, ko so pomrle vse cvetke: okrašen je bil vkljub temu grob Kasjakove žene z venci iz bršljana, v katerih sredi je bila iz rdečežarečih jagod jerebika napravljena črka »M«.

Micka je imela to črko za začetnico imena Metka . . .

Nato je prišla zima in je pokrila pokopališče s prvimi debelimi in težkimi prti. Ob nedeljah zjutraj pa je vselej ležal na zasneženem grobu venec, preprost in pomenljiv, iz smrekovih ali jelovih vej. Od neznane roke in od Micke je dobivala spavajoča žena Kasjakova vsako nedeljo dva venca v spomin.

— — —

Pred pustom se je hotel Kasjak drugič oženiti. Toda ni še imel nobene neveste. Spominjajoč se snubitve Metkine roke ni hotel drugič doživeti,

da ga zavrnejo. Popolnoma gotov si le ni bil, čeprav je bil prepričan, da bi morala biti — čast, postati žena Kasjakova. Izbera je imela težave. In Janez je bil na svoje gorsko posestvo vendar zelo ponosen mož. Skoraj spoštljivo so ga pozdravljali revnejši Pohorci, kadar je ponosno zavedajoč se svoje časti planinskega kralja kórakal v dolino. In spoštljivo so šepetali Pohorci eden drugemu: »Planinski kralj gre!«

Domači na Kasjakovini so pozdravljali Blaža Grubelnika sicer uljudno, ko je ob praznikih obiskoval gospodarja, toda zaupali mu niso, slutili so v njem prihuljenca, ker nihče ni mogel povedati, kaj ima brhki mož pravzaprav opraviti na Kasjakovini in zakaj je užival pozornost vzbujajoče zaupanje sicer tako zapetega gospodarja. Neka okolnost je vendar povzročila, da so se posli začeli veseliti Grubelnikovih obiskov; če je namreč Blaž ostal pri mizi, so dobili boljšo jed, včasih celo meso. Micka je stregla očetu in gostu pri mizi, toda skoraj nikoli se ni spustila v pogovor z Blažem, ki se je temu primerno držal rezervirano in se omejil na nekaj uljudnih besed. Z nobenim pogledom ni pokazal kakršnokoli zanimanje za lepo, krasno se razvijajočo Pohorko.

Pustna nedelja je prišla in prinesla poslom prijetno iznenadenje. Kasjak je naročil bogato kosilo in podaril poleg tega vsakemu poslu dvajsetak. Kot krepilo za novi post, ki se prične s pepelnično sredo.

Vsled izredne obilnosti obeda osupel, se je opogumil Blaž šaliti se iz potratnosti planinskega kralja, in med smehom je menil, da bi moral postaviti Janeza Kasjaka pod skrbnika.

Planinski kralj se je prekanjeno smehljaj, odgovoril pa ni na to opazko.

Po kosilu je peljal Kasjak gosta v drugo sobo in mu razodel, da je — za ženitev že prepozno.

Osuplo je vzkliknil Grubelnik: »Saj je planinski kralj še v najboljših letih!«

»Že sam vem! Prepozno, ker se predpust že pojutrašnjem konča! V postu se ne moreš ženiti!«

»A tako! In katera je tista »srečna« nevesta?«

»Ne vem!«

»Kako? Kaj?«

»Da!« In nato je govoril Kasjak na dolgo in široko o potrebi za dom in gospodarstvo, da se drugič oženi.

Blaž je razumel in vprašal, če naj gre za Kasjaka na ogled in če naj poskusi kje potrkati.

»Da! Toda veljati ne sme nič!«

»Jaz nič ne zahtevam!«

»Ti si moj mož, Blaž! Prejel pa boš plačilo za svoj trud! Poišči mi pripravne neveste!«

»Kakšne lastnosti pa naj bodoča ima?«

»Denar ali posestvo in — bele zobe!«

»Zakaj pa ravno bele zobe?«

»Ker je to najboljše zagotovilo zdravja! Rajnica Metka je imela slabe zobe, torej ni bila zdrava! Njeno hiranje me je veljalo mnogo denarja! Obubožal sem zaradi dolgotrajne bolezni ženine!«

Blaž je požvižgal skozi zobe. In potem je še vprašal, koliko bi bodoča morala imeti dote.

Kasjak je segel z desnico v svoje goste lase. To vprašanje je bilo nerodno, vendar je zahtevalo odgovora, ker mora zaupnik vendar zadosti dobro biti informiran. »Tako velika naj bo dota, da del nje — omogoči nakup tvojega zadolženega posestva.«

»Hm! Potem more priti v poštev le Kresnikova hči Malka!«

»Jaz se je ne morem spomniti! Ali je zdrava in močna, delavna? Koliko je stara?«

»Dvajset jih bo imela! In v vsem bi bila po vaših željah! Le tega ne vem, če ima bele zobe!«

»Hm! Vsak rumeni zob mora biti posebej plačan s sto goldinarji!«

»Oj! Ali ne daste ceneje?«

»Jaz sem Kasjak! In Kasjak lahko zahteva!«

»Zahteva že lahko! Toda dobiti je druga reč.«

»Pojdi in oskrbi nadaljno! Če se posreči po želji, kupim tvoje posestvo in te postavim za — oskrbnika!«

Tak način plačila se je zdel Blažu smešen in neprevidno se je zasmel.

Hipoma se je polastila Kasjaka nezaupljivost. Trd, prežeč in presunljiv je bil njegov pogled. Ostro je vprašal: »Kaj pa naj pomeni tvoj smeh?«

»Nič slabega! S smehom sem le hotel dati duška svojemu veselju zaradi vašega predloga! Saj moram vendar biti vesel in hvaležen, če me po svoji dobroti pustite na neizdraženem posestvu! Sicer bi bil brez strehe in na cesti! Brez dvoma!«

Edino občutljivo mesto v Kasjakovih prsih je bila ljubezen do doma. Migljaj na brezdomstvo je učinkoval, pregnal nezaupljivost in vselil mehko ginjenje. S prijaznim glasom je govoril Janez, naj v vseh okolnostih smatra Blaž Kasjakovo hišo za dom. Komaj je bilo to zagotovilo dano, pa jo je skopi planinski kralj že omejil: »S pridržkom, če boš mojega zaupanja vselej vreden in ga zaslužil! In da spoštuješ mojo voljo! Kajti gospodar v hiši je Kasjak! In pametnejši naju dveh sem le jaz!«

»Prav gotovo! Premoženje daje pogum! In čimveč premore kdo reparjev, tem prebrisanejši je!«

Posmeh te pripombe je Kasjaku, ki ga je gnala le skopost, ušel. »Pojdi in pripelji mi nevesto!«

Počasi in prevdarno po pohorski navadi, zvito obenem, je šel Blaž Grubelnik na delo, vse

pretehtal, nikjer se prenaglil. Preteklo je že precej posta, ki je bil za prebivalce v Kasjakovi hiši skoraj doba lakote. Toda tiho so se pokoravali hlapci in dekletke; le izkušeni Milko, ravnotako zaprt kakor zvito, je kazal upor proti gladovanju, da se je najhujšim delom izmikal in med stokanjem stavkal. To je Janez takoj opazil in začuden ga je vprašal, če je bolan. Prevejani stari hlapec je tožil o slabosti, ki ga bo napravila čisto nesposobnega za delo; stradanje da ga dela hudo slabega. Zvito so se svetile lisičje oči Kasjakove, ko je odgovoril, da mora po cerkveni zapovedi, kateri so podvrženi vsi, kmet in hlapec, post biti čas vzdržnosti in pritrgovanja; po stradanju tem bolj diši o Veliki noči dolgo pogrešano meso.

Suho je odvrnil Milko: »Seveda! Toda le tistemu, ki Veliko noč res dočaka! Če pa umrje kdo prej od lakote, ga najbolj mastna gnjat nikoli več ne more oživiti!«

Ravnotako suho je odgovoril Janez, ki so se mu za spoznanje tresle ustnice: »Za ta slučaj, če od lakote umrješ, ti podarim svoj slavnostni telovnik, da boš pokopan v častni obleki!«

Nato je Milko opustil upiranje in hlinjenje slabosti kot brezuspešno ter se je postil in stradal z drugimi vred. Zvitemu in skopemu Kasjaku nisi mogel priti do živega. Posli so se vdali, toda na poti iz cerkve so pripovedovali drugim poslom o postni zapovedi, ki se tako strogo izvršuje na Kasjakovini; k stradanju je mogel prisiliti Janez svoje ljudi, zavezati jim jezika pa ni mogel. Zato se je novica hitro razširila po Pohorju; ljudje so se smejali, presojali, grajali brezmejno skopost.

Čez mero strogo izvajana postna zapoved je imela za posledico, da nihče več ni prišel na obisk v Kasjakovo hišo. Tudi Blaža ni bilo videti postni čas.

Janez pa je hotel zvedeti, koliko je zadeva s snubitvijo uspela, zato je prestregel planinski kralj svojega zaupnika na Cvetno nedeljo pred župno cerkvijo pri Sv. Lovrencu. Oči in usta so odpirali Pohorci, klobuke snemali z glav, ko so zagledali planinskega kralja. In željno so prisluškovali vsaki njegovi besedi.

Pred pričami Janez ni mogel govoriti o zadevi, ki ga je zanimala, povabil je Blaža domov na kosilo. Toda Grubelnik je hvaležno odklonil.

Presenečen in vzlovoljen je vprašal Janez: »Kako? Kaj? Zakaj pa ne maraš biti moj gost?«

Blaž je bil toliko obziren, da je tiho odgovoril, nerazumljivo za radovedne Pohorce; pošepetal je Kasjaku na uho: »Jaz ne maram umreti — od lakote!«

Zvitorepec se je smejal iz oči planinskega kralja, toda z dobro hlinjeno resnobo je napolglasno odgovoril: »Postne zapovedi se mora pravi kristjan držati!«

»Dobro! Kasjak naj strada, kolikor se mu poljubi! In Kasjak naj svoje načrte sam izpelje!«

Sedaj je porinil Janez svojo roko pod Grubelnikovo in odšel s trdoglavim zaupnikom od cerkvenih vrat, čeprav je slovesno zvonjenje začelo ravno oznanjati pričetek božje službe. Ko sta bila toliko oddaljena, da ju kmetje niso mogli slišati, je zakričal Kasjak prijatelju na uho: »Kaj pa naj to pomeni? Zakaj ne maraš nadaljevati moje stvari?«

Kljubovalno je odgovoril zali Blaž: »Snubite sami! Potem boste že spoznali, da je Kasjak Pohorcem v posmeh!«

»Pobožen kristjan se mora postiti do Velike noči!«

»Za nevesto se bo Kasjak — postil!«

»Kako? Kaj?«

»Da, tako! Kolikor daleč sega slovenski jezik, Kasjak ne bo našel ženske, katera bi hotela vzeti moža, ki zaradi svoje brezmejne skoposti dopušča, da bodo posli skoraj od lakote umrli! Kresnikova Malka bo prej moža v luni vzela, skopega Kasjaka gotovo ne!«

Prizadet je strmel Janez, osupel je momljal: »Ali Malka ve, da se pri nas strogo postimo?«

Želji po pretiravanju se Blaž ni mogel ustavljati; veselje, zvitega Kasjaka potegniti, je bilo veliko; tako je torej resno zagotavljal: »To še papež ve!«

»Kako? Kaj? Sveti oče? Kako je pa to mogoče?«

»Vsak Pohorec vé, da se planinski kralj zaradi skopuštva tako strogo posti; torej vé tudi gospod župnik pri Sv. Lovrencu! Ta je poročal škofu v Maribor! Škof pa je dolžan, vse javiti — v Rim! Torej mora papež vedeti, da Kresnikova Malka noče vzeti Kasjaka!«

»Toda zakaj noče?«

»Ker kot žena Kasjakova ne mara umreti od lakote! In sedaj zbogom! Ne maram zamuditi opravila v cerkvi, ker sem dober kristjan . . .!«

Hitro je zgrabil Janez zaupnika za jopič in ga ni več izpustil. »Ali je Kresnikova hči res odbila?«

»Za svoj denar, ki ga je veliko, se hoče saj enkrat na dan najesti dosita!«

»Naj se le!«

»Povejte ji to sami! Jaz se ne dam zasmehovati!«

Ostalo je pri Grubelnikovem upiranju; Blaž ni hotel posredovati nič več.

Kasjak pa je bil preponosen, da bi prosil. Mrzlo se je obrnil in je šel v cerkev.

Blaž je storil istotako in se je že vnaprej veselil, kar bo doživel planinski kralj v Kresnikovi hiši . . .

Četudi ne uplašen po tem, kar mu je bil razodel Grubelnik, prizadet in negotov je Janez Kasjak vendarle bil. In za njegov ponos je bil to hud udarec. Četudi le pohorski kmet, je hotel Janez takorekoč od zgoraj doli snubiti; milost in odlika naj bi bila, da sme katera postati Kasjakova žena. To naj bi bilo očitno s tem, da Janez ne snubi sam, ampak po posredovalcu. In Kasjak je pričakoval, da Kresnikova Malka ne bo le zelo srečna takoj privolila, ampak da bo proti pohorski navadi tudi takoj osebno prišla na Kasjakovino, se zahvaljevat, da jo je izbral. To pričakovanje pa se ni izpolnilo. In če je govoril Blaž Grubelnik resnico, ima Kresnikova Malka malo veselja, postati gospodinja na Kasjakovini.

Janez se je kesal, da je poslabšal hrano iz strasti do varčevanja, kar je brezdvoma vzrok, da se izvoljena boji, dati mu roko. Ako mu uide Malkina dota, so njegovi računi temeljito skazeni in smešno majhen dobiček, ko je pristrigel pri hrani. Sredi posta pa kaj premeniti, kar bi ljudem zavezalo jezike, kvarnim govoricam, ki krožijo, napraviti konec, Kasjakova skopušnost in kljubovalnost nista dovolila. Tudi bojazen, da se mu bodo posmehovali, je igrala vlogo. Zato je čakal Janez čez Veliko noč . . .

Potem pa ga je gnala skopost, skrb, da mu morebiti uide lepa dota, v Kresnikovo hišo. Dolga in trudapolna je bila pot, predno je Kasjak, ki je nosil svoj beli slavnostni telovnik pod jopičem, dosegel samotno ležečo vas in Kresnikovo hišo na koncu nje. Bogastva tej hiši ni bilo videti nazunaj, Janez je bil razočaran, nezaupljivost se je vzbudila v njem. Tudi pozdravili ga niso, kakor je bil pričakoval. Zdelo se je, da je Kresnica,

majhna, stara ženica, komaj kaj vedela o planinskem kralju. In o kakšnem posebnem spoštovanju, kakršnega je užival Kasjak vsepovsod tam onkraj ob Radolni, ne duha ne sluha. Zato pa se je v mali, spakedrani Kresnikovi gospodinji očitala samozavest, ki je Janeza naravnost in ne prav prijetno osupnila in ga napeljala, da je s poudarkom naglasil, da je Kasjak, imenovan planinski kralj zaradi svojih obširnih gozdov. Iz brezzobih ust kmetice je prišlo osupljivo zagotovilo, da je Kasjak »kljub temu« dobrodošel, seve, če prinaša kaj dobrega v hišo.

Kar se tiče gostoljubja po slovenskem običaju, ni bilo nič reči; kar je shramba mogla nuditi, so gostu prinesli na mizo.

Oprava v sobi se je zdela Kasjaku revna, črvido nerodno pohištvo, neudobno. Nehote so njegove oči iskale po stenah železnih vratc vzdane skrinjice za denar. Nekje je vendar moral biti kraj, kjer premožna Kresnica hrani svoje tolarje in zlatnike. Pri tem iskanju je Janez popolnoma pozabil, da tudi on nima skrinjice za denar in da hrani svoje prihranke zakopane v kleti.

Ker se je naveličal čakati, je Kasjak vprašal po hčerki Malki, s katero bi rad govoril.

»Iii!« je zvenelo zategnjeno z velikih ustnic vdove. Kakor bi trenil, je žena uganila obiskovalčev namen, četudi ji do tedaj nobena beseda o tej reči ni prišla na ušesa. Blaž in Malka nikoli nista govorila o zopetni ženitvi Kasjakovi v pričo stare.

Posmehljivi nasmeh male kmetice je napovedoval malo dobrega. Še manj besede: »Kaj pa mi je? Če se ne motim, je Kasjak — vdovec! Ni po mojem!«

Ostro je odgovoril Janez: »Vaš mož čisto gotovo ne maram postati! Pokličite Malko!«

Kresnica je stopicala k vratom, odprla in zaklicala v temno vežo po hčeri. In kakor za obvestilo je ponovila: »Ni po mojem!«

Radovednost je gnala Malko, da je takoj prišla. Bolj lično kakor krepko rasla stvarica z visokimi prsi, s čudovitimi, srninimi očmi, z naga-jivo, črno avbico z valovitimi traki na kostanjastih laseh, katere kocelj je bil iz zlatega brokata. Obleka je bila pač iz pohorskega lodna, toda boljše vrste, malo po načinu prikupnejše obleke Korošic. Plemensko brhka slovenska deklica, le bledih lic. In imela je bleščeče bele zobke.

Janez se je dvignil v trenutku, ko je Malka vstopila. In njegovi občudovalni pogledi so objeli čedno stvarico. Vroče poželjenje po tej mladi ženi je rastlo v njem, vihravo in silovito. Le pohorska narava, ki se upira glasnemu izražanju čustev, je pomagala Janezu, čigar misli so koprnele, da je hlinil nekako ravnodušnost. Uljudno je pozdravil deklico, ki ga je kot dobrodošlega sprejela in ga premerjala z poizvedavim pogledom, takorekoč preudarjajoč, kakšen namen ima ta obisk.

»Jaz sem Kasjak . . .!« je dejal Janez in zagotovo pričakoval, da bo brhka deklica dopolnila in vzkliknila: »Planinski kralj!«

»Veseli me! S čim pa naj postrežem?«

Kasjakov ponos je bil ranjen, poželenje, da bi bila ta lepa stvarca njegova, se je malo ohladilo in udušilo. Skoraj ga je že napadala skušnjava, da bi opustil snubitev in se na lep način umaknil. Po pohorski navadi je govoril o vsem mogočem, posebno mnogo o gozdovih in njihovi lepoti na Pohorju.

Ravno ta način, govoriti o vsem mogočem, le o namenu obiska ne, je tolmačila Malka kot pohorski otrok popolnoma pravilno kot dolgotrajen uvod k snubitvi. In njegova predstavitev,

ki je očitala močno samozavest in ponos v besedah: »Jaz sem Kasjak!« jo je mikala, da bi jo ošabnemu, pošarnemu možu napredla ter ravnala z njim od zgoraj doli. Posebno ker je bila Kresnikova hči iz premožne hiše in ji prav nič ni bilo treba, z možitvijo doseči položaj omožene dekle. Naredila se je namenoma neumno in je vprašala: »Gospod je pač lesni trgovec, ker toliko o gozdu govori?«

Janeza je presunilo, zganil se je, kakor da bi ga oplazil bič. »Jaz sem Kasjak, imenovan planinski kralj, od Radolne doma!« je vzkliknil z ostrim poudarkom, želeč spoštljivosti, časti z vsako besedo.

»O, mi Kresnikovi smo imeli tudi mnogo gozdov, večjidel smo jih prav dobro poprodali! Čas je lesni trgovini ugoden! Dober čas mora človek izrabiti! Zato vendar ima Pohorec gozd, drugače ne more obogateti! Planinski kralj ima veliko gozdov, torej mora biti Kasjak zelo premožen mož, ali ne?«

Bahavost ga je silila, povedati, da ima sedaj čez petsto oralov pragozda, skrbno varovanega, deviškega, visokoplodnega gozda in nekaj sodov trdega denarja.

»To rada verjamem! Kasjak tam od Radolne, da, da, sem že slišala o njem . . .!«

»Torej vendar! In upam, da le dobro!« je vzkliknil Janez laskan.

»Seveda! Zelo krščanski mož, ki se zna bolje kot frančiškan ali kapucin — postiti!«

Kasjak je vzkipel: »Kdo si je upal, take žalitve širiti o meni in moji krščanski hiši?«

Lepa Malka je neprenehoma dalje zbadala: »To vendar ni žalitev, če govore, da se v Kasjakovi hiši o postnem času strogo postijo po cerkvenih zapovedih! Po cerkveni zapovedi živeti,

spoštovati postave se mi zdi lepo! In koristno mora biti, prinaša blagoslov že na zemlji . . .!»

»Kako to?«

»Človek lahko varčuje — pri postu! Saj Kasjak sam pravi, da ima nekaj sodov trdega denarja, torej privarčevanega denarja!«

Negotov je pogledal Janez zasmehljivo deklico.

»Ker Kasjak sam potrjuje, mora torej res biti, kar mi je njegov zaupnik, Blaž Grubelnik, pripovedoval — o bogastvu planinskega kralja!«

Janez se je ugriznil na spodnjo ustnico iz jeze, da je bil popolnoma pozabil na poslanstvo in posredovanje Blaževu in kar mu je bil ta sporočil.

Vneto je zatrjevalo dekcle, da so tudi Kresnikovi zelo varčni ljudje, varčni, toda ne skopušni, tako da se pri Kresnikovih celo v postnem času saj enkrat na dan — naješ do sitega.

»Pri meni še nobeden ni umrl od lakote! — Požrtije in samogoltnosti pa ne trpim v svoji krščanski hiši!«

»Zelo lepo! Planinski kralj je pač v svetem pismu doma in dobro pozna Jezaija . . .«

»Seveda! Jezaija pravi: »Gorje tistim, ki zjutraj zgodaj vstajajo, se nalivajo s pijačo in sede do noči, da jih razgreje vino!« — Jaz svojim ljudem nikoli ne dajem priložnosti, da bi popivali, kajti jaz sem krščanski človek!«

»Nebesa so planinskemu kralju gotova! Sv. Peter bo imel veliko veselje, kadar pride Kasjak s sodi denarja pred nebeška vrata!« se je objestno šalila lepa deklica in kazala bleščeče zobke.

»Jaz upam na nebesa, ne mudi pa se mi še priti gori! Mislim še nekaj časa ostati tu doli na Pohorju, toda ne sam, temveč v zakonu z drugo ženo, če se najde ženska, ki bi bila vredna časti, da postane gospodinja pri Kasjaku!«

Posmehljivo so se svetlikale Malkine oči, ko je nagajala: »Seveda bi bila velika sreča, visoko odlikovanje, ko bi mogla postati katera žena planinskega kralja!«

Janez se je vzravnal in zdelo se je, da hoče njegov obraz reči: »Hvala Bogu, da razumete to!« Objestnosti premetenega dekleta pa ni opazil in je mislil, da more sedaj s snubitvijo v njegovemu ponosu primerni obliki na dan. Povedal je, da je pripravljen, Malko Kresnikovo narediti za gospodinjino na Kasjakovini.

»O, preveč milosti! Tako »visoko« priti, niti ne želim! Jaz sem zadovoljna s svojo usodo v Kresnikovi hiši, kjer se morem vsak dan dosita najesti!«

»Kako? Planinski kralj naj bo — odbit?!« Janez je komaj mogel razumeti to zavrnitev.

»Odklonitev bi bila »predrznost«! Ponudba je gotovo meni v čast! Rada bi jo sprejela, ko bi bile razmere v Kasjakovi hiši take, kakor bi želela jaz! Jaz ne želim imeti pastorko okrog sebe, nadalje hočem biti žena in gospodinja, ne pa — omožena dekla! Slednjič pa moj mož ne sme biti — skopuh!«

»Jaz sem le varčen!« je vzkliknil Janez, ogrevajoč se.

Navidezno brez namena je prekrizala Malka roke pod prsmi, dvignila s tem bujne grudi in mežikavo vabila Kasjaka.

Zapeljivost je učinkovala. Janez je zagotavljal, da bo po možnosti izpolnil vse želje. Hči se bo preje ali kasneje vendar omožila, sin je v Gradcu in ne bo v nadlego mačehi. Mož in žena bosta pri Kasjakovih živela kakor dve grlici.

»Da, če bo planinski kralj vselej storil to, kar bo hotela žena! Tega pa Kasjak marsikdaj ne bo mogel storiti . . .«

»Lepi ženi na ljubo stori mož marsikaj! Če je mogoče!«

Že se je hotela Malka odzvati na to pridejano omejitev, tedaj pa je vstopivša mati preprečila nadaljnji pogovor.

Tudi Kasjak ni imel veselja, pred staro Kresnico pretresati zadeve. Neki notranji glas ga je svaril, naj se ne prenagli, da bi obvezno končal stvar. Kot okreten govornik je gladko govoril o prodaji Kresnikovega gozda, in obžaloval je, da ni bil o tej stvari pravočasno obveščen, kajti da je namreč vedno pripravljen, povečati svojo gozdno posest, le da bi bile cene dosegljive.

Stara žena je bila drugega mnjenja; zadovoljna je bila, da se je za dobro ceno rešila že mnogo prestarega gozda.

Zelo iztreznjen se je Janez poslovil od žensk, katerih neljubezen do gozdov ga je gnala od ondod.

Čim dalje je Kasjak premišljeval o vsem, kar so govorili v Kresnikovi hiši, tem bolj se mu je utrjevalo prepričanje, da Malka ni prava žena zanj. Vendar pa je srce postarnega vdovca koprnelo ravno po tej mični ženski. Po eni strani je bil Janez vesel, da ni prosil žensk, naj prideta na ogled; po drugi strani pa se je kesal, da je bil to opustil. Mikavna in odbijajoča obenem se mu je zdela Malka. In silno ga je togotilo, da so ljudje tako samozavesti, da imajo tako malo spoštovanja pred planinskim kraljem. Nič manj neprijetno je dirnilo Kasjaka, da more to brhko dekle takorekoč uganiti misli: da hoče Janez ženo, ki bi mu s pridnim delom v hiši privarčevala deklo. Malka Kresnik pa je povedala, da ne mara biti — omožena dekla.

Tedne in tedne je vlačil Kasjak s seboj razdvojena čustva. Nemo in godrnjavo je hodil za delom, se malo oziral na tiho in marljivo gospo-

dinjujočo hčer, ki je le ob nedeljah prišla iz hiše, da obiše cerkev in pokopališče pri Sv. Lovrencu.

Blaža Grubelnika ni bilo blizu. Proti volji ga je moral Kasjak poklicati, ko je prišla iz Gradca vest, da je mladi Janez hudo zbolel in da prosi, naj ga prepeljejo domov na Pohorje.

Blaž je sicer prišel v hribe, poslušal Kasjakovo prošnjo, naj pripelje bolnega sina domov, toda upiral se je, da bi napihnjene planinskega kralja pustil v stiski in dvignil ceno domačega prijatelja. Iz tehtnih razlogov se je upiral Blaž, toda naštel jih ni. Ko pa ga je pohlevna Micka s solzami skrbi in bojazni živo prosila te prijateljske usluge, se je lepi Blaž takoj izrazil, da je pripravljen.

Založen s Kasjakovim denarjem, je takoj odpotoval v Gradec.

— — —

Zopet se je napotil Janez v svoj ljubljeni gozd, to pot z zelo resnimi čustvi, kajti moral bi biti razsodnik proti enemu svojih drvarjev, ki je bil obtožen in Kasjaku naznanjen od desetnika, ne le, da je zanemarjal svoje dolžnosti, temveč tudi, da je kradel moko in zabelo iz provijantnih skodnj drugih drvarjev. Hud in nezaslišan slučaj spričo poštenosti Pohorcev, ki je prišla že v pregovor. Janeza je bolelo, da se je eden njegovih hlapcev mogel tako pregrešiti; odločil pa se je tudi, da bo z vso strogostjo uporabil nenapisano, pa učinkovito kazensko pravo Pohorja in upotrebil posebno za tatvino provijanta običajne paragrafe.

Proti poldnevu je dospel Janez do kladare svojih drvarjev v gori.

— — —

To je bil žalostipolen dan v Kasjakovi hiši, ko so pripeljali med gozdove domov mladega Janeza, študenta arhitekture, ki je kazal vsa znamenja dirjajoče jetike.

Blaž in oče Kasjak sta bolnika morala dvigniti iz voza in ga nesti v hišo, kajti fant z upalimi prsi, votlimi lici in z razširjenimi gomolečimi očmi, shujšan do kosti, vsled prevelike slabosti ni mogel storiti nobenega koraka. Za očeta in jokajočo sestro je imel mladi Janez otožen nasmev v pozdrav, govoriti ni mogel; mučen kašelj, ki je pritiskal kri na ustnice, je preprečil vsak poizkus.

Le strmeči pogled, strah v očeh je izdajal bridko trpljenje in dušno mukō očeta Kasjaka. Trpel je nemo in je skrival svoja čustva po pohorski navadi za navidezno ravnodušnost in trdost. Pač je trdo in glasno bilo tesnobno srce, čez ustnice pa seveda ni prišla beseda. Le za trenutek je vzplal val krvi v prsteni obraz, ravno tako hitro je izginil. Ob postelji smrti posvečenega sina oče ni mogel strpeti, mislil je, da se mora zadušiti, taka teža je ležala na njegovi duši.

Skrb za brata je prevzela Micka, ki se je solzna hvaležno smehljala, ko ji je ponudil Blaž svojo pomoč in ostal kot strežnik pri bolniški postelji. Stisnila mu je roko, prvič, odkar sta se poznala, in mu s tem poplačala dobro delo.

Kasjak je potoval v svoj pretihi gozd. Le vlekel se je, noge so bile svinčeno težke kakor njegovo mučeno srce. Počasneje ko sicer so se mu razvijale misli, boleči spomini. Na smrt bolnega so pripeljali fanta med gozdove domov. To je torej uspeh in dobiček pohorskega življenja, študiranja, vsega snovanja. »Predober« je bil fant za hišo in gozd, nekaj »boljšega« naj bi postal, ne očetov hlapec in pozneje gospodar domačije, »več« nego planinski kralj, študiran, slaven stav-

benik, arhitekt, umetnik . . . Tako je svoj živi dan želela rajnica Metka. In Kasjak se je bil dal pogovoriti, žrtvoval denar, da bi bil dosežen ta »visoki« cilj, mnogo denarja in mnogo dreves. Zadnjih seveda ne prostovoljno, kajti kruti veter jih je bil podrl. Toda na vsak način je bila to velika, sinu doprinešena žrtev, da je potrošil izkupiček za les, ki ga je bil podrl veter. In v zahvalo za to žrtev, za premago očetovo samim nad seboj, se vrne sin, zapisan smrti . . .

Ko bi bil ostal fant na Pohorju, svež in zdrav, močan, odporen Pohorec bi bil . . .

Uprl je oči v svoj fanatično ljubljene gozd in se je zgrozil. Bilo mu je, kakor da bi gledal danes samo mrliča, suha debla v skalnatih grobovih . . . Še nikoli pozneje ni videl toliko usahljenih smrek. Brehavo je splezal Kasjak na sedlo, na katerem je stal največji ponos njegovih gozdov, velikanska jelka, visoka 25 m, s širokim vrhom, velikan iz časov, ko še ni bila stopila turška noga na štajerska tla.

Kasjaku se je zdelo, da vidi sedeti smrt pod plaščem tega velikana, kosca s strahovito dolgo belo brado; in silna, skoraj petstoletna jelka je v globoki žalosti povešala široke, z lišaji prerastle veje kakor pripravljena na smrt . . .

Kasjak se je obrnil in je šel dalje. In lažje mu je bilo pri srcu, ko je zopet dospel v pragozd, kjer so mogočne smreke in jelke s široko razprostrtimi rokami blagoslavljal gozdni mir, kjer so visokodebelne bukve v skupinah tvorile cerkev, v katero je mežikalo solnce.

Na potu navzdol se je ustavilo Kasjakovo oko na Planini, ki si jo je bil pred mnogimi leti pridobil kot mlad mož za Metkin denar in ki jo je bil s težavo pogozdil. Hvaležen je bil mladi les, s pridno rastjo je poplačeval delo in trud. Hvaležnejši od ljudi . . . Kasjak je pomislil na svo-

jega na smrt bolnega sina; malo veselje pri pogledu na uspevajočo Planino je zamrlo.

Misel, težka in žalostna, je zablodila v bodočnost in na Kresnikov dom. Kaj bo, ko bo spal sin ob Metkini strani na pokopališču, ko Micka zapusti očetovo hišo? Želja Kresnikove Malke bi bila izpolnjena, pastorki bi bili zdoma . . .! Novo življenje bi se pričelo v hiši planinskega kralja!

Kasjak je stresel z glavo. Daleč proč je zapodil misel na Kresnikove in na ženitev vdrugo.

Če mu vzame Bog sina, se bo Janez ponižno uklonil volji Gospodovi, nosil težko breme, ki mu ga naloži Bog na rame. Toda z vso pohorsko močjo in žilavostjo hoče varovati edinega, še ostalega otroka, Micko, ki kakor on ljubi Pohorje in ki je srečna, da more živeti doma, ki nikoli ne zahteva, oditi iz gozdne samote v svet.

Tako pobožno je bilo Kasjaku pri srcu, da se je odkril in sklenil roke.

In ko se je bližal svojemu domu, mu je udarilo na uho čudno, v srce segajoče pasje cviljenje. Pred hišo je stal domači pes Turk z naježeno dlako na hrbtu.

Janez je zašepetal: »To pomeni smrt!« in se je prekrižal. In ganjen je spotoma molil očenaš za dušo svojega sina . . .

Blaž Grubelnik je s privoljenjem Kasjakovim bil za »govornika«, in sedaj brez pomoči očetove. Toliko večje je bilo Kasjakovo presenečenje, ko je govoril Blaž pred hišo žalosti, stoječ ob krsti, o usodi, ki zadene toliko slovenskih študentov, ki morajo, iz čistega gozdnega zraka svoje pohorske domovine presajeni v zakajeno mesto, izgubiti svoje usodepolno življenje. Z genljivimi besedami je slikal Blaž prizadevnost umrlega, ki je zelo pridno študiral, marljivo hodil v šolo, neutrudljivo sedel pri svojih knjigah in risarski deski, da bi čimpreje dosegel cilj, ki si ga je bil

postavil in napravil svojemu očetu čast. Toda namesto uspeha, ki se ga je nadejal, si je pridni študent nakopal hudo bolezen in s smrtno kaljo v prsih se je vrnil v očetovo hišo, v svojo gozdno domovino. Čast in priznanje za dolžnost slovenskega študenta, ki jo je po pohorskem običaju zvesto izpolnjeval, mu bosta sledila v grob in živ mu bo ostal častni spomin . . .

Kasjak je imel po pogrebu preveč opraviti sam s seboj, kot pa da bi prišel do tega, da bi se zahvalil Blažu za poslovilni govor. Tudi so se v kupih rili Pohorci s severnega Pohorja do njega, da bi izrazili planinskemu kralju svoje sožalje.

Tem prisrčnejše se je zahvalila Blažu bleda in skrušena Micka. Pogrebni govor je oba zbližal. Kakor pred leti Janeza in Metko . . . In ko je kmalu nato nekega nedeljskega jutra Micka mogla opazovati, kako Blaž ni krasil z venci le bratovega groba, temveč tudi materinega, tedaj je začela kaliti poleg globoke hvaležnosti v dekletovem srcu dragocena cvetka naklonjenosti, ljubezni. Nihče drugi kakor Blaž ni mogel biti krasilec že dolgo, kajti venci so si sličili in so vedno bili na poseben način poviti in povezani. Globoko ganjena se je zahvalila Micka vdanemu prijatelju, in ko se je ta v zadregi branil zahvale, je deklica spoznala, da je bila domnevala prav.

Kakor Kasjak je bil tudi Blaž Grubelnik le Pohorec, kmet, seveda v bistveno neugodnejših razmerah; vendar pa je tudi ta Pohorec imel mnogo nežnočutja, ki ga je nagnilo, da se je nekaj časa ogibal hiše žalosti in da je krotil svoja čustva in svoje želje.

Pri gospodinjstvu Mickinem se je izvršila izpremema, ki ni vzbudila pozornosti le pri poslih, temveč tudi pri očetu; neki gotovi samostojnosti se je pridružilo zanimanje za gospodarstvo. Dosedaj se Micka za domače stvari ni dosti bri-

gala, za način, kako se delo dovrši, čisto nič, svoje dolžnosti je opravljala ravnodušno, brez veselja, brez zanimanja, mračno, skoraj sanjarsko. Sedaj pa je Micka preudarjala vedno že na večer preje, kaj je bilo treba odrediti za prihodnji dan; delo se je razdeljevalo po redu, se odkazoval poslom odgovarjajoči del, v hiši pa je nadzorovala, kako se opravlja delo. Sanjarska narava se je umaknila zavestnemu nastopu, postala je prava hišna mati, ki se ni ustrašila nobenega truda, da je napravila red in se zanimala za vse. Tako temeljito se je izpremenila, da se je celo sprla z očetom, če je Kasjak, po skoposti premagan, zopet hotel prihrankov s slabo hrano ali s postno zapovedjo. Hrabro se je postavila Micka za posle in je dala očetu v premislek, da morajo hlapci in dekle, ki pridno delajo, biti dobro hranjeni, če hočejo ostati pri moči in ohraniti veselje do dela. Da od stradajočih ljudi ne more zahtevati vestnega in težkega dela.

Kasjak je močno strmel in si ni mogel razložiti izpremembe v hčerkinem značaju. Na vse mogoče je mislil, toda vzroka premembe ni mogel najti, ne uganiti. Odločno Mickino obnašanje ga je veselilo, je bilo tudi po njegovih željah, ko je hčerka vneta posegla v gospodinjstvo in je postalo s tem odveč, najeti še eno deklo.

Kadar pa je Kasjak tu in tam pomežikoval ženitvi vdrugo in zahrepenel po zali Kresnikovi Malki, mu je bila samostojnost hčerkin, njeno odločno vodstvo v gospodinjstvu manj všeč. In celo nič misel, da bi izplačal doto, ko bi prišli snubci po hčer, ki je postala tako vrta. Take misli so Kasjaku razdvajale dušo. Ženitev vdrugo ga sili, da omoži hčer, in to velja mnogo denarja. Če pa ostane Micka neomogućena in doma, bo s tem rešenega na vsak način mnogo denarja, toda Janez se mora odpovedati drugi svoji pomladi

in ostati vdovec, kajti nova žena ne bo trpela nikogar poleg sebe, Kresnikova Malka še celo ne. Po drugi strani pa je hotel Janez prihraniti hčeri vse trpljenje — pastorke.

Dušna razdvojenost se je še povečala, ko se je Kasjak začel ukvarjati z mislijo, kako bi bilo, ko bi priženil primernega snubca in bi se sam za svojo osebo poravnal.

Dnevi in tedni so pretekli. Janez se ni mogel odločiti . . .

Nekega dne je dobil Kasjak ljub obisk: sosed Lipuš, tudi kmet v hribih, toda kljub letom vesel, vedno k šali nagnjen hudomušnež, je bil prišel, da bi se porazgovoril s planinskim kraljem v važni zadevi. Če je Janez že strmel zaradi oznani, ki je bilo napovedano z zelo resnim obrazom, da gre za zelo važno zadevo, je bilo njegovo presenečenje še večje, ko je trdni, postarni sosed z belimi lasmi povedal, da reflektira le na vino, da si omoči ustnice; da je fižol, svojo najljubšo jed, prinesel s seboj.

Komaj sta Pohorca sedela pri mizi v obednici, je z vso resnobo zagotovil Lipuš: »Fižol in mošt, to je moja pijača in jedača!«

Kasjak se je glasno zasmel, odklonil pa povabilo, naj poseže po fižolu.

Počasi je odmotal Lipuš zavitek, ki ga je bil prinesel s seboj, položil kos pečenega purana na mizo in prosil vilic in noža.

Osupel je vzkliknil Janez: »Mislil sem, da prijatelj in sosed Lipuš je samo fižol!«

Suhoparno je odgovoril Lipuš: »Saj tudi! Purman žre fižol, dokler ni debel in masten! Moj purman je prišel sedaj tako daleč, torej jem purmana in z njim fižol, katerega je bil on preje žrl! Mošta sedaj ne moreš dobiti, torej se moram držati vina! Sicer pa velja: Fižol in mošt, to je moja jedača in pijača!« Veselo je stari hudomuš-

než mežikal z očmi in nato stisnil čelo v šegave gube.

Kasjak mu je dal vilice in nož, prinesel kruha s prekajenim mesom.

Niti grižljaja ni pojedel Lipuš od svojega purana, ki ga je bil prinesel s sabo le, da je mogel zbijati šale.

Zato Kasjak ni verjel, da se ima sosed porazgovoriti o važni in resni zadevi. Komaj je Kasjak omenil ta dvom, je stopil Lipuš k vratom, da bi se prepričal, če ni nobenega prisluškovalca. Nato je šel zopet k mizi in razodel prijatelju: »Zelo važna je stvar! Jaz hočem prodati svoje posestvo . . .!«

»Z gozdom vred? Ni mogoče!« je vzkriknil Kasjak osupel in neprijetno dirnjen.

»Zakaj pa ne?! Midva sva stara, brez otrok, nič več sposobna za težko delo, zrela za počitek! Tako mi je ponudba za dober kup dobrodošla, čeprav moram misliti, da kupcu ni za hišo, ne za polja, ampak edino samo za moj bukov gozd, ki meji na tvoje posestvo in ki je precej vreden!«

Jezno je zavpil Kasjak: »V teh okoliščinah ne smeš prodati, sosed! Če daš gozd za dosegljivo ceno, ga kupim jaz! Seveda ne morem dati denarja vsega naenkrat! Gospodarstvo lahko daš v najem, živeti v preužitku in ostati doma! Kupec bo najbrž kak lesni trgovec; kuga na take ode ruhe in uničevalce gozdov!«

»Vzemi kletev nazaj! Lahko bi se kesal zaradi nje, Janez!«

»Nikoli! Jaz sovražim vsakega zakotnega tržca z lesom!«

»Pa vendar ne — svojega brata?!«

Prebledel je skočil Kasjak kvišku in s tresočim glasom zavpil: »Kaj praviš? Moj brat Bazil naj bi bil kupec? Ni mogoče! Ni si moči misliti!«

»Je tako! On hoče dobiti moje posestvo! Če plača v gotovini, prodam!«

Goreče si je prizadeval Janez, pregovoriti sosedo, naj ne da posestva, najmanj pa Bazilu, temu špekulantu in zagrizenemu sovražniku gozdov. Iz razgretega govorjenja je prihajalo tako očitvidno sovraštvo, da je Lipuš ponovno posegel vmes, naj Janez nikar ne pozabi, da je zasramovani njegov brat.

»Ne sovražim brata, le nasprotnika gozdov, špekulanta, ki se peča z zakotnim lesnim tršt-vom!«

»Ti pretiravaš, Janez! In ljubezen do gozda ni vzrok tvojega govorjenja! Ti se bojiš, da bi tebi škodovalo, če kupec mojega posestva izseka gozd! Kadar bo Bazil lastnik, lahko stori, kar se mu poljubi! Nobeden ga ne more ovirati!«

»Priznam, da bi mi izsekavanje na meji prizadelo hudo škodo! In zato te srčno prosim, zaklinjam te, ne prodajaj, odreci Bazilu!«

»To je edina ponudba za dober kup! In tvoj brat hoče plačati v gotovini. Bazil je baje postal pri lesni kupčiji premožen mož!«

Janez je mukotrpno zastokal. Nemogoče mu je bilo, kupiti sosednje posestvo v celoti, oskrbovanje dveh gospodarstev je bilo neizvedljivo. Prodaje Lipuševega posestva ni mogel preprečiti. Vedeti pa, da je sosed špekulativni brat, ta misel je bila toliko neznosnejša, ker je bilo gotovo, da bo Bazil kot posestnik takoj začel izsekavati; bo najbrž posekal v čisto, polje izpremenil v puščavo. Umazana kupčija iz špekulacije! In rušilec posestev, morilec gozdov je lastni brat!

Besnost je premagala Janeza. V gorki jezi je zakričal: »Manjka samo še, da bo zakotni tržec kupil moje gozdove in jih posekal!«

»Bazil pravi, da je Kasjakov gozd vreden štiridesettisoč goldinarjev! Mnogo denarja za naš

čas! Ko bi bil tvoj gozd moja last, za toliko denarja bi ga takoj prodal!»

Te besede so podžgale Kasjakovo jezo do besnosti. Lipušu se je zdelo najbolje, da se hitro odstrani, ne da bi bil vse opravil.

Janez je imel sedaj hud, bridko boleč trn v prsih. V vseh globočinah je bila vzburkana pohorska duša. Za sramotno je imel cenitev svojega posestva, ker je brata mikalo, uganjati zakotno trštvo s Kasjakovim gozdom. Kupiti posestvo planinskega kralja! Planinskega kralja pregnati z rodne grude z denarjem, z grdim, ostudnim denarjem! . . .

V buhtečem gnevu si je Janez prisegel, pobiti brata kot psa, ko bi hotel prestopiti prag in se predrzniti, prisoditi lastniku prodajo gozda.

Vkljub vsej jezi pa so prišle tudi mirnejše ure, v katerih se je Janez, ki je bil dober računar na pamet, proti volji ukvarjal z naznačeno svoto. Štiridesettisoč goldinarjev za pičlih petsto oralov gozda se mu je zdela imenitna svota, silen kapital kot dokaz, kako zelo je morala cena lesu poskočiti.

Če pa se je Janez vprašal, čemu hočejo dati toliko denarja, ni imel odgovora. Preprostemu, na grudo priklenjenemu kmetu je nedostajalo vsako razumevanje za tok časa. Špekulacijo je mogel Bazil, lesni trgovec, bolje razumeti.

Snidenja z bratom se je Janez bal in trepetal, ker je vedel, da je Bazil z Lipušem v prodajnih pogajanjih. Boječe se je oziral planinski kralj na svojih potih po Lipuševem posestvu in po bratu, da bi se snidenja z Bazilom mogel ogniti.

In z eno mislijo se je Janez zelo pečal. Kako bi bilo, ko bi se le oženil s Kresnikovo Malko zaradi denarja, kupil Lipušovo posestvo in bratu špekulantu zmešal štrene.

Ko pa se je spomnil, s kako lahkim srcem in denarja željno so bili Kresnikovi prodali svoj gozd, je zopet opustil svoj načrt. Tej odpovedi je pripomogla tudi misel, kako naduto od zgoraj doli sta bili Kresnikovi ženski ravnali z njim, s planinskim kraljem.

Ne Kresnikova Malka, ampak kaka druga, bogata pohorska dekle naj postane Kasjakova gospodinja. In to skoraj! In po posredovanju Blaža Grubelnika.

Najprej je Kasjak sporočil prijatelju Lipušu, naj s prodajo še počaka osem dni. Potem je hotel po dekli poklicati Blaža Grubelnika. Tedaj je razodela Micka, da ima itak opravka pri Sv. Lovrencu in da lahko od tu pošlje kakšnega dečka po Blaža. Med tem ko je Micka to govorila očetu, so ji rdeče zagorela lica. In urno se je hotela odstraniti.

Oče Janez je pridržal hčer. »Eno besedo, Micka! Kaj pa imaš ti — z Blažem Grubelnikom?«

Tresoča se, rdečih lic je stala Micka pred strogim pogledom očetovim. V lepih očeh je ležal sram, blaženost in boječ strah. Lagati ni mogla, toda tudi svoje srčne skrivnosti ni hotela izdati. In tako Micka ni vedela, kaj naj reče.

»Ali ti je Blaž govoril — o ženitvi?«

Hči je stresla z lepo glavico in odkrito rekla: »Ne, oče! Nobene besede!«

»Toda ti sama?«

Micka se je ozrla vanj in odgovorila: »Nikoli besedice! In tudi noben pogled ni nikoli izdal, da sem jaz Blažu Grubelniku — hvaležna za vse ljubo in dobro, kar nam je storil!«

Z nagubanim čelom, oblastno in skoraj zaničljivo je dejal Kasjak: »Ne bi mogel vedeti! Za tisto malo uslug, ki mi jih je bil storil, je bil že dovolj odškodovan, ko je bil pogosto gost in postrežen!«

Vneto je omenila Micka, kako vdano je krasil grobova, kako je stregel bolnemu bratu in kako genljivo lepo mu je govoril v slovo . . .

»Že dobro! Za to bo tudi poplačan, ker . . . Toda ni treba govoriti o tem! Tebi pa moram reči, da za pretirano hvaležnost nimaš vzroka! Gotove misli ti bom začasa izbil iz glave! Blaž Grubelnik ni mož za te, kajti on ni nič in nima nič! In mene ne veseli, da bi ravno tega nemaniča priženil na svoje posestvo!« — In samozavestno, bahato je pristavil: »Hči planinskega kralja more zahtevati kaj več! Če se hočeš omožiti, tedaj si poišči drugega in boljšega ženina, Kasjakova hči more po volji izbirati!«

S trepetajočih ustnic Mickinih se je razlilo priznanje: »Oče! Jaz sem Blažu Grubelniku iz srca dobra! Toda on o tem nič ne ve!«

»Kaj še! Beraški nemanič, poleg tega še vdovec, ni zate! Rad verjamem, da bi se Blaž Grubelnik vsedel rad v toplo gnezdo; kdor ima raztrgano sleme, prosi vedno za lepo vreme! Preračunano je bilo vse, prihliniti se je hotel!«

Micka je branila Blaža pred tem očitkom, ročno je zgrabila očetov besede: »in poleg tega še vdovec«, ko je vprašala: »Ali je mlad vdovec manj vreden nego neoženjen fant? Vi ste vendar tudi — vdovec in gotovo niste zaradi tega postali manj vredni, ker ste izgubili ženo!«

Za trenutek je Kasjak gledal prizadet. Potem je zdrčal nasmeš čez njegov strnišasti obraz; veselja se je namuznil, da je hči tako iznajdljiva, obšla ga je zadovoljna nečimurnost. In ko se je pri spominu na umrlo ženo vzbudilo v njegovih prsih otožno mehko čustvo, je smehljal zamrl in Janez je odšel iz sobe.

Od hleva je videl Kasjak, kako je hitela hči po poti doli proti Sv. Lovrencu. Ta naglica mu je ponovno dala povod, da je začel misliti o mož-

nosti zakonske zveze Mickine z Blažem Grubelnikom. Čisto nemogoča se Kasjaku ta zveza ni videla, kajti dosedaj se je pokazal Blaž povoljnega in ustrežljivega. Njegovo upornost zaradi Kresnikovih mu je Janez tem manj mogel zameriti, ker je vendar sam spoznal, da je bilo njegovo divje varčevanje pretirano in da mu je škodovalo pri Kresnikovih. Če bo Blaž v bodoče voljen, se vedno uklonil volji tastovi, če hoče Micka ravno Blaža za moža, pa nobenega drugega, bi Kasjak mogel privoliti. Gotovo prednost bi tudi dosegel s priženitvijo; priženjenemu bi ne bilo treba izplačati dote.

Kasjak je šel po poljski meji. Misli na hčer in Blaža so ga ogrele; vzbudile so v njem duševni boj, ko mu je obtičal pogled na goreče ljubljennem gozdu. Če izroči celokupno posestvo zetu, planinski kralj ne bo več kralj gozdov, izgubil bo gospodstvo, nič več ne bo imel veleovati zaradi gojenega in hranjenega gozda. Mrzel strah mu je spreletel kri, ko je pomislil na možnost, da bi Blaž kot gospodar dosedanje gozdno gospodarstvo mogel izpremeniti, ali celo sekati, posekati v čisto . . .

Nikdar in nikoli ne! Pod nobenimi pogoji! Tudi tedaj ne, ko bi bila življenska sreča hčerina s tem, da jo prisili pozabiti Blaža, uničena.

Življenska sreča edinega otroka! Ta misel je le omehčala in raznežila trdega Pohorca. Kasjak je iskal izhoda, zanesljivega sredstva, poročstva za to, da ostane njegov nad vse ljubljeni gozd od strani zeta nedotaknjen. Tega izhoda pa Janez ni mogel najti tako hitro kakor je želel.

Dan nato je stal Blaž Grubelnik pred Kasjakom in vprašal po željah planinskega kralja.

Janez je izpregovoril: »Hočem te rešiti neprijetnih upnikov!«

»Pomoč je prepozna, posestvo je že v drugih rokah!«

»Od česa pa živi sedaj Blaž Grubelnik?«

Nastopil je premolk iz zadrege. Blaž se je obotavljal z odgovorom, ni hotel povedati resnice.

»Gotovo moraš kaj zaslužiti!«

»Opravljam različne komisijske kupčije za Pohorce proti nagradi. Veliko zaslužka pri tem ni! Toda človek brez doma mora biti zadovoljen z vsako malenkostjo!«

»Prav!« Sedaj se je obotavljal Kasjak z nadaljevanjem razgovora; kljub izurjenosti mu je bilo težko, razpravljati o stvari, s katero se je ukvarjal. Posegel je daleč okrog in govoril, da je za človeka, ki redi kuretino v gozdni samoti, nadležno in mučno, če lazi okrog hiše-lisica, z gotovo namero, da ukrade petelina . . . Kmet bo prisiljen, pregnati lisico, če pa se povrne, rabiti puško. Kasjak je obmolknil in uprl izprašujoč pogled v Blaža.

Zali vdovec Grubelnik je suho odvrnil: »Koga meni Janez Kasjak z lisico, ne vem! Mene za mojo osebo ne more meniti, kajti jaz ne lazim okrog Kasjakove hiše; ogibal sem se je in odkar je bil sinov pogreb, nisem bil, kakor znano, nič več tukaj!«

»To je res! V tem oziru primera ni dobra! Vendar pa se mi zdi, da ima Blaž Grubelnik gotove namene, z ozirom . . .« Zopet je Janez obmolknil.

Blaž je prav dobro vedel, kaj Kasjak misli, vendar mu ni hotel olajšati položaja.

In tako se je moral Kasjak potruditi, da je stvar od bliže poprijel. »Ti imaš namene z mojo hčerjo! Govori resnico!«

Počasi, z izvrstno hlinjeno mirnostjo je odvrnil Blaž: »Pokličite svojo hčer, ona mora po

resnici izpričati in priseči, da ji nikoli nisem besedice zinil o ljubezni ali pa nameravani ženitvi.«

»Zakaj pa ne?«

Blaž je povetil glavo in potihoma govoril, spoštljivo in krasno naznačil ponižnost: »Ker je planinski kralj previsoko nad menoj! In zato se ne smem predrzniti, dvigniti oči do hčere planinskega kralja!«

Kasjak je hlastnil po zraku in se zarežal. Kakor tudi je bila na debelo namazana ta priliznjenost, sicer tako zviti Janez hlinjenja ni opazil in je užival naslado uzadovoljene nečimurnosti. Dobrikaje se prirojeni bahavosti, je prevzetno dejal: »Je prav, jaz sem planinski kralj in nobeden Pohorec se ne more meriti z menoj, kar se tiče gozdnega posestva, nobeden nima tako varovanega pragozda! Jaz sem planinski kralj! Ti sicer nič nimaš, pa si razumen in vrl človek! Všeč si mi! Nisem nasproten, da bi ti dal Micko, da bi te sprejel v hišo kot moža svoje hčere, pod gotovimi pogoji, katere bi bilo treba potrditi s prisego!«

Blaž se je vzorno obvladoval; mirno je rekel: »Ali me hči Kasjakova hoče za moža?«

»Ne vprašuj tako neumno! Kot Pohorec moraš vedeti, da na Pohorju ni navada, dekleta na dolgo in široko vpraševati, če ji je snubec všeč! Sicer pa mi je Micka povedala, da ti je od srca dobra; torej te pač hoče, samo tebe, vdovca brez doma, za moža!«

Za trenutek je jeza pordečila Grubelnikova lica, v nevolji zaradi tega surovega, žaljivega zbadanja na njegov slabi položaj, zaradi te nadutosti; ustnice so se mu tresle. Toda takoj se je Blaž modro in zmerno ukrotil, da bi izrabil prav ugodne šanse. Mirno se je zahvalil za »toliko milost« in je vprašal po Kasjakovih pogojih.

»Mož moje hčere mora pred poroko priseči, da bo moj les in moj pragozd hranil in varoval, da bo sekal le usahla drevesa, da ne bo nikoli špekuliral z lesom! Priseči mora nadalje, da ne bo začel ničesar brez mojega pritrdila, da bo moje nasvete spoštoval in se ravnal po njih! Gospodarstvo doma, na polju in v gozdu mora voditi neizpremenjeno z isto varčnostjo! Na to mora sveto priseči pred križem in pred gorečima svečama!«

Kasjak je obmolknil in čakal, da bo slišal izliv zahvale za sprejem v družino.

Blaž je pograbil žveplenko, jo prižgal ob rokavu suknjiča in vprašal po svečah.

»Tedad se je Janez zasmejal in zagotavljal, da se s prisego ne mudi tako. In z roko mu je namignil, naj gre k Micki v kuhinjo.

Predno pa je Blaž vstal, je stopila deklica v sobo, da bi pripravila mizo.

»Tudi prav!« je menil Kasjak in pomežiknil. »Tu stoji Blaž Grubelnik in te snubi! Jaz sem snubitev sprejel . . .!«

Zardela in veselja prevzeta je stopicala Micka k očetu in mu hvaležno poljubila žuljavo roko.

»Že dobro! Si že moj pridni, dragi otrok! Bog naj te blagoslovi in naj bo s teboj na vseh tvojih potih!« je dejal Kasjak, ji prekrižal čelo in prijazno pokimal Grubelniku. In urno je odšel iz sobe, da bi ona dva ne mogla opaziti njegovega ganutja.

Micka je segla Blažu v roko, se mu zahvalila za snubitev, za vse ljubo in dobro.

»Nikari no! Jaz se ti moram zahvaliti, da hočeš vzeti za moža ubogega vdovca! Ne boš se kesala! Delal in skrbel bom zate v zvesti hvaležnosti do poslednjega diha!« Pritisnil je ljubko deklico na prsi in jo poljubil . . .

Predno je prišel Kasjak v župnišče k Sv. Lov-

rencu, da bi se potrebno dogovoril zaradi oklicev, je dobil sporočilo, da se je brat Bazil tam doli v Mislinjski dolini pri podiranju lesa smrtno ponesrečil. Prve ganjenosti, ki je sličila nekemu gotovemu veselju, da je sedaj rešen skrbi zaradi gozda, se je Janez takoj začel sramovati; dobre lastnosti so se vzbudile, krščanska ljubezen do bližnjega in voljno odpuščanje. Da so pripeljali mrtvega domov in ga slovesno pokopali, je Kasjak obsežno poskrbel in za svojo skopost presetljivo žrtvoval denarja. Blaž Grubelnik je bil najet za govornika. Tej odliki se Blaž ni mogel ubraniti; toda težko mu je bilo, ker mu je bil Kasjak naročil, v govoru ne omenjati Bazilovega stanu. Ni se smelo povedati, da je bil pokojni, ki ga je v gozdu dohitela smrt — lesni mešetar.

Čisto po jugoslovanski navadi se je vršil Bazilov pogreb.

Ker je bil umrli brat planinskega kralja, so se Pohorci v obilnem številu udeležili njegovega pogreba; hoteli so s tem počastiti planinskega kralja. Po službi božji je imel Janez Kasjak razgovor s šentlovrenskim župnikom, ki je, kakor on, postal prileten mož s sivimi lasmi. Ne brez gotove tesnobe je stopil Kasjak v župnikovo pisarno; težilo ga je tehtno vprašanje zaradi dedščine. Huda skopost ga je močno silila, naj pograbi premoženje, ki ga je zapustil brat. Po drugi strani pa Janez ni maral beliča od grešnega denarja, ki je bil pridobljen z ostudno lesno kupčijo. Velik razkol je bil v Kasjakovi pohorski duši. Neodločen je stal v pisarni, pripravljen, da se odreče denarju, mučen po vprašanju, kaj se bo zgodilo z zapuščenim premoženjem, če se odreče dediščini tudi Micka, pod pritiskom, ki bi ga oče storil nanjo.

S to zadevo je Janez takoj prišel na dan, ko je prosil dobrega župnika sveta, kako more biti

dediščina dodeljena preostalim, ne da bi bil prisiljen, izjaviti se, ali sprejme ali ne.

Župnik je takoj pregledal Janeza in rekel: »Oh! Zviti planinski kralj sicer hoče imeti premoženje, ki ga je zapustil brat, toda vendar vzbuditi videz, kakor da mu ni do njega! Po ovinkih pač naj pride toliko denarja v Kasjakov žep?!«

Janez je prizadet strmel in sukal klobuk v rokah. In je molčal.

»Brat si je pridobil premoženje z lesno kupčijo, bil je vrl trgovec, takorekoč nasprotje Janezu Kasjaku . . .!«

»Prosim, kaj pa gospod župnik mislijo s temi besedami?!« Zadrževana jeza je zvenela iz tega Kasjakovega vprašanja.

»Ko bi bil planinski kralj po bratovem zgledu ravnal s svojim gozdom kot s stvarjo, ki se mora izkoristiti, bi najbrž imel sedaj že veliko premoženje! Toda to je zasebna stvar, ki dušnemu pastirju nič ni mar! Če prav razumem, hoče Janez Kasjak dediščino gledati malo od strani, ker je premoženje pridobljeno z lesno trgovino! Planinski kralj pa sovraži lesno oderuštvo . . .!«

»Tako je!« je potrdil Janez in se vzravnal. Fanatičnemu prijatelju gozda so zelo dobro dele te besede.

»Latinec pravi: Ne diši, namreč denar! Planinski kralj se za svojo osebo lahko odpove dedščini; pa preide na hčer!«

»Micka se pa vendar tudi lahko odpove temu grešnemu denarju?«

»Kadar bo polnoletna, da!«

»Drugih sorodnikov ni! Torej mora potem dediščina vendar meni biti prepisana, ne?«

»Če se vsi preostali, ki imajo pravico do dedščine, tej odreko, nastopi kaduk!«

Kasjak je stopil korak naprej in presenečeno vprašal: »Kdo nastopi?«

»Kaduk, premoženje, za katerega ni dedičev, zapade državi, država bo v tem slučaju dedič, premoženje se kadusira!«

»Kuga naj udari kaduk! Denar ne diši, pravijo gospod župnik! In gospod župnik imajo vedno prav! In ker se moja hči hoče omožiti, ko preteče čas žalovanja, sem prisiljen, sprejeti dediščino! Prisiljen, seveda! Boli me, sprejeti pregrešni denar; toda državi, pretetemu kaduku, ne morem prepustiti toliko denarja! To bi bil še le velik — greh!«

Župnik se je razumno smehljal in vprašal, s kom se bo hči omožila, ko preteče čas žalovanja.

Ponosen se je glasil odgovor: »Če se že kaj ne zgodi, bo Blaž Grubelnik deležen časti, da se bo smel priženiti v našo hišo, pod pogojem, da se s prisego in pismeno zaveže, da bo vedno pokoren mojim zapovedim, da brez mojega privočenja ničesar storil ne bo!«

Prevzetnost Kasjakova je zdražila dobrosrčnega župnika, da je ironično vprašal, če se je »presrečni« izvoljenec že zavezal k pokorščini.

»Blaž je hotel priseči! Pa se ni mudilo! Sedaj moramo nekaj časa počakati, zaradi žalovanja! Ali imajo gospod župnik kaj omeniti, ali imajo kakšen pomislek?«

Ugodno priliko, da malo udari prevzetnost Kasjakovo, je župnik temeljito izrabil; hvalil je Blaža Grubelnika kot veščega trgovca, ki je zelo spreten v občevanju, ki uživa ugled tudi pri trgovcih v Mariboru, ki je zanesljiv, pošten. Kakor nihče drugi je Blaž sposoben, posredovati, če Kasjak hoče kupčijsko izrabiti krasno konjunkturo pri nameravani gradbi železnice iz Maribora do Celovca, ob severnem Pohorju in Dravi. Gradbeno vodstvo išče veliko množino bukovih pragov. Kasjak naj hitro poprime, določi Blaža Grubelnika za posredovalca in naj ga hitro pošlje

k gradbenemu vodstvu v Maribor, predno gospodje s Fale in okretno oskrbništvo oplotniških gozdov ne iztrgajo dobave pragov in si tako pridobe velikansko kupčijo.

»Zahvaljujem se, prečastiti! Zbogom!« je jec-ljal Kasjak in urno zapustil župnikovo pisarno.

Na poti proti domu se je Janez kakor pijan opotekal vkreber, čeprav ni bil. pokusil kapljice vina ali žganja. To, kar mu je razodel župnik, je učinkovalo omotično. Možgani gorjanskega kmeta sicer niso mogli pojmiti, kaj je to železnica, toda to je Janez nekoliko razumel, da se gospodje s Fale in Oplotnice pripravljajo, napraviti velikansko kupčijo, ki bi jo mogel skleniti tudi planinski kralj, če hoče.

Zopet se je prebudila nenasitna skopost. Toda tudi ljubezen do gozda se je oglasila. Če si hoče Kasjak pridobiti premoženje, mora posekati bukve, postati — lesni trgovec, se pečati z umazanim lesnim oderuštvom. Tega pa Janez nikakor ni hotel. Raje sprejme dediščino, katere denar izvira vendarle iz trgovine — s tujim lesom . . .

Čim dalje je Janez premišljeval besede župnikove, počasi po svoji pohorski navadi, tembolj je rastle nezaupanje do Blaža Grubelnika, ki ga tako opazljivo hvalijo. V Kasjaku je vstala sumnja, da bi bodoči zet mogel biti mešetar kakor je bil njegov brat Bazil . . . Brata-uničevalca gozdov je Janez skoraj zaničeval in sovražil. In v bodoče naj bo tak »lesni črv« izvoljen hčeri za moža, posajen v gorko gnezdo, kozel postavljen za vrtnarja?

Pri takih mislih je Kasjaka polival pot in spreletaval mraz.

Strah ga je napotil, da je govoril z Micko, ki je že kot otrok tako zelo ljubila gozd, o novicah. Micka ni vedela, kaj je železnica, toda zdrav razum jo je prisilil, da je pritrdila župnikovim na-

zorom. Z dobavo bukovih pragov v velikem obsegu za dober kup, ko se lahko spravijo do Drave, bi se res mogla napraviti dobra kupčija.

»Micka! Ali si znorela!« je kriknil Kasjak čisto prepaden. »Kupčija se mora narediti le, če posekam svoje visoke in lepe bukve!«

Z nasmehom je odvrnila Micka: »Seveda, ljubi oče! Brez bukev ni pragov, ne kupčije in ne dobička! Koliko debel pa imate?«

»O, jaz ne maram nič slišati, nič vedeti! Moje bukve niso naprodaj!«

»Potem bo pač kdo drugi, ki ima gozdove, napravil kupčijo in obogatel!«

»Tako sovražno do gozda govori moja hči?! Sram naj te bo!«

»Odpustite, ljubi oče! Jaz sem le rekla, da župnik prav misli! Če pa se oče ne mara udeležiti dobre kupčije, bodo pač bukve stale!«

»Da! Naj rasto in naj stoje! One so kakor moje smreke in jelke moje prijateljice, moje veselje! Jaz hočem ostati planinski kralj! Brez gozdov pa bi ne bil več!«

»Oče je gospodar, ki stori, kar hoče!«

S tem je bil razgovor končan. Toda zadovoljen Kasjak ni bil s tem razgovorom, preje zagrenjen, posebno ker se je bila hči izrazila proti gozdu. In ker Janez ni hotel o dobavi pragov nič vedeti, mu tudi ni bilo treba, nagovarjati Blaža za posredovanje . . .

Pol leta je skoraj preteklo. O dobavi pragov se ni govorilo več. Kasjak je nastopil dediščino, veliko kupčijo pa prepustil konkurenci. Nezaupanja do Blaža se ni mogel otresti.

Naskrivoma je poizvedoval Kasjak, s čim se Blaž Grubelnik peča, kakšno je tisto njegovo delo kot komisijonar. Veliko časa seveda Janez ni mogel izgubiti s tem; in kjerkoli je poizvedoval in poizkušal, so bili ljudje dovolj navihani,

da so se umikali z odgovorom, ali pa so namignili na tajnost kupčije.

Jezen in nezaupljiv je Kasjak vztrajal, da je moral Blaž, ki je neke nedelje prišel h kosilu, podpisati pri notarju pismo, klauzulo, da mu bo oskrbovanje gozda in posestva takoj odvzeto, če bo nasprotoval Kasjakovi volji.

Razkačen je protestiral Blaž proti tej domnevi.

Kasjak pa je trmasto vztrajal pri notarskem pismu. In tako sta se oba vročekrvneža sprla. Zdelo se je, da se bo Blaž odrekel Micki in poroki.

Na srčne prošnje nevestine je Blaž popustil.

Komaj se je plegla najhujša nevihta, je Janez začel zbadati Blaževo komisijonarstvo. Kasjak je upal, da bo z zbadanjem izvabil iz Blaža kako neprevidno besedo iz jeze.

Grubelnik pa je uganil namero in se je vsem nastavam gladko izmaknil. Ljudem da ne moreš zavezati jezikov, zato moraš pustiti, da čvekajo.

Prežeče je zbadal Kasjak: »Gospod župnik od Sv. Lovrenca je bil, ki je dejal, da je Blaž Grubelnik izvrsten, zelo spreten trgovec . . .«

Blaž se je zaničljivo zasmejal: »Pravzaprav je tudi planinski kralj lesni trgovec, saj prodaja posekan les!«

»Le tedaj, če mi je veter podrl drevesa! Razžaljenje zavračam, jaz nisem lesni trgovec in ne maram biti! Ti pa si agent gozdnih sovražnikov in zato nisi sposoben . . . !«

»Oče! Za božjo voljo! Ne izgovorite! Ne dajte svoje uboge hčere nesrečne! Jaz ljubim Blaža!« je vzkliknila Micka in ju skušala pomiriti.

»Oh, kaj! Vedno naj bom jaz tisti, ki žrtvuje, ima ozire! Je že dosti, da spustim nemaniča v toplo gnezdo! Toda še ne sedi v njem! Hočem

imeti dovolj poročstva, da bo vse po moji volji! In varstva za svoj gozd!» je večal Kasjak.

Blaž je temno gledal pred se. Jezno je odprl usta, ostro vprašal, če prisega in pismena zaveza nista dovolj poročstva, in kaj Kasjak še zahteva. In ironično je predlagal, naj planinski kralj prešteje svoja drevesa, naj jih inventarizira, da se more vsak dan prepričati, da je gozd nedotaknjen. V jezi je govoril Blaž tudi o — napačni ljubezni do gozda, o slabo razumljeni varčnosti pri letnem izsekavanju bolnih debel, zaradi česar mora sčasoma postati ves gozd usahel in brez cene.

Proseče je dvignila Micka roke, ko je videla, kako je očetov obraz poapnenel in kako se je tresel po životu.

Grubelnik pa je nemoteno nadaljeval: »Vsi posestniki oplojniških in falskih gozdov ljubijo svoj les kakor Kasjak, toda gospodje so ob enem razumni gozdarji, ki pregosti porasti letno odvzamejo okrog tridesettisoč iglavcev (iglastih dreves), torej razumno gospodarijo in izkoriščujejo! In v preteklem letu so oplojniške bukve dobavile čez stotisoč železniških pragov za Francijo. Gospod s Fale izseka letno pettisoč kubičnih klafter lesa, poleg tega še dvatisoč smrekovih debel za deske, ne da bi gozd trpel na tem! Ker je Janez Kasjak dober računar na pamet, si more izračunati, kakšen dobiček je oplojniški gospod nasekal v svojem gozdu! In kdor ima oči, lahko vidi, da to izsekavanje gozdu ni škodovalo! Zdravi ostanite!« Blaž je vstal in odšel iz sobe.

Kasjak je stokal. Pri njem se je prizadevala skrbna Micka, boječa se, da bi oče zbolel zaradi tolikenga razburjenja. Toda ni bila slabost vzrok stokanju; Janez je trpel pod silnim učinkom Grubelnikovih razodetij, v Kasjakovih prsih so se

borile skopost in dobičkaželjnost, pa ljubezen do gozda. Misel na velikanski dobiček, ki ga je napravil Oplotniški iz svojega gozda, mu je povzročila telesno bolečino in dušno trpljenje. Kasjak je občutil vstajajočo zavist in zbadajočo ljubo-sumnost na oplotniškega posestnika. Kar je zmogel oni gozdni kralj, to bi mogel doseči tudi planinski kralj ob Radolni: vtakniti v žep toliko denarja; z bogastvom lesa nadkriliti tovariša, mu izmakniti sijajno kupčijo z dobavo pragov južni železnici, s sekanjem bukev obogateti . . . Bahavost je vabila in silila, želja po denarju pri-ganjala, skopost vzpodbujala. Kasjak je potisnil hčer od sebe in odšel iz sobe.

Škripajoč z zobmi je korakal Janez vkreber, v svoj gozd. V njegovi glavi je tlelo, se mešalo. Kri je silila v vrat, v sencih je tolklo, srce se je krčilo. Divje vzplamenela strast je žgala in go-rela v prsih.

Na meji svojega gozda je Kasjak obstal. Po-nos je napolnil njegovo srce, ko je obstal pogled na mejnikih, na katerih sta stali njegovi začet-nici, črno vdolbeni. Tukaj se je počenjalo njegovo posestvo, njegov gozd, njegovo kraljestvo. Janez se je pripognil, njegova roka se je ljubeče dotak-nila mejnika, kakor da bi bilo to živo bitje, herold planinskega kralja.

Nato je korakal Kasjak dalje, notri v svoj bukov gozd, ki se je bočil kakor velika cerkev, tako slovesno vzvišeno, da je silil k pobožnosti, opominjal na Stvarnika.

Ali je mogoče misliti, da bi mogel lastnik tega gozdnega svetišča z neusmiljeno roko uni-čiti cerkev, posekati ponosne bukve iz grde do-bičkaželjnosti?

Ali more prijatelj gozda postati njegov mo-rilec? Ali se more planinski kralj ponižati do

navadnega lesnega trgovca, ki vidi v gozdu le blago, ki donša denar?

Pred Kasjakovimi pekočimi očmi so migoleli rdeči plamenčki, plesale rumene zvezdice. Pohorec je mislil, da vidi milijone poskakujočih cekinov, žareče zlato, ki je postalo tekoče kakor reka lave. In vedno bolj so se mu bližali vroči, šumeči zlati valovi, zaganjali so se v morilca gozdov, plameni so željno lizali njegove noge, segali z jeziki više in više.

Janez je odskočil in glasno zakričal: »Ne maram! Ne storim! Svet je moj gozd!«

Hitro je izginil privid razgrete domišljije...

Šepetanje je šlo skozi vrhove bukev, tiho je potegnil gorski veter po majestetični gozdni cerkvi.

Kasjak je pobožal premnogo svetlo bukovo deblo kakor oče svoje ljube otroke. Pri tem so se mu ovlažile oči.

Ljubezen do gozda, prirasla v Janezu Kasjaku izza mlada, utrjena kakor debela obsežne šume, ona je v tej uri boja zmagala nad skopostjo, dobičkaželjnostjo in bahaštvom.

Odpoved vsakršni lesni trgovini mu je olajšala srce; zadihal je, osvobojen težke teže...

Na poti domov se je Kasjak ukvarjal z mislijo: Kako je mogel priti Blaž Grubelnik do tako presenetljivega poznanja trgovskih kupčij oplotniških gospodov? Ali je Blaž morebiti posredovalec?

Kasjak je obstal. Zaradi gotovosti, da je Blaž Grubelnik lesni agent, mu je postal obraz trd kakor kamen. Iz oči sta švigala jeza in sovraštvo. Nikdar in nikoli ne bo človek, ki dela dobičke iz uničevanja gozdov, zet planinskega kralja... Naj hči še tako jadikuje, lesnega agenta ne bo dobila za moža...

— — —

Neke nedelje po službi božji pri Sv. Lovrencu je stari Lipuš, ki ni bil prišel do prodaje svojega posestva, pregovoril svojega prijatelja Kasjaka, kljub temu, da se je ta upiral, da je šel z njim na malico, in sicer s pripombo, da je »enkrat v letu vse dovoljeno«, in z zagotovilom, da se zaradi tega kratkega obiska v gostilni gotovo ne bo kesal. Pri tem je tako smešno obračal zvite, iskreče se oči, da se je Janez moral nasmejati.

Polni dve uri sta sedela Pohorca v stranski sobi gostilne pri cerkvi, pokušala vino in govorila o vse mogočem.

Nato je Janez hitel domov. Zvečer je močno presenečen poslušal, ko je Micka pripovedovala, da je Blaž pripovedoval o vpeljavi novega denarja, da je stari denar postavljen iz kurza, posebno pa tolarji Marije Terezije.

Nobene besede ni zinil Kasjak o tej stvari, ki je njega tako zanimala. Ni si pa upal govoriti o tem z izkušenimi ljudmi. Razgovor z Blažem Grubelnikom sploh ni bil mogoč, kajti Janez je sklenil, zaroko razdreti, če Blaž sam, kakor je bilo pričakovati, ne stori tega.

En dan in eno noč je preudarjal Kasjak, se boril za odločitev. Potem je povsem na tihem izkopal v kleti več sodčkov s starim srebrnim denarjem, povečini s tolarji Marije Terezije, in jih naložil, skrivši jih med sodčke za sadje, na voz. Hčerki je dejal, da se pelje v Maribor na trg in niže doli po deželi ter da ga dalj časa ne bo domov. Na vse zgodaj se je peljal Janez s tem dragocenim bremenom na dvovprežnem vozu v dolino k Sv. Lovrencu in doli k Dravi. In prav neprijetno mu je bilo, da je popotoval tudi Blaž Grubelnik po cesti od Sv. Lovrenca čez Marijo v Puščavi k Dravi doli do pristanišča za splave. Moža sta se kratko in mrzlo pozdravila. In kakor tudi je Kasjak priganjal konje, tako hitro kakor

je želel le ni mogel mimo Blaža. Tudi ni mogel zabraniti, da Blaž ne bi z zvedavim pogledom ne pregledal tovore na vozu.

Pri nekem mariborskem bankirju je name-raval Janez zamenjati svoj srebrni denar proti agio-izplačilu, toda ne vzeti papirnatega denarja. Ker se je kupčija razbila in ker je bankir zatrje-val, da se stari, iz kurza postavljeni denar naj-laže proda v Trstu, ker Italijni žele srebra, je Kasjak sklenil, peljati svoj tovor v Trst. V tujem mestu pa je padel Janez v roke prežačem na kmete, ki so ga opeharili za mnogo denarja. Črez nekaj tednov se je vrnil Kasjak v svojo gozdno samoto in sicer precej potr. Njegovo tiho vedenje je vzbudilo pozornost pri hčeri, ki je povprašala po vzroku. Neuspeha pa Kasjak ni hotel priznati; preobrnil je izgubo v dobiček, pa se zraven za-govoril.

Micka je postala pozorna na nasprotujoče se izjave očetove; takoj je hitela k Sv. Lovrencu, da bi govorila z ženinom. V spremstvu Grubelniko-vem se je razburjena vrnila.

Kasjak je ravno stal na pragu in je zaničljivo vprašal, s čim more častivrednemu »lesnemu mešetarju« Blažu Grubelniku postreči.

Resno, skoraj skrbljivo je dejal Blaž: »Nič ne bo hudega, gospod Kasjak! Prihajam v zadevi, ki je za vas zelo važna, in upam, da vam bom saj del premogženja mogel rešiti!«

Osorno in oblastno je odklonil Kasjak vsako vmešavanje v njegove zasebne stvari.

»Dobro! Kakor hočete! Morebitna velika izguba pri menjavi denarja ne bo zadela mene!«

»Tako neumen planinski kralj ni, kakor go-tovi ljudje mislijo . . .!«

»Jaz sem vedno imel Janeza Kasjaka za pamet-nega moža! Toda bankirjem tudi Kasjak ne more do živega! Menjalci denarja pripravijo tudi naj-

pametnejšega ob dobiček, kupčijo napravi vedno bankir, nikoli stranka!«

Janez je hotel tajiti. Ušla pa mu je jezna beseda na sleparje v Trstu.

Blaž je vzdiknil: »Gorje! To je zelo hudo! Toda mogoče je doseči kaj s pomočjo policije in sodnije! Imam prijatelja v Trstu, ki bo gotovo vse storil, da pomaga gospodu Kasjaku! Če želite, pojdem jaz v Trst!«

Goreče je prosila Micka očeta, naj sprejme Grubelnikovo posredovanje.

Kasjak pa se je bal poroge Pohorcev tako zelo, da se je raje odrekel vsakemu poizkusu, dobiti zopet denar. Mučno pa je bilo tudi, da je ponesrečena menjava imela vedeže. Poleg tega še Blaža Grubelnika, katerega se je hotel otresti kot zeta in katerega je moral sedaj prositi, naj molči o neprijetni stvari. Le s težavo je spravil Janez to prošnjo z jezika in je vprašajoče gledal Blaža. In česar se je Kasjak na tistem bal, se je zgodilo: Blaž Grubelnik je bil dovolj zvit, da je izrabil ugodno priliko in pritaknil dva pogoja k obljubi za molk.

O pogojih se Kasjak ni hotel meniti; poskušal je, doseči prisego na molk s ponudbo denarja.

Hud boj se je vnel med obema Pohorcema. In Micka je pomagala ženinu.

Neizprosno in neupogljivo je vztrajal Blaž pri svojih pogojih: da se določi dan poroke in da ima prosto roko in polno moč, da poskusi proti sleparjem v Trstu.

»Ne, ne, tisočkrat ne!« je kričal Kasjak. In naenkrat se je zasmel, zavedajoč se svoje zvitosti: »Le pusti menjalcem beraštvo! Jaz imam še en sod — s cekini v kleti, lahko torej prebolim izgubo srebra! Pametnejši sem le jaz!«

Hitro je posegla Micka vmes: »Oče torej dovoli, da se kmalu poročiva?«

»Če Blaž priseže, da bo molčal o menjavi, hočem — z božjo pomočjo — privoliti!«

»Prisegam!«

Pred križem in pred dvema gorečima svečama je Blaž moral priseči, ravnotako tudi Micka. Potem šele je bil Janez zadovoljen.

Natihem se je seveda jezil, da je podlegel, da ga je iznajdljivi Blaž nakrilil.

Določili so dan za svatbo. Kasjak se je moral udati. Toda kar se tiče svečanosti, je hotel kakor nekdam pri svoji svatbi z Metko doseči »prihrankov«, pristriči druge običaje pri gostiji in se jih ogniti, ponoviti trik z volovsko kožo in razdajanjem čevljev. V njegovo iznenadenje Micka ni prav nič nasprotovala, pustila je skopuškega očeta, naj govori in uživa veselje, kako bo preslepil svate.

Ne da bi bil ženin kaj oporekal, se je izvršil tudi podpis ženitovanjske pogodbe pri notarju, čisto po volji Kasjakovi z vsemi klavzulami in določbami, po katerih ostane nevestin oče odločilni gospodar, čigar odredbe se morajo izvršiti.

Popolnoma po pohorski navadi so sledili trije oklici v cerkvi; drugemu oklicu sta bila priči ženin in nevesta, kakor je to navada, ki se ne sme opustiti.

Število svatov je hotel Kasjak zaradi stroškov znatno, na kolikor mogoče malo omejiti. Tudi to veselje je pustila Micka očetu, se navidezno ni prav nič brigala za to in se je nekaj časa mudila zdoma, da oskrbi nakupovanje in vino.

Velike priprave v hiši za svatbo, nalaganje več velikih sodov za vino, klanje telet, prašičev in kuretin, peka potic in belega kruha velikanskih hlebov, vse to je dalo Kasjaku misliti, da računa Micka na veliko število gostov. Ko jo je vprašal, je nevesta odgovorila, da niso bili povab-

ljeni le sorodniki, ampak tudi vsi sosedje, in da bo trajala gostija po šegi in običaju štiri dni.

Pač je hudo vikal oče o zapravljanju in neubogljivosti, pomagalo mu ni nič. Micka je odločno in mirno vztrajala pri tem, da se mora praznovati svatba — hčerke planinskega kralja z večjim sijajem, nego kake navadne Pohorke.

Namigavanje na »planinskega kralja« se je dobrikalo ničemurnosti, toda pod stroški za gostijo se je krivil skopuh.

Tudi najmanjše stvarice pri pripravi ni mogel Kasjak izpremeniti, še črhniti ni smel, kajti nezaupljivi sorodniki in sosedje so v gručah prihajali, da se prepričajo, da je res pripravljeno za štiridnevno gostijo. In stari ljudje, ktere je bil Kasjak svoj čas potegnil za nos, niso malo zabavljali na — volovsko kožo in so zagotavljali, da se nevestinemu očetu stari trik ne bo več posrečil.

Janez se je delal modrega, smejal se je in zagotavljal, da sploh ni nameraval, izogniti se pohorskim navadam.

Po razgovoru z Blažem pa je vendar našel Kasjak možnost, da se izmakne običajem, da saj malo potegne svate. Te možnosti se je skopi nevestin oče skoraj »tatinsko« veselil.

Dan svatbe, na Pohorju vedno v ponedeljek po zadnjem oklicu v cerkvi, je prišel, pa nenavadno, kar je Kasjaka zelo veselilo. Po pohorskem običaju so hoteli moški svatje použiti takozvani »mrzli zajutrek« v hiši ženinovi. To pa je bilo nemogoče, ker Blaž ni imel več svojega posestva in ker tudi ni bil navzoč v sobi, ki jo je imel najeto.

Gostje so se maščevali za ta hudi prikrajšek s tem, da so na — Kasjakov račun popivali v gostilni pri cerkvi in se dodobra okrepčali za pot gori do nevestine hiše.

Med tem je v Kasjakovi hiši po starem običaju poskušal ženin vpričo očeta in nevestinih prič simbolično pokazati, da je od sedaj naprej žena podložna možu. Blaž je rahlo prijel desno roko lepo ozaljšane neveste z vencem iz umetnih cvetlic in se je trudil, dvigniti roko in jo zavrteti nad Mickino glavo. Toda nevesta ni bila za to, poizkus se je ponesrečil, Micka se je brez besede ustavljala in Blaž se je moral udati.

Kasjak je bil tega vesel in ponosno je vzkliknil: »Hčeri planinskega kralja ni treba biti podložni!«

Pred zaprto hišo so se drli gostje, ki so med tem dospeli, in so zahtevali, naj jim odpro, kar jim je bilo dovoljeno šele po daljšem prerekanju. Nato je zato najeti slavnostni govornik govoril poslovilni govor, v katerem je slavlil telesne in duševne prednosti nevestine, izrekel njenemu očetu obžalovanje, da bo izgubil tako pridno in delavno hčer.

Kasjak je prekinil govornika s klicem, da bo ostala hči vendar doma.

Govornik je častital ženinu, da je izbral tako ženo.

To pot se je zadovoljil Kasjak s pokašljevanjem.

Nato so se napotili svatje, z godbo na čelu, proti Sv. Lovrencu doli v cerkev.

Poročil je stari župnik, ki je v nagovoru naredil Kasjaku veselje, ko je omenil »kraljevo čast«, hvalil neutrudljivo pridnost, neumorno delavnost in Kasjakovo varčnost.

To očitno priznanje je bil edini svitli žarek za očeta Janeza pri tej svatbi; njena razkošnost, natančno držanje dragih običajev je precej motilo njegovo veselje, ker je moral vedno misliti na — stroške . . .

Na večer četrtega dne se je razšla družba, Kasjakova hiša se je končno izpraznila gostov.

V nedeljo potem je hotelo najožje sorodstvo po navadi pri Kasjaku slaviti takozvano pogostje, toda mladega para ni bilo doma, oče Janez pa se je opravičil — z boleznijo. Tako je imel vendar zadoščenje, da je ljudem malo ponagajal . . . Za čevlje revnim otrokom pa je vendar zopet dal volovsko kožo . . .

V samotnem gozdnem domu je gospodaril mladi par v prisrčni zastopnosti tako marljivo in neutrudno, da je mogel »gospod oče«, kakor ga je spoštljivo imenoval tudi zet, imeti svoje veselje. Toda dejstvo, da Kasjak ni mogel najti priložnosti, da bi odrejal delo, ga je razjedalo, čutil se je odveč; večjidel so bila dela že opravljena, predno je prišel Janez blizu, da bi velel, naj se prične. Izjemo je delalo le delo v gozdu, to pa zaradi tega, ker je hodil desetnik naravnost h Kasjaku po naročila in ker je bilo zetu Blažu zabranjen vsak vpliv in vsaka odredba. Da se je Blaž tudi tej odločbi brez odpora udal, je Kasjaka nekoliko zadivljalo, pričakoval je, da se bo poskušal saj vmešavati, seveda z namero, da vsak poizkus z vso odločnostjo zavrne. Pokornost zetova sedaj Kasjaku tudi ni bila po volji, in natihoma je obkladal Blaža z ne prav laskavimi izrazi.

Janez je hotel biti vrhovni zapovednik, kazati se gospoda, dati čutiti svojo moč. Toda ni bilo povoda. In tega je iskal Kasjak, tako tudi priložnosti, zeta zaradi njegove udane pokorščine in brezvoljnosti imeti za norca. Prepirljivost je srbela starega, obenem je hotelo bahaštvo imeti davka. Kasjak je mislil, da bodo iz prizora na dan svatbe sledili vsemogoči slučajni ženske gospostvaželjnosti; ker se je nevesta ubranila simbolu podložnosti, je bilo pričakovati, da bo v hiši zelo

strogo zapovedovala, da bo dala možu čutiti, da se mora goditi vse po volji žene. O tem pa ni bilo ne sluha ne duha, mladi par se je pogovoril o potrebnem v gospodarstvu mirno in strinjajoče se. Tudi ta ubranost staremu ni bila všeč. Kakor ga je sploh jezilo, da se je Grubelnik, ta nemanič, priženil k hiši. V mislih je obložil Janez to prižnitev z besedo: vtihoplazenje.

Mir, s katerim je prenašal Blaž tastovo zbadanje, posmeh, da žena nosi hlače, je šele razdražil Janeza. In pri vsej svoji zvitosti se ni domislil, da je in da more biti pohlevnost Grubelnikova namera, da njegovo mirno vedenje ni nič drugega, nego čakanje na pravi čas, da poseže vmes.

Po težkem dnevnem naporu se je ukvarjal Blaž pri svitu plapolajoče lojene sveče pri mizi s pisarjenjem. Micka je navadno sedela poleg njega in pletla, ali pa je tudi ona čečkala po gospodinjski knjigi.

Kasjak je ležal na klopi pri peči in začudeno gledal mladi par. Osornemu kmetu je bilo to počenjanje s peresom in svinčnikom tuje, nenavadno in ga je dražilo. Naduti ponos je bil užaljen zaradi tega, da sta mlada dva sedela pri duševnem delu, se hotela dvigniti nad gospodarja in lastnika, da sta hotela gospodariti drugače. Jeza nad tem domnevanim napuhom, tudi radovednost, sta gnali Kasjaka, da je stopil k mizi in posmehljivo vprašal, če izračunava morebiti »agent« dobiček iz prejšnjih lesnih mešetarskih kupcij in ga vpisuje.

Mirno je odgovoril Blaž: »To pač ne, gospod oče! Čas komisijskih kupcij je minil, jaz posvečam svoje dušne in telesne moči Kasjakovi hiši, nadejaje se, da v zadovoljstvo gospoda očeta!«

Naduto je vzdiknil Kasjak: »Jaz hočem ve-

deti, kaj imaš čečkati in računati večer za večerom!?»

»Izdelujem načrt za izkoriščenje šum in preračunavam dobiček za slučaj, da velik sneg pozimi —«

Jezno ga je prekinil Kasjak, ostro si je prepovedal vsako vmešavanje v svoje gozdno gospodarstvo, ki nikomur ni nič mar, najmanj pa Blažu Grubelniku, in ki je njegova zasebna stvar. Naduto je hotel poseči Janez po papirjih, da bi jih raztrgal.

Micka je vstala in mirno, toda odločno svarila, da oče do popisanih papirjev in duševnega dela nima pravice.

Janez je vzkipel in večal, da je vse, kar naredi zet, last hišnega gospodarja; torej tudi preračunavanje in celo Blaževe misli, ki jih more Kasjak uporabiti in izkoristiti zase, če se mu poljubi: »Toda nočem tega, ker vendar ni nič pametnega in koristnega! In moj »sveti« gozd ne potrebuje — precenjevanja, on bo ostal nedotaknjen in varovan, dokler imam jaz odprte oči! V mojo hišo se je mogel vtihotapiti — agent, v moj gozd pa ne pride! To prisegam!« Besno je zaloputnil Kasjak vrata za seboj in odšel v svojo spalnico.

Micka je sedla k možu in dejala: »Morebiti pa bi bilo vendar bolje, ko bi ne bil nič zinin o načrtu za izkoriščanje gozda! Oče vselej zdivja, če se samo govori o njegovih gozdovih; o trebljenju in izkoriščenju pa še prav nič ne more vedeti, nič slišati! Kaj pa nameravaš s preračunavanjem?«

»Bojim se škode, ki jo bo prizadjal sneg Kasjakovim gozdovom! Že nekaj dni naletava mokri sneg v velikih kosmih, leži v debelih plasteh po iglovju in na suhem listju bukev in hrastov; če zamrzne in če bo padal sneg še naprej tako moč-

no, se je treba bati tem večje škode, da se bo lomilo in pokrehovalo, ker ima oče mnogo preveč prestarih dreves in ker drvarji, ki jih je mnogo premalo, ne bodo mogli dovolj hitro podelati lesa, ki ga bo podrl sneg! V tej bojazni sem izračunal, koliko drvarjev bi bilo treba najeti, če pride do velike škode, ki jo bo naredil sneg!«

»Toda saj se vendar ne mudi s podelovanjem! Kar pade, vendar lahko čez zimo leži! Srčno te prosim, ne brigaj se za očetov gozd; oče vselej zdivja, če . . .«

»Ali veš, koliko je danes vreden Kasjakov gozd?«

Micka je odkimala, ni imela pojma o tem.

»Med brati je Kasjakov gozd vreden sedaj stotisoč goldinarjev, to se pravi, če se pametno iztrebi, če se posekajo bukve in če se dobavijo pragi za gradbo koroške železnice. Cena gozda raste od leta do leta. Če pa ostane pri tem nespametnem očetovem gospodarstvu, se gozd zajezi in bo brez cene! Ali razumeš sedaj, zakaj računam?«

»Razumem! Toda vse skupaj ne bo nič pomagalo, oče ne bo pustil sekati!«

»Prej sem bil rekel, da se bojim škode po snegu; sedaj želimo, da pride nesreča, ker bo trmasti oče na ta način prisiljen, dati podelati polomana debela; nesreča ga bo prisilila, da bo dobavljal prage!«

Z glavo majaje je omenila Micka, da se oče nikdar in nikoli ne bo udal kaki sili, da bo raje pustil, da polomani les strohni.

Blaž se je skrivnostno smehljaj, rekel pa je le: »Nad planinskim kraljem je večji gospod, in to je državna gozdarska oblast!«

Skoraj nejevoljno ga je zavrnila mlada žena: »Nam gozdnim posestnikom nima nihče ukazo-

vati! Kdor bi si to upal, bi spoznal očeta od neprijetne strani!«

»Midva se ne bova prepirala, ljuba! Počakajva, kaj prinese čas! In sedaj pojdiva spat!«

— — —

Silno padanje snega je pognalo zjutraj Kasjaka v gozd. Če tudi Janez ni prav nič vedel o strokovnem gozdnem gospodarstvu, kot priprost, neizobražen kmet tudi vedeti ni mogel, toliko je le razumel, da je vedel, kako nevarno škodo more napraviti sneg, in da morajo biti v listnatem gozdu pripognjenim drogom po možnosti posekani vrhovi.

Na poti skozi gozd je Kasjak v svoj strah moral spoznati, da je bil gozd precej oškodovan in da se bo škoda večala. Ponoči je bilo zmrznilo in vnovič je začel na debelo padati sneg. Praske-tanje in pokanje v razsežnem gozdu je naznanjalo, da bo sneg lomil; veliko breme je odkrehavalo veje, vrhove, cela debla. V mladem gozdu je pritiskal sneg debelca k tlom, dvigal jih je z zemljo in koreninami vred iz tal, da so zazijale velike vrzeli.

Na stotine je bilo odkrhnjenih drogov in debelc, vse neuporabno za prodaj. Ni videl in ne obžaloval te hude škode prijatelj gozda, njega je bolelo, da so bila uničena debla kot živa bitja. Z bolečino v srcu je preklinjal belo smrt, ki je šla neizprosna in kruta po stokajočem in pokajočem gozdu.

Kasjak je poslal svoje drvarje v bukov gozd. Šestorica mož seveda ni mogla veliko opraviti. Vrhove so posekali, drogove vzravnali, jih skušali rešiti, da so jih deloma privezali. Prvikrat je obžaloval Kasjak, da nima več delavcev. Kakor tudi je sam mnogo in pridno pomagal, rešilno

delo ni bilo bogve kako veliko; premalo je bilo rok, ki bi pomagale. Najhuje je divjala bela smrt v smrekovem in jelovem gozdu, ki je zapadlemu snegu nudil najboljše oporišče; starejša porast je bila zluknjana, mlajša močno ogrožena, ker je bila pregosta. Saj je Kasjak vendar vsemu pustil rasti, kakor je hotelo!

V množicah je podrli sneg borovce in jelše; toda tudi smreke, na katere je bil Janez tako ponosen, so postale žrtev smrti.

Popoldne je koračil Kasjak potem proti Planini, skrbelo ga je za mladi gozd, ki ga je bil s tolikim trudom zasadil. V svoje začudenje je Janez opazil zeta in Milkota, ki sta si urno prizadevala, mlado porast osvoboditi težkega sneženega bremena z otepavanjem z .rogovilastimi drogovi, in po možnosti saj nekaj rešiti. Velika, prevelika že je bila nesreča, škoda. In snežilo je še neprenehoma.

Besedo zahvale za dobromišljeno, prostovoljno pomoč Blažu je imel Kasjak na jeziku, vendar je ni izgovoril; mehko ganutje se je izprevrglo v jezo, ko je Blaž, ne da bi prekinil delo, priporočil tastu, in to z važnim glasom, naj hitro da podelati, kar je podrtega, kolikor mogoče hitro očistiti pota in porast polomanega lesa; govoril je o lesu, ki se mora izločiti in o lupljenju poškodovanih iglovih debel.

Osorno je zavrnil Kasjak vsak poduk.

»Jaz res dobro mislim in govorim vam v prid! Nesreča se bo povečala, škoda postala neizmerna! Poslušajte me, oče! Najemite nekaj dvanajstoric delavcev! Zaklinjam vas: dajte kolikor mogoče hitro podelati!«

»Molči, hinavec! Meni v prid, praviš, da govoriš, pa imaš svoj prid pred očmi! Jaz že vem, kako zetje mislijo! Naj polomi sneg cel gozd in ga uniči, ti ne boš dosegel niti beliča dobička!«

Še enkrat je poskusil Blaž, pregovoriti trma-stega starca, mu odpreti oči, na srce položiti, da more biti huda škoda v bukovem gozdu saj malo zmanjšana s tem, da iztešejo pragov.

Kasjak je zasmehoval Blaža zaradi provizije, ki se je nadeja iz kupčije pri dobavi pragov. — »Toda dobičkalačni agent in komisijonar, pri-ganjač prokleti železnici, se moti! Predno oddam en sam bukov prag, naj pade ves moj gozd in bo za kurjavo!«

»To se bo spomladi gotovo zgodilo! Oče bo doživel v svojem gozdu katastrofo, ki mu bo srce iztisnila! Zbogom, gospod oče! Sit sem, pridigo-vati gluhim ušesom!«

»Nisem prosil pridige in je ne maram! Po-sestnik gozda bo pač več razumel gozdnega go-spodarstva, kakor pa lesni agent, ki je bil izgubil dom!«

Blaž je spustil rogovilasti drog v sneg, stisnil zobe in brez besede odšel.

Stari Milko je skimal z glavo in molče nada-ljeval delo.

— — —

Po vsem Pohorju je zapadel debel sneg in povzročil nesrečo.

V šumah, ki so bile pod strokovnjaško upravo, se je nemudoma pričelo z podelavo polo-manega lesa, se sekalo in poskrbelo za kolikor mogoče dobro prodajo. Močno poškodovane in pregoste stare porasti so bile določene za posek.

Le Kasjak se ni ganil. Svojemu malemu šte-vilu drvarjev je naročil, naj napravijo iz polo-manega drevja drva. Množina padlih in poškodo-vanih debel pa je ležala na mestu . . .

Vpričo hčere in zeta je Janez prikrival svojo bolečino, nobene besede ni izpregovoril o nesreči. Trpel je natihem. In vsaka pot v opustošeni gozd,

da je pogledal po delavcih, je povečala duševno muko in zagrenjenost.

Četudi počasi so se vendar množile zaloge drv za kurjavo v Kasjakovem gozdu. Da bi jih prodal, Janez ni hotel nič vedeti; bal se je, da bo trg prenapolnjen in da bodo cene padle. Prodati pa poceni, skopost ni dala. Tako je Kasjak obdržal drva, ki zaradi dolgega ležanja na prostem zaradi tega niso bila nič boljša, do pomladi . . .

Če je videl Kasjak na svojih potih veselo gibanje v sosednih gozdovih, se je smejal »normcem«, ki razsipavajo toliko denarja za najemanje delavcev, prestalo škodo torej še večajo . . .

Nekega toplega, lepega dne proti koncu aprila je vzbudila očetu Kasjaku odsotnost zetova pozornost toliko bolj, ker je čakalo Blaža toliko in tako nujnega dela. Nobeden, kar jih je bilo pri hiši, ni videl, kdaj je Blaž odšel. Tudi Micka ni bila nič obveščena in je zato mislila, da dela mož na polju. Oče Janez je iskal zeta, pa ga ni mogel najti. Raztogoten je govoril s hčerjo o tem nezaslišanem zanemarjanju dolžnosti; ker pa mu je že tekla beseda, je zašel jezni starec do hudih obdolžitev in sumničenj nasproti odsotnemu Blažu. Imenoval ga je nevarnega vtihotapca, sleparja, postopača in je grozil, da ga bo spodil od hiše.

Micko je grenko peklo neprijetno zanemarjanje dolžnosti, skrivnostna odsotnost spričo tako nujnega dela, toda branila je moža pred sumničenjem. Njegove odsotnosti seveda ni mogla pojasniti, ne opravičiti.

Da je hči nastopila za moža, je bilo Kasjaku dovolj, da je zdivjal. Dosti dolgo je bil starec na tihem trpel, tiho požrl bolečino zaradi škode v gozdu po snegu, vso skrb molče prenašal in udušil. Sedaj je bila zanj dobrodošla priložnost, da se je izklepetal težečega bremena z duše, da je

kričal, besnel. Žgoče sovraštvo do Blaža je bilo v vseh obdobjih in očitkih; v divji jezi Kasjak ni tajil, da sovraži Grubelnika, ker ga je bil prisilil, da je privolil v ženitev. Sovedca, pričo velike neumnosti, ki jo je bil storil, je Kasjak sovražil. Ravnotako pa tudi, ker je čutil, da ga Blaž nadkriljuje v marsikaki stvari. Kar se je bilo od tega časa nakopičilo v starčevih prsih ogorčenja, kesanja, jeze in osveteželjnosti, je moralo sedaj na dan. In tem silneje je izbruhnilo vse, ker se je Janez mogel prepričati, da zet čuva tajnost. Blaž je držal prisego, gotovo bo molčal tudi za naprej. Torej se Kasjaku ni bilo ničesar treba bati; greben je rastel, Janez se je čutil visoko vzvišenega, veselil se je skoraj, da je zet zanemaril svojo dolžnost, da ga more naskočiti in zmerjati.

Tej škodoželjnosti je napravila Micka hiter konec; opozorila je očeta, da je treba malo poguma, napadati odsotnega. »Blaž se ne more braniti, torej je moja dolžnost, da zavrnem grde očitke! In to storim kot njegova žena z vso odločnostjo! Če hoče biti gospod oče pošten, kakor je pohorska navada, mora priznati, da je Blaž dosedaj držal svojo prisego in da je tudi svojo dolžnost vedno in povsod zvesto izpolnjeval!«

»Le danes ne!« je pihal starec in si mel roke. Zasmehljivost in škodoželjnost sta se mu svetili iz oči.

»Se bo že izpričalo, zakaj je Blaž odšel! Brez vzroka gotovo ni popustil dela; to bi njemu ne bilo podobno! Lahko, da ima nujnih opravkov!«

Oče Janez se je posmehoval: »I, seveda! Vsak piškav oreh je več vreden kakor pa nujno delo na polju! Nemanič se rad briga za reči, ki mu niso nič mar!«

Užaljena zaradi posmehovanja, je Micka malo ostro odvrnila: »Nemaniču' naj se gospod

oče nikar ne posmehuje; če izplačate saj del dote, Blaž ne bo nič več ,nemanič'!»

Kasjak je porastel in zakričal: »Ali hoče meni, očetu in gospodarju, hči predpisovati in ukazovati?«

»O ne, oče! Na to ne mislim! Povdariti sem hotela, da dosedaj od moje dote ni bil izplačan še noben belič! Zaradi tega tudi ni prav, da govorite o vtihoplazenju in slepariji! Za svoje pridno delo Blaž ne prejema nikakega plačila, pravzaprav ni drugega nego hlapec, ki je oženjen s Kasjakovo hčerjo . . .! Čudno bi ne bilo, ko bi Blažu zmanjkalo potrpežljivosti!«

»Naj stori, kar hoče! Če odide od hiše, ne bom jokal za njim!«

»Kar tako tudi ne bo odpravljen, kajti v tem slučaju mora žena iti za možem; gospod oče pa se bo moral pripraviti, izplačati Blažu doto, ki je potrjena s pismom pri notarju!«

Janez je pretrgal pogovor, ki mu je postal neprijeten in je šel delat na polje, razjarjen, da se je hči tako odločno postavila na moževo stran. In skopušnost se je obupno upirala samo misli, da bi izplačal doto in sploh kako izpremenil dosedanje razmerje do Blaža. Pridno delo zetovo brez zahteve plačila je bilo tako prav po Kasjakovem. Cenejšega hlapca, ki je poleg tega poslušen in ponižen, zaradi zakona popolnoma odvisen od tasta, bi nikjer ne mogel najti.

V premišljevanju te stvari, ki je bila tako dobrodejna za njegovo mošnjo, je bilo Kasjaku zelo neprijetno, da je govorila hči o plači . . . In mislil je, kako bi mogel spraviti Micko do drugih misli.

Po kosilu je starec namenoma začel tožiti hčeri o slabih časih, kako zelo se je treba omejiti, ker ni mogoče prodati drv, tako da bi bilo treba bolj varčevati pri hrani.

Micka je odločno odvrnila: »Drugi posestniki so škodo po snegu že zdavnaj popravili s prodajo pragov, ne morejo torej — tožiti o posebno slabih časih! Več govoriti o tem ne maram, Kasjakovi gozdovi so vendar »sveti«! Kar se tiče slabejše hrane, se ne strinjam! Gospodinja sem jaz, gospodinjstvo in prehrana je moja reč! In gospodu očetu moram povedati, da mora od sedaj naprej delo mojega moža biti — plačano! In zase zahtevam, da se dota obrestuje!«

‘Kolikor so mu okorele noge dopuščale, je hitel Janez iz sobe. Kar skočil je v coklje in ropotaje odhitel na zrak, od strahu gnan.

Sedeč zvečer na klopi pred hišo je s pletenjem čakala Micka, da se vrne mož. V skrbah, kajti ni bilo navadno, da bi bil tako dolgo zdoma.

Končno je prišel Blaž po stezi od Sv. Lovrenca gori. V modrem žepnem robcu je nekaj nosil; zelo resno je gledal in bled je bil njegov obraz.

Micka mu je šla naproti. Ko je zapazila njegov resni obraz, ni zaklicala in ni hotela očitati. »Pozdravljen! Kaj pa prinašaš tako dragocenega, Blaž?« Pri tem je hotela Micka poseči po zavitku in žepnem robcu.

Blaž je pokimal ženi v pozdrav. In resno je izpregovoril: »Prinašam dokaz, da je Kasjakov gozd izgubljen! Brez rešitve izgubljen!«

Prestrašena je vzkliknila Micka: »Nemogoče! Zakaj izgubljen? Kaj pa imaš v robcu?«

Blaž je odvezal vogel in zamolklo razlagal: »To so izvrtki, ki sem jih nabral na nekaterih drevesih v Kasjakovem gozdu, in pa nekaj ogrizkov knaverja! Skoraj na vsaki smreki sem našel to moko! Po gozdu neusmiljeno divja gotova smrt: v strašnih množinah imamo lubadarja gori!«

»Kaj imamo v gozdu?«

Počasi proti domu korakajoč, je razlagal Blaž ženi o pojavu tega nevarnega gozdnega sovražnika, osmozobega smrekovega lubadarja, ki se pojavi vedno, kadar sneg ruje in podira, napade podrti drevesa, potem pa tudi 80—100-letna debla, najraje smreke, pa tudi druga iglasta drevesa. Hrošč se zaje skoraj vodoravno skozi ljubje do beline, razširi tu luknjo do takozvanega muževja in žre potem poševno po deblu navzgor, ali če sta dva, tudi navzdol, znani lot. Izgrizene jamice napolni takoj z jajčeci; od tu prav hitro izžro ličinke rove na vse strani. Buba leži na koncu ličinkinega hodnika v lubju. V dveh mesecih se razvije zalega, v desetem tednu imaš že nove hrošče, ki kmalu prično rojiti in skrbeti za novi rod.

Micka ni hotela verjeti, da morejo tako mali hrošči napraviti škodo gozdu.

»Cele gozdove uničijo, če se pojavijo v velikih množicah in če se ne začne boj z vso odločnostjo proti prvemu rodu! Že ko je povzročil sneg nesrečo, sem priporočal očetu, naj ukrene potrebno; na moje nasvete se ni oziral, Kasjak je polomljena debla brezskrbno pustil ležati! V skrbih zaradi hudih posledic sem bil odšel v gozd, našel med smrekami: izvrtke, nekaj moke in ogrizkov nabral in nesel državnemu gozdarju! Kakor sem se bal, je strokovnjak potrdil, da je ta lesna moka od lubadarja.«

»Pot k gozdarju ti bo oče zelo zameril! Saj vendar veš, da oče ne mara, da bi se kdo vmešaval v stvari, ki zadevajo gozd; ti si pismeno potrdil in celo prisegel, da je oče gospodar in da ostane ter da se bodo njegove odredbe izpolnjevale!«

»Seveda! Ker pa grozi huda nesreča, ker bodo smrekovi gozdovi gotovo uničeni, ker Kasjak popolnoma slep stoji pred hudo nevarnostjo

in ker je najina eksistenca omajana, če bodo gozdovi uničeni, morava midva poprijeti, poskušati rešiti, ker je morebiti še rešiti mogoče! Gozdar priporoča, naj hitro uničimo zalego z naglim sekanjem in lupljenjem prizadetih debel; z vso naglico in temeljitostjo mora biti iztrebljeno! Najeti moramo večje število delavcev ne glede na stroške in požgati ljubje, če se hočemo ubraniti katastrofe in popolne izgube smrekovih gozdov! Kakor pravi gozdar, so v drugih gozdovih še pravočasno pričeli z bojem proti lubadorju. Žalibog, da pri nas, v Kasjakovih gozdovih, ne! To se bo strašno maščevalo! Gozdar me je natančno poučil, kaj moramo čimpreje storiti; trdno sem sklenil, po njegovih nasvetih se z vso silo ravnati.«

Micka je položila roko na moževo ramo, prestrašeno pogledala Blaža in ga vroče prosila, naj se nikar ne meša v to reč. »Saj nič ne koristi in oče bo besnel! In tako nevarni mali hrošči ne bodo! Ne verjemi gozdarju, on rad pretirava; tudi je že dolgo sprt z očetom!«

Razburjeno je rekel Blaž: »Ne sovražno, temveč prijateljsko in dobrohotno me je poučil gozdar! Njegove nasvete moramo poslušati! In proti volji trmastega in neuvidevnega očeta! Kasjak bo nesrečo razumel šele, ko bo prepozno in vse izgubljeno!«

»Jaz ne bom pomagala! Poznam očeta, njegovo brezmejno, fanatično ljubezen do gozda, poznam njegovo jezo, bojim se njegove jeze! Če me ljubiš, ne dotikaj se gozda, ne spravljalj očeta v jezo in srd!«

»Bodi vendar pametna, Micka! In misli na prihodnost! prihodnost! Kaj naj bo iz naju in — najinih otrok, če nam jih Bog da?! Če bo gozd uničen, je izgubljeno ogromno premoženje! Smrekovi gozdovi morajo biti posekani v čisto in zopet

posajeni. Skoraj sto let bo trajalo, predno zraste nov gozd, ki bo sečen in donašal dobiček! Tega midva vendar ne doživiva več! Siromaška bova, če lubodar uniči gozd!»

»Sedaj pretiravaš tudi ti kakor gozdar. Tudi če bi gozd propadel, imamo še njive in polja, živino za rejo, moremo kupčevati s sadjem! In varčni oče ima gotovo prihranjenega trdega denarja! Tudi moja dota je še tu! In dediščina strica Bazila! Torej ne moremo — obubožati! Ne maram, da bi se sprl z očetom! Prosim te, ne ukrepaj nič zaradi gozda!»

Blaž je zmajal z glavo. »Ne morem molčati, ne križem rok držati in gledati, kako propada dragoceni gozd! Ud družine sem, obvezan, varovati njene interese! Če hoče oče slepo dreviti v propast, jaz ne bom drevil z njim! In nadgozdarska oblast more očeta prisiliti, da bo pokoren ukazom, ki so odrejeni v interesu vseh posestnikov gozdov . . .!»

»Za božjo voljo! Kaj praviš? Prisilila? Očeta nihče ne more siliti, njegov je veliki gozd, ne pa državni! Oblastva očetu prav nič nimajo veleovati! Nikdar in nikoli se oče ne bo brigal za oblastva in ukaze! — Tiho sedaj, tam stoji oče! Privošči mu dobro besedo, prosim te!»

Mlada sta se bližala hiši. Kasjak je stal golo-glav med vrati in postrani gledal Blaža. Bliskavica je spreletavala njegov strnišasti obraz. In jezno je stresel z glavo, da so zavihrali sivi lasje.

Micka je še enkrat šepetaje opomnila moža: »Bodi dober in popustljiv!»

Kasjak je porogljivo pozdravil zeta: »O! Že tudi doma?! Kaj pa »milostljivi gospod« prinaša v kmetsko hribovsko hišo?»

Rezki posmeh je v hipu prevrnil Blažev sklep, da bo popustljiv. Pomolil je starcu culo s črvoredino in ogrizki in ogorčeno dejal: »Planinski

kralj bo pač prepoznal, kaj je v culi! Če planinski kralj ve, kaj ta moka pomeni za smrekov gozd, potem je moja današnja odsotnost pač dovolj pojasnjena!»

Kasjak je vzrasel: »Moj gozd te prav nič ne briga! Kaj pa hočeš s to šaro?»

Micka je proseče vzdiknila: »Ohrani mir, Blaž!»

Toda Grubelnik se ni mogel več premagovati: »Ta šara je črvojedina, nabrana na smrekah v Kasjakovem gozdu, v katerem divja smrt! Čez leto dni ne bo stalo nobeno deblo več!»

Vreščavo se je zasmeljal starec, vrgel hčericulo na glavo, pri čemer se je voz odvezal in se je moka vsula po Blažu.

Hukajoč je Grubelnik očistil oči in usta lesne moke. In grozeče je zakričal: »Le tako naprej! Med nama je končano! Za posmehovanje se bo Janez Kasjak grenko pokoril!»

»Če v moji hiši ni zate, lahko greš vsako uro! Postopačev ne pridržujem, ne maram tudi nobene imeti na svojem posestvu!»

Zijalasto sta poslušala Milko pri hlevnih vratih, dekla pa na kuhinjskem pragu. Osorno je zakričal Kasjak nad njima, da sta izginila.

Nekaj časa je ostal Janez sam v mraku pred hišo. Počasi je preobračal misli po glavi. Kljub vsej gospostvaželnosti in nadutemu ponosu se ni mogel ubraniti nekemu gotovemu vplivu zetrovih besed. Novica, da divja v gozdu smrt, ga je spravila v strah, pregnala jezo. Z Blažem Kasjak seveda ni hotel govoriti o tem, pač pa s hčerjo.

Za večerjo je hotela Micka narezati prekajenega mesa, toda vrata dimnice so bila zaklenjena; ključa ni bilo v ključavnici. Vprašala je očeta, če je bil on vzel ključ in shranil.

Kasjak je odkimal, pripomnil pa, da časi res niso taki, da bi v navadnih delavnikih nosila

meso na mizo; za lenuhe in postopače so ajdovi žganci in ovsena kaša dosti dobri.

Micka je zaradi mučne napetosti v hiši popustila in je pripravila možu večerjo brez mesa, ki jo je Blaž kar v kuhinji použil. In takoj je šel spat, da bi se ta večer ne sešel več s tastom.

Kasjak se je hotel porazgovoriti s hčerjo in je prišel v sobo. Micka je sedela pri mizi in delala pri sveči; začudeno je pogledala, ko je sedel oče k mizi in ji voščil dober večer. Rahlo je nato vprašal, kaj da je bil Blaž pravzaprav hotel povedati s prorokovanjem, da bo gozd propadel.

Da bi dobro premislila, kako dopove očetu o tej mučni gozdni zadevi, mlada žena ni hotela prav z odgovorom na dan, češ, da je težko govoriti o pogubi, ki preti gozdu.

»Kako? Kaj? To se ne bo zgodilo! Kaj pa vendar ve »agent«? Nič ne ve! Čvekal bo, kar so mu bili natrobili tepci!« Zaničljivo so donele besede, toda očitna skrb mu je donela iz oči.

Medtem je bila Micka urno premislila, ali naj se opira samo na to, kar ji je bil povedal mož, ali na veljavnost strokovnjaka, državnega gozdarja. Nevarno je bilo oboje očetu nasproti. In zato se je Micka odločila, da bo govorila, kakor da ima sama tisto znanje, ki ji omogoča, presoditi slabo stvar z gozdom, kakor hudo nevarnost. Tako je Micka pripovedovala, kar ji je bil razodel Blaž.

Ko je omenila »malega hrošča«, je ušel Kasjaku zaničljiv nasmeh, ki pa je izginil, ko je začela govoriti hči o strahoviti nesreči, ki preti, če se gozd uničujoči hrošči razmnože, se dvignejo kakor oblaki in prevrtajo vse smreke.

»Se ne bo zgodilo! Mraz in sneg pozimi hrošča vendar uničita!«

»Do zime ti milijoni hroščev smreke že požro! Gospod oče naj bi, tako mislim jaz, vendar kaj storil proti temu!«

»Tako? Kaj pa?«

Micka je pripovedovala, naj da posekati več debel, ki bi bila za vabo, o naglem, izdatnem treb-ljenju, in da naj se ljubje požge. Le z obsežnim sekanjem in odločnimi ukrepi, ne glede na trošek za število delavcev, ki ga je treba zvišati, bi morebiti mogli še rešiti zdrava debela in preprečiti popolno uničenje gozda.

Kakor hitro je Kasjak slišal o trošku, je odklonilno zamahnil z roko. Nezaupno je vprašal hčer, od koga ima to »modrost«? »Ali ti je vse te neumnosti morebiti načvekal Blaž?«

Ne malo v zadregi je Micka lovila sapo.

»Na »modrost« lesnega mešetarja plujem!«

»Čisto tako neizkušen v teh rečeh Blaž ni, saj je sam imel gozd . . .!«

»Kaj! Kaj pa naj pomeni tistih petdeset oralov! Slaba porast, preklje, poloman gozd! Slabo gospodarstvo!«

»Prav tako slab Grubelnikov gozd ni mogel biti, sicer bi ga gospod oče ne bil hotel kupiti!«

To je zaleglo. Kasjak je opustil nadaljno izpraševanje, od kod ima hči »modrost«, in je šel spat.

Po eni strani je bila Micka vesela, da se je ni bilo treba sklicevati na gozdarskega strokovnjaka; po drugi strani pa se je bala bodočih dni. Kolikor je hči poznala očeta, najbrž niti s prstom ne bo ganil zaradi lubadarja. Od moža pa se je bala odločnega koraka, ki bo in mora voditi do hudega razpora z očetom, do poloma v hiši.

Kakor je lubadar vrtal v smreke, tako je razrivala težka skrb Mickino dušo.

Komaj se je jelo svitati, ko se je prebudil Blaž iz težkih sanj in je zmedeno pogledal okoli sebe. Toda kmalu se je zavedel in kakor osvo-bojen težečega bremena, je globoko zadihal. Potem so ušle misli v Kasjakov gozd in s tem so se

skrbi povrnile v dušo. Blaž se je kesal, da je bil govoril z gozdarjem, kajti ta razgovor bi mogel povzročiti, da nastopi oblast, in Kasjak bo zeta kot ovaduha šele prav začel sovražiti in preganjati. Po drugi strani pa je Blaž zaradi svoje lastne koristi želel, da bi gozdarska oblast skoraj in odločno kaj ukrenila. Najraje pa bi začel boj z lubadarjem na lastno pest. Zato pa je treba denarja, mnogo denarja, da plača delavce.

V premišljevanju, kako priti do dovolj denarja v ta namen, se je Blaž oprijel misli, najeti prisiljeno posojilo, ne da bi tast prej vedel za to. Saj se je Kasjak že večkrat bahal, da ima v kleti zakopan sod, poln cekinov. Kako bi bilo, ko bi vzel Blaž iz tega soda pergišče cekinov in plačal s tem denarjem drvarje, potem pa, ko proda les, svoto zopet vrnil? Če Kasjak ne bo nič vedel o tem, tudi divjal ne bo . . .

Misel na — tatvino se je ukoreninila. In Blaž je zastokal.

To je prebudilo ženo. V skrbah ga je vprašala, kaj ga teži.

Grubelnik ji je šepetaje stresel v srce vse skrbi in jo vprašal, kaj misli o tem, če bi si izposodil cekinov.

Z vso odločnostjo je Micka odbila, svarila ga je pred vsakim korakom in ga je s solzami v očeh prosila, naj že tako mučnega stanja v hiši ne prevrča na polom.

Nejevoljen je odvrnil Blaž: »Z udano sklenjenimi rokami ne morem mirovati, ne gledati, kako se uničuje veliko premoženje! Gre za moj obstanek, za mojo bodočnost! Celo svoje življenje ne maram ostati Kasjakov hlapec, ničla, odvisen od vsakega miga in vsake muhe trmastega in slepega kmeta! Delati, ne da bi dobil kaj za to, ni po mojem! Sedaj vztrajam na tem, da se tvoja dota izplača, danes še!«

»Če nameravaš, z mojo doto zaradi gozda kaj začeti, se ne strinjam! Ne beliča ne dam za to! Jaz hočem imeti v hiši mir in zastopnost!«

»Ali je to tvoja zadnja beseda?«

»Zadnja! Zadnja! Zaklinjam te, ne delaj nič proti očetovi volji!«

»Nisem neumen deček in sem že zdavnaj polnoleten! In moram skrbeti za najino bodočnost, ker ti nimaš nobenega razumevanja za najin obstanek! Ali daš denar, ali ne?«

»Ne! Nobenega beliča!«

»Dobro! Potrebnega denarja si bom vedel preskrbeti pri pametnih ljudeh!« Blaž se je oblekel in zgodaj odšel zdoma.

Več dni si je prizadeval Blaž v Mariboru, dobiti večjo svoto na posodo. Brez zaželenega uspeha. Kjerkoli je potrkal in prosil, se je mogel prepričati o priljubljenosti, ki jo je užival Kasjak, obenem pa o nezaupljivosti, ki so jo njemu, zetu, kazali denarni ljudje. Vsak je hotel vedeti, čemu treba Grubelnik denarja, vpraševali so ga tudi, če Kasjak ve, da skuša on najeti posojilo.

Svojih namer pa Blaž ni hotel izdati. Brez najmanjšega uspeha je moral oditi iz Maribora.

Zadnji poizkus je napravil pri šentlovrenškem župniku. Močno postarani župnik, ki je trpel zaradi protina, je Blaža sicer prijazno sprejel, pa postal zelo hladen, ko je obiskovalec prosil, naj mu prepusti nadarbinske dohodke proti obrestim.

Župnik je izjavil, da kapital sploh ni na razpolago. In potem je hotel vedeti, če ga je Kasjak poslal in če je prošnja v zvezi s tatvino v Kasjakovi hiši.

Presenečen je vzkliknil Blaž: »Kaj pa je bilo ukradeno? Jaz sem se nekaj dni mudil v Mariboru, ne vem torej nič!«

»Tako, nič! Kasjaku je bil menda ukraden sodček denarja iz kleti?«

»Ni mogoče! Kdo pa je ukradel?«

»Kaj natančnega še ni znano! Prav pomembna ta reč ne bo, saj Kasjak je premožen mož! Planinski kralj bo to izgubo lahko prebolel! Zbogom!«

Blaž je stisnil ustnice, se priklonil in odšel iz pisarne.

V zelo slabem razpoloženju se je vzpenjal vkreber. Ko je pogledal po okroglih vrhovih, je postal pozoren zaradi bledezelene barve smrekovih gozdov. Znamenje, da je bil lubadar prav pridno na delu . . . Ena porast je kazala že celo svetlorumeno barvo.

Doma je našel Blaž orožniškega stražmojstra, ki je z vnemo zasliševal domače. Kasjak se je moral zadovoljiti, da je »postopača« ošinil z ostrim pogledom; zahrumeti nad njim starec ni mogel vpričo poizvedujočega uradnika.

V kleti so dognali, da so neznani tatovi izkopali polvederni sodček in ga odnesli. V nemalo začudenje uradnikovo in tudi hčerino, Kasjak te izgube popolnoma nič ni vzel za tragično; norčeval se je celo iz neumnosti tatov, ki so se zadovoljili s srebrnim denarjem. »Ničvredneži in tepci! Mojih cekinov vendarle niso našli! Teh sploh nobeden človek ne najde, tako dobro so skriti!« Pri tem je planinski kralj pomežikoval in bil vesel osuplosti poslušalcev. In bahaštvo, nadutost sta tirali Janeza, da je stražmojstru prigovarjal, naj se ne trudi več, da bi izsledil ukradeni srebrni denar.

Osorno ga je zavrnil uradnik: »Jaz vršim svojo dolžnost in odklanjam vsako opombo! Za varnostno oblast ni nobenega — planinskega kralja! Kar pa se tiče baharije zaradi cekinov, bodo najbrže skriti na — mesecu!«

To zbadanje je zadelo Kasjaka, kjer je bil zelo občutljiv in lahko ranljiv; v svoji ničemurnosti hudo prizadeti planinski kralj je hotel sedaj peljati uradnika do skrivališča in mu pokazati privarčevano in podedovano zlato. Toda stražmojster je osorno zavrnil. Imel je vse za bahaštvo in kvantanje ter je odšel.

Kasjakovo slabo razpoloženje se je osredotočilo sedaj proti oblasti, ki si jo je dodobra privoščil. V tem izlivu zasmehovanja je čisto pozabil na obračun z zetom.

Nasproti pa je bil Blaž dovolj prebrisan, da je Kasjakovo jezo do orožništva podžigal, s tem, da je označil kot nezaslišano in žaljivo, da varnostna oblast ne mara verjeti besedi kakšnega Kasjaka in da dvomi na obstoju sodčka s cekini.

Četudi so te besede dobro dele nečimurnosti, so v prekanjenemu starcu le zbudile nezaupljivost, ki ji je s prežečo opomnjo dal duška: »Ti bi pač rad vedel, kje imam skrite svoje cekine, he?«

»O ne, gospod oče! To me čisto nič ne zanima!« je lagal Blaž.

Jezna zaradi moževe hinavščine je Micka previdno vzkliknila: »Tako sedaj govoriš! Pred nekaj dnevi pa si govoril, da bi rad cekinov na posodo . . .!«

»Gromska strela! Kaj slišim? Zet hlepi po mojih bridko prihranjenih cekinih! Ni slabo! Tedaj mi ni treba več dolgo iskati malopridnežev, ki so mi ukradli sodček s srebrnino!«

Krik besnosti se je izvil Grubelnikovim prsim. Hripavo, z dvignjenimi pestmi je zatulil Blaž in skočil nad Kasjaka, ki je prebledel in se umikal.

Smrtno prestrašena se je vrgla Micka med oba moža. In v obupu se ji je posvetila rešilna misel. »Oče, prekličite besedo! Blaž ne sme biti

osumljen, s tatvino vendar ne more biti v zvezi, ker ga ni bilo doma!«

Grubelnik je povetil pesti in stopil korak nazaj. Ta obramba je potešila najhujšo jezo.

Toda Kasjak je zopet začel zasmehovati: »Odsotnost ničesar ne dokazuje! Ponoči se je bil lahko vrnil . . .! O cekinih je bil vendar govoril, to sama pripoznaváš! Lepe ljudi imam v hiši! Treba je samo še, da mi bodo začeli streči po življenju . . .!« Kot v obrambo se je postavil k zidu, da bi imel hrbet varen.

Toda Blaž se je začel smejati. Bil je to bridek smeh očividnega preziranja. Odšel je iz sobe, ne da bi privoščil Kasjaku pogled.

Jokaje se je vlekla Micka k stolu. Noge so ji odpovedale. In v glavi se je mladi ženi začelo motiti.

»Tega temu človeku ne bom nikoli odpustil in pozabil!« je pihal Kasjak, ki se mu je treslo srce, da je bil tako preziran. Kakor zloman je omahoval v svojo kamro . . .

Sledila je topla noč. Srce se ni moglo umiriti. Kasjak je težko dihal, kakor nikoli prej v življenju. Hotelo ga je zadušiti, kar se je sicer zopet pleglo, pa ga zelo oslabilo. Pri tem ga je zeblo do kosti, četudi je ležal v postelji, dobro odet. Mrzel pot mu je stal na čelu. Pljuča so ga bolele, kakor da bi jih prebadali noži. Večkrat se je zdelo, da hoče srce popolnoma obstati.

Proti jutru je Kasjak izgubil zavest.

Micka je pogrešila očeta pri zajterku; stopila je v njegovo nezaklenjeno kamro in ga nezavestnega našla v postelji. Njegove ustnice so imele čudno modro barvo.

Poklicala je Blaža na pomoč. Drgnila sta ga s kisom ter mu vlivala jagodovega soka, in tako se jima je posrečilo, da sta ga obudila do zavesti. Kakor hitro je Kasjak spoznal Blaža, ga je zapo-

dil iz sobe. S slabotnim glasom, moč planinskega kralja je bila zlomana. Nov napad težkega sope-
nja je grozil Janezu, da ga zaduši.

Blaž je dirjal po zdravnika k Sv. Lovrencu.

Diagnoza je bila: zastoj krvotoka in možna
organična srčna napaka. Zdravnik je odredil in
strogo zapovedal popolen mir, izogibati se vsa-
kega najmanjšega razburjenja, da mora stalno
ostati v topli, enakomerno segreti sobi.

Micka je obljubila, da mu bo zvesto in vdano
stregla.

Ko je bil zdravnik odšel, je Micka srčno pro-
sila moža, naj vse opusti, kar bi bolnega očeta
moglo kako razburiti, nevarnost povečati.

Le predobro je razumel Blaž, kaj je žena
menila. Pokimal je pač pritrjevaje, saj je hotel
prizanašati bolnemu Kasjaku; toda nemogoče se
mu je zdelo, da bi vočigled gozdnemu polomu
ostal miren. Jasno je bilo, da je treba urno kaj
ukreniti, toda brez denarnih sredstev, da plača
drvarje, ne more storiti nobenega koraka.

Vedno zopet je moral Blaž misliti na Kasja-
kove — cekine; morajo biti kje, v kolikor je Kas-
jak dedščino spravil v denar, in biti mora mnogo
denarja, neuporabljen kapital! Položaj je bil ob-
upen; z majhnim delom denarja bi bil gozd rešen,
posekan zdrav les unovčen. Kje le more biti
skrito zlato!

Vedno zopet je napadla Blaža skušnjava, po-
iskati v tem položaju dvakrat dragoceno zlato,
začeti z denarjem, ne da bi bolnik in žena kaj
vedela. Samo v prid družine!

Če uporabi Blaž v ta namen od denarja le
najpotrebnejšo svoto, ne beliča zase, ali se more
imenovati to tatvina? Ali je to kaznjivo?

Ali ni zetova dolžnost, ko je popolnoma pre-
poznal položaj, da čuva korist družine? Posebno

sedaj, ko je Kasjak bolan, žena pa nezmožna, presoditi nepovoljne okoliščnosti?

Dneve in dneve je premišljeval Blaž in iskal izhoda. Iskal je tudi opravka v kleti, v upanju, da najde sodček s cekini. Če pa je prišel kdo blizu, je zbežal kakor preplašen tat . . .

Kasjaku se je toliko zboljšalo, da so napadi ponehali. Prejšnja živahnost pa se mu ni več vrnila; zeblo ga je neprestano, kljub poletni vročini; bil je lenoben, čemerren, postal je apatičen.

Ta ravnodušnost bolnikova je porodila v Blažu misel, za Kasjakovim hrbtom s pomočjo tega malega števila drvarjev začeti s sekanjem, da bo saj del stoječega lesa v prid.

Nekega dne je Blaž nameril korake vkreber, s skrbipolnim pogledom na hudo prizadeti smrekov gozd. Srce se je krčilo, ko je Grubelnik opazil, kako se je izpremenila barva: vrhovi so bili rjasto rdeči, kakor da bi bil ogenj sežgal igle . . . Rdeča smrt v gozdu! V tihi tožbi so drevesa dvigala kvišku svoje veje . . . Le visoko gori, v višini nad 1200 m, je bilo videti še temno zelenje smrek, živ gozd . . .

Med potjo je naletel Blaž na državnega gozdarja, ki je službeno razkazoval opustošenja nekemu gospodu od gozdarske nadzorstvene oblasti.

V nekaj minutah se je izpolnilo, česar se je Grubelnik tako bal. Uradno je bilo naročeno, po lubadarju opustošeni gozd takoj posekati in na podlagi običajnih varnostnih odredb požgati.

S težkim srcem je moral Blaž priznati, da zaradi pomanjkanja sredstev ni mogel izvršiti tega opravičenega in neogibno potrebnega ukaza, da ni mogel dobiti potrebnega kapitala, da bi plačal delavce, ki bi jih moral najeti. Bolnemu posestniku pa da se ne sme povedati o uradnem naročilu.

V interesu splošnosti, vseh gozdnih posestnikov po Pohorju, se oblast ne more ozirati na Kasjaka. Ultimat se glasi: takoj v lastni režiji v čisto posekati in požgati vse lubje; če pa se bo temu oporekalo, bo gozdarska policija s silo pričela in naložila vse stroške Kasjaku, z denarno kaznijo vred. Če bi Kasjak ne maral plačati, bi moralo biti zarubljeno celo posestvo . . .

Kakor omamljen je ostal Blaž v mrtvem gozdu. Razum mu je dejal, da oblast ne more drugače, in da je prisiljena dati ta ultimat. V denarni stiski mora biti Blaž celo hvaležen, če pošlje oblast delavcev in jih začasno plača. Toda kako naj zet dopove očetu, ga pregovori, da bo dal večjo svoto? Kako bi se ubranil rubežni v slučaju, če se bo Kasjak upiral, plačati stroške?

Polom svoje eksistence je imel Blaž pred očmi. Odveč je bilo, da se je priženil, da je popuščal in se pokoraval Kasjakovi volji. Nespametno je bilo Kasjakovo gozdno sovraštvo, pretirano prizanašanje gozdu, varčnost, skopost; blazna njegova fanatična ljubezen do gozda.

Izbegan in ne da bi si vedel pomagati, se je vrnil Blaž domov. V svoji obupanosti je pozabil, sezuti coklje v veži. Zaradi ropotanja po sobi je Micka grajala to brezobzirnost do spečega očeta, ki ga bo hrup prebudil in prestrašil.

Blaž je vzkipel, ogorčeno je zavrnil grajo in pristavil, da je spričo poloma tako majhen pregrešek opravičljiv. Polom se ne da več preprečiti, in Kasjak mora vendar zvedeti, da bo »veličastvo« planinskega kralja v kratkem doživelo grozen konec.

Polna strahu je vzkliknila Micka: »Kaj praviš? Kaj pa se je zgodilo?«

Blaž je povedal ženi o naročilu gozdarske oblasti in dodal, da morejo sedaj pomagati in rešiti le še cekini.

Še se je upirala Micka misli, da bi pomagala in sodelovala pri tatvini.

Dan nato, ko se je dodobra razgovorila z možem, je mlada žena pritrdila, ker jo je mučil strah; le iskati ni hotela pomagati.

Ko pa je potem Blaž brez uspeha razril kleti in ničesar našel, ni preostajalo nič drugo, nego paziti na očetove besede in mu izvabiti na zvit način skrivnost skrivališča.

Micka je morala prevzeti to težko in nevarno nalogo in jo kolikor mogoče urno izpeljati. Ure in ure si je ubijala razbolelo glavo, kako bi apatičnega očeta pripravila do besede, ne da bi on zapazil namero. Ko je tako premišljala, je prišel stari Lipuš na obisk; hotel je pogledati, poizvedeti, kako se bolnik počuti. Kakor po navdihnjenju je izjavila Micka, da je zdravnik prepovedal vsak obisk, ker bi se bolnik gotovo kaj razburil. S tem je hotela, da bi Lipuš skoraj odšel. Te dobrote pa ji belolasi Pohorec ni storil; začel je čenčati, zasmehoval novomodne zdravnike in priporočil, naj pokličejo staroznanega, čudodelnega zdravnika s Ptuijskega polja, ki jih je že na tisoče ozdravil in ki bo gotovo tudi Kasjaku pripomogel do zdravja in čilosti. Najmanj vsaj more čudodelni zdravnik z gotovostjo povedati, kdo je prijatelju Janezu prinesel bolezen.

Kakor tudi se je Micka jezila nad tem tratenjem časa, čvekanje starega Lipuša v vsej svoji smešnosti jo je vendar zabavalo in vprašala je, kdo bi mogel biti tisti, ki je prinesel očetu bolezen.

Lipuš je pobliskal nekajkrat z očmi, zategnil usta, potem pa zelo resno dejal, da ima staro Uršo iz Langerswalda na sumu, da je Janezu bolezen »želela«, kajti Urša s svojimi devetdesetimi leti je čarovnica, ki pričara drugim ljudem

zgodnjo smrt, zato da sama ostane na večno pri življenju.

»Kaj oče Lipuš vse vedo! Čudovito! In kaj naj moj oče stori?«

»Janez naj pošlje prijateljev v Langerswald, ki bodo staro Uršo vsak drugi dan premlatili, dokler baba ukletve ne prekliče in je s prisego ne vzame nazaj!«

»O, hvala! Bom povedala očetu!«

»Kasjak bo gotovo vesel! In sedaj: da skoraj premlatite Uršo, na kar bo Kasjak prav hitro zdrav! Pozdravljena!« Režaje se je Lipuš odšel.

Micka Lipuševega »recepta« ni imela za drugo, nego za eno njegovih priljubljenih šal, s katerimi je rad vlekel Pohorce; tudi ni verjela, da je stara Urša čarovnica; toda za pogovor z bolnim očetom je hotela le uporabiti, kar ji je bil načenčal Lipuš in pri tem poskušati, spraviti očeta do besede.

Kasjak je apatično ležal v postelji in se spočetka prav nič ni odzval na hčerino pripovedovanje. Počasi pa je začel poslušati, neko zanimanje se je zbudilo, spomnil se je, da se je takrat pri mladem Janezu ravnal po nasvetih stare Urše. Nemogoče se Kasjaku ni zdelo, da mu bolezen ni bila priželjena, le tega ni vedel, zakaj bi mu bila stara Urša storila to »ljubeznivost«. Vprašal je Micko, kaj bi moglo biti vzrok ukletvi. In polagoma se je začel tajati ter je imenoval dva mlajša prijatelja, ki bi Uršo pri Lipušovem receptu premlatila in ji izsilila, da prekliče ukletev.

Rada je pričela razgovor o tej reči; vesela je bila, da se je očetu povrnilo zanimanje. In prav previdno je vprašala, kje bi dobila denarja za gospodinjstvo in če sme vzeti najnujnejše od očetovega prihranka.

Kasjak je presenečeno gledal, mrmral nekaj o nezdravem gospodarstvu in zapravljivosti, se-

gel pa je le pod svojo blazino, potegnil izpod nje skrito denarnico in vzel iz nje nekaj bankovcev, katere je dal hčeri: »Toda varčuj, Micka, varčuj!« Potem je omahnil z glavo na blazino. In z roko je namignil, da hoče sedaj imeti mir in da želi biti sam.

Osupla je zrla Micka v očeta in na tisto malo bankovcev v roki. Poskus, da dobi večjo svoto, cekinov, se je ponesrečil . . . Bolniku pa je treba prizanašati, ga obvarovati vsakega razburjenja.

Kako in kje dobiti sedaj denarja?

Ponos ji je branil, da bi prosila mnogoštevilne sorodnike. Do tujih ljudi šele obrniti se pa Micka ni hotela. Drugim kmetom se ne sme povedati, kako je s Kasjakovim gozdnim gospodarstvom. Tem gotoveje lahko pričakuje, da jo zavrnejo, ker so bili posestniki gozdov že tako ali tako neprijazno obsodili Kasjakovo ravnanje.

Mlada dva si prav nič nista vedela več pomagati.

Blaž ni poznal nobenega izhoda več. Kakor omotičen se je plazil okoli hiše, le mehanično je opravljal najpotrebnejša dela. In pogostokrat je pogledal tja na pot, ki je peljala proti Kasjakovemu gozdu.

Nekega dne je zapazil celo vrsto delavcev, ki so šli pod vodstvom državnega gozdarja v kreber. Mala vojska drvarjev, oboroženih z žagami, sekirami, zagozdami in vrvmi. Gozdarska oblast torej resno misli; uradno bo posekan od lubadarja opustošeni gozd . . .

Dolgo je strmel Blaž za kolono.

O tem je bil prepričan, da bo državni gozdar strokovnjaško vodil delo, strokovnjaško dobojeval boj z lubadarjem. Toda storil ne bo prav nobenega koraka več. In vse na Kasjakove stroške, ki o tej nesreči, ki jo je bil seveda sam zakrivil, ničesar ne sme zvedeti v svoji bolniški

sobi. In kako bi bilo mogoče doseči kakšno korist iz posekanega gozda, to ostane prepuščeno posestniku samemu. Za to se gozdarska oblast ne bo brigala. Pač pa bo z vso odločnostjo zahtevala, da se hitro povrnejo stroški za plače delavcev, ki so bile uradno določene. Prav povračila teh stroškov se je Blaž bal. Kasjaku je treba tako ali tako povedati, da bo mogoče dobiti denar od njega. Ta novica pa lahko starcu vzame življenje. Če mu pa o vsem tem molče, je nemogoče, povrniti stroške, in oblast bo zaplenila celo Kasjakovo posestvo. Rubežni ne bo mogoče uiti. Potem Blaž z ženo in bolnim tastom odide iz hiše!

Kletev je ušla Grubelniku iz prs. Razjarjen je začel preklinjati Kasjakovo nespametno ljubezen do gozda in njegovo gospodarstvo, napačno razumljeno varčevanje pri vsakoletnem trebljenju, katero sta bila planinski kralj in njegov oče morebiti že devetdeset let skupaj omejila na podiranje usahljih in bolnih debel.

Toda vse jadikovanje in preklinjanje sedaj ni moglo ničesar več izpremeniti.

Rubežen more preprečiti le, če hitro preskrbi večjo svoto. Denar za vsako ceno!

Nenavadna misel se je posvetila v Blaževi glavi: če Kasjak morebiti ne — leži na cekinih, če nima skritih v slamnjači svoje postelje? Nikjer v hiši, ne v kleti, ne v kašči ni bilo sledu o denarju. Bahač je Kasjak, toda lagal ni nikoli... Janez mora nedvomno imeti cekine!

Če se rešilni denar nahaja v postelji, kako bi ga mogel izmakniti, ne da bi Kasjak opazil? Ta misel ni Blaža več zapustila. Govoril je o tem z Micko, ki se je najprej branila, naskrivoma jemati denar, pa prijenjala, ko ji je mož povedal, da je šla cela kolona drvarjev z državnim gozdarjem v gozd in da se je nevarnost za posestvo sedaj povečala do skrajnosti. Dolgo sta ugibala,

kako bi spravila Kasjaka v drugo sobo in v drugo posteljo in med tem hitro preiskala očetovo ležišče in vzela denar. Računati morata z njegovo boleznijo, nezaupljivostjo, z njegovo skopušnostjo, vse morata natančno pretehtati.

Zopet je preteklo nekaj dni, ne da bi prišlo do kakšnega trdnega sklepa. Kasjakovo počutje je izpodkopalo njun načrt.

Medtem je gori na gozdni meji padala tista smrekova porast, ki je tako brezupno rjastordeče molela svoje veje v zrak.

Blaž je skozi okno gledal s trepetajočim srcem to sekanje v čisto. In vsak trenutek se je bal, da bi mogel Kasjak grmenje in pokanje v gozdu slišati in povprašati po vzroku. Zastavnega Blaža je bilo groza in je trepetal.

Zopet je prišel topel, krasen dan. In že zjutraj je Kasjak izrazil željo, naj ga Blaž obleče in z malim vozom pelje gori: »Rad bi videl svoj ljubi gozd!«

Micka je skušala očetu odgovoriti to vožnjo na vsak način, opozorila ga je na njegovo bolezen, na telesno slabost, na nevarnost, da se prehladi.

Janez je izjavil, da se izjemoma počuti bolje, nego dosedaj. Trdovratno je ostal pri svoji volji.

Tako je Micka morala obvestiti moža. Blaž je prebledel in pordel v obraz, in hitro je pošepetal ženi v uho, naj preišče posteljo, ko očeta ne bo v sobi . . .

Kasjak je precenjeval svoje moči, morala sta ga nesti in dvigniti v enovprežni voziček. Zavit v odeje, je bil pač varen pred prehladom; toda bati se je bilo, da omahne z voza. »Trdno me privežite!« je zapovedal.

Privezala sta ga.

Zaradi hude strmine Blaž ni mogel sesti na voz h Kasjaku, breme je bilo za enega konja pre-

težko. Korakal je poleg vozička z vajeti v rokah in pazil na starega, ki je pozorno zrl v višavo.

Počasi je šlo vkreber.

»Blaž!« je izpregovoril Kasjak razburjeno in hripavo, »kaj pa se je zgodilo gori? Nobenega zelenja ne vidim več!«

Grubelnik je prestrašeno pogledal, nehote je potegnil za vajeti, da je konj obstal. »Oči gospoda očeta so gotovo zaradi bolezní oslabele!«

»Mogoče!« Toda saj sem vendar vedno lahko razločeval barve! Kar vidim, ni zeleno, ampak rdeče!«

»Hiii!« je zaklical Blaž, ki mu je postalo tesno.

»Stoj! — Poslušaj! Za Kriščevo voljo, kaj pa škriplje in grmi po mojem gozdu? Kaj se godi gori?« je stokal stari.

»Gospodu očetu ni dobro! Domov bova obrnila!«

»Ne, ne! Naprej gori! Jaz hočem videti in vedeti, kaj se godi v mojem gozdu! — Ali si se morebiti predrznil, začeti sekati moje smreke?« je vreščaje in hripavo kričal Kasjak, ki se je močno tresel in omahoval.

»Jaz ne! Gotovo ne!«

»Pelji tja! Jaz moram gori, če sem ob življenje!«

»Kakor gospod oče hoče! Mene ne zadene nobena krivda! Hiii!«

Iz odmirajočega gozda je vreščeje donelo škripanje žag: »Sssšrrri — ssšrrri«, sekire so odgovarjale, treske odletavale, debela so se hreščeče in pokljaje podirala . . . Hrup dela pri sekanju v čisto je rastel, čimbolj se je bližal voz ubogemu, smrti posvečenemu smrekovemu gozdu . . .

Kasjak je visel v vrveh na vozu; široko so bile razprte njegove oči v grozi, modre trepetajoče ustnice kakor tudi strnišasta lica, modro

čelo, na katerem je stal mrzel pot v debelih kapljah. Žrtev zadušnja. Obupan v svojem srcu, ko je videl morijo, smrt med svojimi smrekami. Stokanje in ječanje. Hud napad zadušnja.

Prestrašen je Blaž ustavil voz. Hitro je prerezal vrvi, potegnil s smrtjo se borečega starca z voza in ga v odejah in robcih položil ob poti

Kasjak ni ničesar več videl stokanja in reve svojega gozdu, brez zavesti je ležal in umrl vsled premočnega napada . . .

Žage so vreščale, sekire donele v taktu, ki je na daleč' odmeval, debela so se s hruščem podirala . . .

Planinskega kralja mrtvaška godba . . .

— — —

V srce segajoč je bil Mickin jok, ko ji je pripeljal Blaž očeta mrtvega v hišo. V solzah je padla čez mrliča.

Blaž pa je prebrskal očetovo postelj in ni našel ničesar . . .

Oziraje se na njeno žalost, ni hotel sedaj Micke vprašati, če je bila našla denar. —

Zamolκλο hreščanje od gozda sem ga je vedno zopet opominjalo na nevarnost, ki je pretila posestvu in preostalim.

Denarnico, ki jo je Blaž našel v postelji, je Blaž spravil, naskrivnem preštel bankovce. Svota še daleč ni zadostovala.

Potrtega moža je vzravnala misel: sedaj je Blaž Grubelnik gospodar in zapovednik, on more razpolagati, zapovedovati, delati. On si more svojiti pomoč premožnih sosedov in lesnih trgovcev, da reši posestvo.

Komaj se je porodila ta misel, jo je zopet opustil, ponos jo je izpodrinil. Tisti napuh, ki ne mara prositi pomoči, ne beračiti. Saj je Blaž Gru-

belnik vedel, kako zelo je zrastle cena Kasjakovega posestva v teku let in še zrasti mora, če se bo pametno gospodarilo in modro delalo. Njegov kupčijski duh je spoznal neprevidnost, ki je v prošnji za denarno pomoč in ki mora škodovati kreditu in ga pokopati.

Kje le morejo tičati Kasjakovi cekini?

Še si ni upal Blaž, vprašati Micko v njeni žalosti. Priprave za pogreb, sprejemanje in pogosčevanje sorodnikov in pogrebcev, vse to je odrivalo misli na tako zelo potrebni denar planinskega kralja . . .

Pogreb se je vršil z vsemi pohorskimi običaji in z velikansko udeležbo Pohorcev. Poslovilni govor je govoril Blaž sam, ker ni bilo dobrega govornika, ki bi bil po stopnji vreden planinskega kralja. Seveda se Blaž s tem govorom ni mogel postavljati, pritiskale so ga skrbi.

Medtem ko so nesli planinskega kralja s samotnega doma na pokopališče k Sv. Lovrencu in ga je v molitvi spremljala velikanska množica pogrebcev, so v Kasjakovem gozdu prenehali z delom. Na ukaz državnega gozdarja, ki je s tem hotel počastiti planinskega kralja na njegovi poslednji poti . . . V dolgem sprevodu je korakal gozdar, za njim mala vojska drvarjev.

— — —

Predno se je pričela pogrebščina, je prebrskal Blaž še enkrat tla v kleti, trkal po zidu, premetaval, kopal in prerival, vse zastonj. V naglici je izpregovoril tudi z Micko, ki pa je le z glavo zmajevala in jokaje šla za nujnim delom, skrbela, da pogosti sorodnike. Nenasitni so se pokazali želodci pogrebcev. Kolikor tudi so nanosili na mizo, ni bilo dovolj. Blaž je moral oropati dimnico, prineesti prekajenega mesa, žrtvovati gnjati

v nemalo svojo jezo, ko je pomislil na stroške za to gostijo. Obložen, sajast, je vlačil Blaž prekajeno meso v kuhinjo, kjer so mu povedali, da bi rad govoril z njim neki Italijan.

Hitro je uganil Blaž, čemu ta nujni obisk. Italijanski lesni trgovec je bil, ki je hotel skleniti veliko kupčijo, izrabiti smrt planinskega kralja. Obisk, ki je motil, pa vendar Blažu ni bil neprijeten. Prezgoden v toliko, ker Blaž še ni imel nobenih računov, ker še ni bil mogoč pregled posekanega lesa.

Kakor tudi bi bil Blaž rad prijel za to reč, prirojena prebrisanost Pohorčā je zadrževala vsako neprevidnost; Grubelnik se je obotavljal, potolažil Tržačana, da bo sklenil kupčijo za dobavo lesa pozneje. In toliko bolj je postajal Blaž hladen, čim bolj se je kazal Italijan pohlepne in razvnete. Vendar ko je ponudil Tržačan tisoč novih goldinarjev vnaprej, le zato, da bi prišel z lastnikom Kasjakovega posestva in gozda v kupčijsko zvezo, je Grubelnik vzel to »kupno posojilo«, mrzlo in ponosno, s krasno hlinjeno ravnodušnostjo, četudi mu je od veselja poskakovalo srce. Bankovce je potisnil v žep telovnika, kakor da bi bili ničvreden papir. Mirno, z ravnodušnim glasom je menil, naj se Tržačan oglasi zopet v nekaj tednih. Potem je povabil Italijana na kozarec vina.

Tak hrušč je bil, da pogrebci, ki so klepetali, jedli in pili, novega gosta še opazili niso.

Žena je opomnila Blaža, da prekajeno meso, ki ga je bil nanosil, še vedno ne zadostuje, in da mora iti še po več gnjati.

Zopet je šel Grubelnik v dimnico. Sedaj je moral s pomočjo lestve dobiti doli kosove, ki so viseli na črnem stropu. Slabo postavljena lestva je izpodrsnila, Blaž je štrbunknil na tram, od katerega se je vsula kovina, ki je na kamenitih

tleh odskočila in svetlo zazvenela. Blaž je padel v sredo med cekine. Vse kosti so ga zbolele. Toda Blaž se je radoval in se ni zmenil za bolečine; pobral je denar, ga ogledal pri luči, ki je silila skozi špranjo. Zlato je bilo, cekini; seveda prevlečeni s patino, da so bili videti kakor ponarejen denar. V dimnici je bil torej Kasjak skril svoj prihranjeni denar; nakupil ga je v majhnih kupcih po tramu, gotovo preverjen, da tam nihče ne bo iskal cekinov.

In sedaj je Blaž tudi vedel, zakaj se je Kasjak zadnji čas tako branil, dati prekajeno meso. Zopet je splezal Grubelnik kvišku. Pridno je iskal dragocenih zlatih kupčkov, natlačil v žepe, da so skoraj pokali šivi. Toda to mu ni zadostovalo. Če je imel Kasjak, kakor so trdili, sodček z zlatom napolnjen, mora biti še več cekinov kje. Tako je Blaž še iskal. In ko je zadel na železna vratica kamina, jih je odprl z veliko težavo. In res je tam viselo na močnih žeblih mnogo črnookajenih svinjskih mehurjev, v katerih so bili cekini.

Vse denar je skril Blaž v nekem kotu dimnice. In vse meso je pometal iz nje. Nato je zaklenil kamro, in shranil ključ kot nekaj dragocenega v svojem žepu.

Čisto mirno je nosil kose mesa v kuhinjo. Tam si je umil obraz in roke. Potem je šel k gostom.

Tržačanu je potisnil »kupno posojilo« v roko in opomnil, da ne potrebuje à konto plačila. Kupčijo bosta sklenila, kakor hitro bo vedel, koliko je lesa in kakšne so cene.

Osupli Italijan je opazil, da je odveč.

Gozdarju, ki je bil pri pogrebščini, je izjavil, da bo delal z drvarji od jutri dalje v lastni režiji. Kar je oblast dosedaj plačala delavcem, naj se zračuna, povrnil bo jutri. Gozdar je požvižgal skozi zobe, rekel pa ni nič.

Dolgo, še pozno v noč, je trajala gostija. Blaž je privoščil pogrebce iz srca vse in je nosil cele bokale vina na mizo. Toda on sam ni pil in je ostal popolnoma trezen. In vedno zopet je segal v žep, da bi se prepričal, če je ključ od dimnice še v njem.

Ko so poslednji gosti odšli, je končno mogel Blaž oznaniti ženi veselo novico, da je našel cekine in da je vsej stiski in skrbi sedaj konec.

Micka je bila zaradi obilnega dela in napora na smrt trudna, ta rešitev strahu in skrbi pa jo je poživila in zlehčala bolečine.

V jutranjem svitu sta poiskala dragoceni zaklad in ga skrila . . .

Posestniku je bila zaradi nesreče po lubadarju prizadejana velika škoda. Z umnim in natančnim delom, z gozdarsko tehničnimi ukrepi se je posrečilo, rešiti posamezne zdrave smrekove porasti, zatreti lubadarja. Seveda je ta boj veljal mnogo denarja. Blaž Grubelnik je rade volje vse žrtvoval in skrbel za pravo gospodarstvo v gozdu in njega izkoriščanje, s čimer je postal pozneje s svojo družino eden najpremožnejših Pohorcev in resnični planinski kralj.

